

UNIVERZITA KARLOVA V PRAZE

FAKULTA HUMANITNÍCH STUDIÍ

Katedra studií občanské společnosti

Bc. Ondřej Klügl

**Participace fanoušků na dění
v profesionálním fotbale**

Diplomová práce

Vedoucí práce: **PhDr. Pospíšilová Tereza, Ph.D.**

Praha 2014

Prohlášení

Prohlašuji, že jsem tuto diplomovou práci vypracoval samostatně a s použitím pramenů a literatury řádně citovaných a uvedených v seznamu literatury. Práci jsem nevyužil k získání jiného nebo stejného titulu.

Souhlasím s tím, že tato diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text.

Souhlasím s tím, že tato diplomová práce může být zveřejněna v elektronické knihovně FHS UK a může být využita i jako studijní text.

V Praze dne 14. května 2014

Bc. Ondřej Klügl

Poděkování

Děkuji vedoucí práce paní PhDr. Tereze Pospíšilové, Ph.D. za vedení práce, trpělivost a podnětné připomínky při konzultacích.

Obsah

1. Úvod	1
1.1. Proč zvolené téma	2
1.2. Proti násilí a diskriminaci.....	3
2. Teoretická část	4
2.1. Sport jako součást občanské společnosti.....	4
2.2. Sport a sociální kapitál	5
2.3. Symbolická a emocionální rovina fotbalu.....	7
2.4. Sport jako hodnota a přínos pro občanskou společnost	8
2.5. Demokracie ve fotbale	10
2.6. Fotbal jakožto složitý mechanismus	11
2.7. Fotbal a jeho principy.....	12
2.8. Sport a jeho principy	13
2.9. Pojem organizace	14
2.10. Pojem komunita	14
2.11. Principy	16
2.11.1. Princip identity	17
2.11.2. Princip autotelismu	17
2.11.3. Princip podnikavosti.....	18
2.11.4. Princip byznysu	18
2.11.5. Princip manažerismu	19
2.11.6. Princip byrokracie	19
2.11.7. Princip politiky.....	20
2.12. Funkce organizací občanské společnosti.....	21
2.13. Analýza propojení funkcí občanské společnosti s principy přítomnými v oblasti sportu	25
3. Empirická část	28
3.1. Metodologie	28
3.1.1. Fanoušci a jejich participace ve fotbale v zahraničí.....	31
3.1.2. Třetí cesta	31
3.1.3. Vývoj ve Velké Británii	32
3.1.4. Supporters direct	35
3.1.5. Způsoby a přístupy k řízení klubů.....	37
3.1.6. Analýza literatury a pohled ze světa - srovnání	39

3.1.7.	Vývoj sportu a fotbalu v České republice	40
3.1.8.	Prostředí fotbalu v ČR.....	44
3.1.9.	Družstvo fanoušků Věříme Zbrojovce	46
3.1.10.	Družstvo Fanoušků Bohemians.....	49
3.1.11.	o. s. Baník Baníku	53
3.1.12.	Shrnutí	59
3.2.	Rozhovory	60
3.3.	Analýza rozhovorů	62
3.4.	Shrnutí.....	83
4.	Závěr a diskuse.....	88
	SEZNAM POUŽITÉ LITERATURY A ZDROJŮ	91
	REJSTRÍK	95
	SEZNAM PŘÍLOH	96
	Příloha číslo 1: Okruhy otázek k rozhovorům	96

Abstrakt

Diplomová práce se zabývá participací fanoušků na dění v profesionálním fotbale a zakládání tzv. družstev fanoušků či jiných subjektů. Práce je zaměřena na analýzu tří existujících fanouškovských subjektů v prostředí profesionálního fotbalu v ČR. Cílem bude pochopit a ukázat, jak se situace vyvíjí v některých západních státech a následně také na případu třech subjektů popsat situaci v České republice. Druhým cílem práce je analýza fanouškovských subjektů jako součást občanské společnosti a na základě studia 3 případů zjistit, zda a popřípadě nakolik se svou činností a aktivitami přibližují naplnění některých z funkcí občanské společnosti.

Abstract

The diploma thesis is focused on fan participation in current state of play in professional football. The paper provides three case-studies of the establishment of fan teams and associations in the background of professional football in the Czech Republic. The objective of thesis is to compare the situation of three fan teams in the Czech Republic and the world. Secondly, the paper seeks to analyze fan teams as part of civic society and to what extent the teams contribute to the fulfillment of basic functions of civic society.

Klíčová slova

Sport

Fotbal

Participace

Občanská angažovanost

Fanoušci

Fanouškovské subjekty

Funkce organizací občanské společnosti

Seznam zkratek

SD – Supporters Direct Europe

DFB – družstvo fanoušků Bohemians

FAČR – Fotbalová asociace České republiky

FC – fotbalový klub

UEFA - Union of European Football Associations

SK – Sportovní klub

ČR – Česká republika

1. Úvod

Práce se zabývá participací fanoušků na dění v profesionálním fotbale a zakládání tzv. družstev fanoušků či jiných subjektů se zaměřením na studium tří existujících fanouškovských subjektů v prostředí profesionálního fotbalu v ČR.

Fotbal je v současnosti nejpopulárnějším sportem na světě. Jako i v jiných oblastech a resortech tak i zde, tedy ve fotbalovém prostředí, se vyskytují určité problémy. A právě v případech, kdy se fotbalové kluby ocitají ve velkých problémech, ať už finančních, existenciálních či výsledkových, přicházejí na scénu právě fanoušci, jako mnohdy jedni z posledních možných zachránců. Tyto fanouškovské iniciativy tak vznikají především v období, kdy se kluby nachází v určité krizi. Je dnes bohužel faktem, že jen velmi malé množství klubů či profesionálních fotbalových soutěží je finančně zdravých. Mnohé kluby se velmi zadlužují, aby se následně dostaly do neřešitelných problémů, které mohou skončit až krachem, respektive zánikem klubu. Majitelé klubů se chovají neodpovědně a mnohdy klub dotlačí na pokraj bankrotu. Ruku v ruce s nepříznivým ekonomickým stavem pak přicházejí také neuspokojivé sportovní výsledky, které táhnou týmy dále ke dnu. Nemusí tomu však takto být vždy. Do ekonomických problémů a zadlužení se dnes dostávají také obrovské a nejlepší fotbalové celky, které obchodují s hráči, jejichž ceny jsou zcela astronomické. V zahraničí, především pak v Anglii je existence sdružení a družstev fanoušků dnes zcela běžnou praxí. Tyto subjekty existují jak u menších, tak v rámci velkých profesionálních fotbalových klubů a jejich zakládání je zde běžné. V České republice můžeme o výskytu družstev fanoušků a podobných fanouškovských organizacích hovořit prozatím jen velmi ojediněle.

Z hlediska studia občanské společnosti a jejich aspektů by obsahem práce mohlo být zaměření se na fanouškovské subjekty z pohledu nových sociálních hnutí, kterým se věnují autoři, jako například Tilly, Arrato či Barša s Císařem. To ovšem cílem není. Budu proto vycházet ze studia dokumentů jiných autorů. Zajímavějším se pro mne jeví zacílení na oblast fanouškovských sdružení a jejich participace na klubech. Především pak proto, že se této problematice prozatím u nás nikdo nevěnuje. Cílem tedy bude pochopit a ukázat, jak se situace vyvíjí v některých západních státech a následně také na případu třech subjektů popsat a zmapovat situaci právě v České republice. Dalším z cílů pak bude popsat fanouškovské subjekty jako součást občanské společnosti. Na základě studia tří případů bude cílem zjistit, zda a popřípadě nakolik se svou činností a aktivitami tyto subjekty přibližují naplnění některých z funkcí občanské společnosti. Za

tímto účelem budou jednotlivé subjekty analyzovány, čímž také dojde k vypořádání případných odlišností či naopak podobností mezi nimi.

1.1. Proč zvolené téma

Z podstaty tématu, jemuž se práce věnuje, bude občanská společnost vnímána širěji, tedy jako prostor, v němž se vyskytují jak organizované instituce jako spolky, nadace, církve a další právní formy a také jako prostor neorganizované části, tedy části neformální, do níž spadá síťování, protesty či demonstrace. Budeme se v práci věnovat organizovaným a institucionalizovaným subjektům, nicméně z podstaty činnosti těchto subjektů, jejichž činnost může leckdy odpovídat chování neorganizované občanské společnosti, by nebylo přínosné vnímat občanskou společnost jen v její omezené, tedy organizované formě (Potůček citován in Skovajsa 2010: 29-31).

Může se zdát, že sport z hlediska občanské společnosti není příliš důležitým. Sport všeobecně je bytostně závislý na aktivním občanství lidí, kteří jej vytváří. Obrovské množství sportovních klubů či odvětví je organizováno na dobrovolnickém základě aktivních lidí, které něco spojuje. Dokladem tohoto faktu je údaj z roku 2003, dle něhož celých 23 % veškerých nestátních neziskových organizací náleží do oblasti sportu. Větší část představují již s 56 % procenty činnosti ostatních členských organizací, za organizacemi činnými v oblasti sportu pak s 10 % figurují odborové svazy se svou činností (Vajdová, 2004: 34).

Dalším údajem potvrzujícím existence velkého množství aktivit v oblasti sportu realizovaných skrze občanskou společnost je počet občanských sdružení a jejich jednotek v ČR. Konkrétně se jedná o údaj z roku 2004, dle něhož 27,9 % ze všech občanských sdružení náleží právě do oblasti sportu. Jedinou oblastí, kterou oblastí sportu převyšuje, je s 52,4 % oblast zájmové činnosti (Rosenmayer citován in Skovajsa, 2006: 131).

V každém městě, i byť sebemenším existují různé sportovní kluby, sdružení a jiné. Především fotbal, s nímž je tato práce spojena, se pak hraje snad úplně všude. Sport u nás existuje nejen na profesionální, ale také především na amatérské a dobrovolnické bázi, přičemž máme všichni běžně možnost setkat se s ním ať už jako diváci či aktivní hráči. Ač může být sport, potažmo fotbal vnímán jako sféra sama pro sebe, v níž se jen těžko hledá spojitost s občanským sektorem či občanstvím, domnívám se přesný opak a

tedy že bez aktivního přístupu občanů by u nás mnohý sport a tedy i fotbal vůbec neexistoval.

David Kovář v jednom z pravidelných čísel zpravodaje České unie sportu uvádí, že sport je oblastí, v níž působí největší počet dobrovolníků, přičemž jejich práce je brána za samozřejmou a není jí věnováno větší pozornosti. Předseda České unie sportu k dobrovolníkům říká: „*Jsou to bezejmenní hrdinové, kteří šíří zápal pro sport po celé zemi za minimální nebo žádnou odměnu* (Kovář, 2013: 5).“

Všichni známe spousty kampaní, jež jsou spojeny se známými sportovci, osobnostmi sportu, či kluby, které bývají charitativně laděné, mnohdy se zaměřením na podporu ať už kontinentu, skupin obyvatelstva či dětí. Tyto charitativní projekty jsou také důkazem propojenosti sportu s občanským, chcete-li, dobrovolnickým sektorem.

Z výše zmíněných důvodů, věřím, že stojí za to věnovat pozornost tématu občanských aktivit, které je v poslední době možné, i když prozatím spíše sporadicky, v našich sférách sportu, potažmo profesionálního fotbalu sledovat.

1.2. Proti násilí a diskriminaci

Cílem práce není zabývat se problematikou násilí souvisejícího s fotbalem, ani s žádnými možnostmi projevu takového násilí. Zároveň není záměrem věnovat se problematice diskriminace či rasismu, je však potřeba alespoň okrajově zmínit, že veškeré tyto negativní sociální jevy s fotbalem a děním v něm bezprostředně souvisí. Je pak zákonitě jasné, že i fanouškovská sdružení, potažmo fanoušci jako takoví, jsou s těmito jevy určitým způsobem reflektováni.

Rasismus a diskriminace jsou problémy, které se běžně ve fotbale vyskytují. Proběhly či probíhají určité snahy, proti-diskriminační a proti-rasistické kampaně různých představitelů a autorit z oblasti fotbalu, přesto se však tyto negativní jevy zatím nedaří dostatečně vymýtit (Bradbury et al. citováno in Supporters, 2012: 37).

Fotbal je také odjakživa prostorem, v němž se odehrává násilí. Mnohé problémy se již podařilo odstranit, jiné však zůstávají. Důležité v těchto záležitostech je aktivní zapojení fanoušků a zároveň odpovědné reportování médií. Přesto, že se problémy spojené s rasismem a násilím vyskytují, představuje fotbal zároveň prostor, kde se různí lidé z různých zemí a rozdílných zázemí mohou společně setkávat. Z tohoto důvodu má fotbal obrovský význam v oblasti budování komunity, zároveň fotbal umožňuje bourání bariér a pěstování odpovědnosti (Giulianotti et al. citováno in Supporters, 2012: 37-38).

2. Teoretická část

2.1. Sport jako součást občanské společnosti

Při studiu literatury věnující pojímající sport jako součást společnosti jsem narazil na několik přístupů, které jsou v následujícím textu rozřazeny podle toho, jakým způsobem literatura k oblasti sportu přistupovala a jak jej pojímala. Jako velké se ukázalo propojení sportu se sociálním kapitálem, respektive sport jako potenciální zdroj pro tvorbu sociálního kapitálu. O tomto přístupu pak píše především Putnam.

Další významným tématem, jež bylo možné ve spojitosti s fotbalem vyzorovat, bylo pojetí fotbalu z hlediska emocí, symbolismu a určitého niterního přínosu a vztahu fanoušků ke sportu, případně ke sportovním klubům. Jedná se tedy o pojetí sportu jakožto určité duchovní hodnoty či skrytého a hlubokého až rituálního významu pro společnost či jednotlivce. O emocích a symbolismu ve sportu pojednávají níže například Cottingham či Porat.

Literatura se pak věnuje sportu též jako něčemu, co má obecný a dobrý přínos pro společnost, což budeme moci vidět u autorů, jako Seippel, Lincoln, Brown. Tito pak ve sportu spatřují přínos, který společnosti může dodat. Stejně, tedy z pohledu přínosu pro společnost, se na sport, potažmo na fotbal dívá platforma Supporters Direct Europe, které se práce detailněji bude věnovat dále v textu. Je však nutné uvést rozdíl, kterým na tuto problematiku nahlíží autoři v odborné literatuře a přístup společně se stanovisky a tvrzeními, jež deklaruje právě například uskupení Supporters direct či jiné podobné, kdy se jedná především o fakta a tvrzení těchto jednotlivých subjektů. Je tedy potřeba mít na paměti to, jak o problematice hovoří odborná literatura a jak aktéři či subjekty, které se problematice věnují a kteří deklarují své vlastní tvrzení.

„Sport tvoří součást dědictví každého muže a ženy a nelze jej ničím jiným nahradit (Pierre de Coubertain, citováno in Komise, 2007: 2).“ V Bílé knize sportu je sport představován a pojímán, jako narůstající společenský a ekonomický jev, který přispívá k naplňování strategických cílů solidarity a prosperity vytyčených EU. Komise pak sportu přisuzuje zásadní roli ve společnosti a zároveň si uvědomuje, že v současnosti sport čelí novým hrozbám a překážkám, jako je komercializace, bezohledné využívání mladých hráčů, násilí či korupce. Dle institucí EU je pro evropský sport charakteristické, že je založen na strukturách řízených dobrovolníky. Sport tak, mimo jiné své významy, poskytuje mladým lidem příležitost pro aktivní zapojení se do společnosti a odklon od případné hrozby delikvence. Další přínos sportu, především

v oblasti aktivní participace a začleňování je spatřován v posilování hospodářské a sociální soudržnosti, které tak vytváří integrovanější společnost. Velký apel je ze strany EU vyvíjen na oblast rasismu, společenského vyčleňování a na jiné podobné nepříznivé společenské jevy. Proto si unie v oblasti sportu, mimo jiné, klade za cíl usnadňovat dialog s členskými státy, mezinárodními a sportovními organizacemi donucovacími orgány a také s dalšími, jako například fankluby či místními orgány. Mezi mnohými dílčími cíli orgánů EU je pak k nalezení i pěstování společensko-výchovné činnosti, jako například osvěta fanoušků – dlouhodobá práce s nimi, vytvoření pozitivního a nenásilného postoje (Komise, 2007: 2-19).

Jak píše Ørnulf Seippel v úvodu svého příspěvku věnujícímu se sportu v rámci občanské společnosti, těší se tento, vzhledem k tomu, že se každodenně dotýká životů mnoha lidí společně s obrovským množstvím dobrovolnických organizací v něm zastoupených, z pohledu občanské společnosti jen velmi malé pozornosti (Seippel, 2008: 69-80).

2.2. Sport a sociální kapitál

Putnam sociální kapitál definuje jako: „*mezilidské vztahy, důvěru a normy podporující spolupráci a solidaritu mezi členy společnosti* (Putnam citován in Skovajsa, 2010: 44).“

Sociální kapitál, dle něj „*přispívá k hospodářské prosperitě nejen malých společenství, ale také regionů a celých států, zlepšuje kvalitu fungování politických institucí* (tamtéž).“ Putnam o občanských sdruženích hovoří jako o pěveckých sborech či sportovních oddílech, které posilují demokracii tím, že své členy učí politickým ctí. Rozlišuje pak 2 druhy sociálního kapitálu a to svazující sociální kapitál a přemostující sociální kapitál. První zmíněný je charakteristický tím, že vztahy mezi členy posilují vnitroskupinovou solidaritu čímž ovšem oslabují zájem o jiné skupiny. Druhý typ, tedy přemostující sociální kapitál je možno označit za vztahy mezi různými skupinami a jejich členy, které jsou cenné pro udržení společenské soudržnosti (tamtéž). O svazujícím kapitálu můžeme ve sportu hovořit na příkladech spojování a přibližování členů mezi sebou, což následně vede k jednotě, soudržnosti pocitu sounáležitosti a přináležení někam (Putnam; Lin; Burt; Tilly citován in Seippel, 2008: 69-80).

Přemostující sociální kapitál zase ukazuje, jak participace v dobrovolnických organizacích může přispět k tvorbě nových kontaktů a zakládání sociálních sítí i vně již

zaběhlé kruhy. V důsledku toho, proto, aby sportovní organizace měly schopnost někoho či něco ovlivnit, musejí mít vyvinut jak svazující, tak přemostující sociální kapitál (Burt citován in Seippel, 2008: 69-80).

Sportovní organizace jsou příkladem druhého zmíněného typu a nelze proto příliš očekávat orientaci členů na ostatní dobrovolnické organizace (Seippel, 2008: 69-80).

Putnam hovoří o sportovních organizacích jako o organizačních typech, které představují interakce, jež jsou důležité pro fungování sociálního kapitálu. Z výše zmíněných důvodů, dle autora, by sport měl být v centru zájmu sociologů, zejména těch věnujících se občanské společnosti a sociálnímu kapitálu. Sport jako sociální fenomén byl v minulosti studován z pohledu sportovních organizací se zaměřením na dobrovolnictví, nebo také se zaměřením na to, jak se sport dotýká politických zájmů či institucionální a všeobecné důvěře (Seippel, 2008: 69-80).

V závěru výzkumné zprávy Thomase Perske, která se zabývá tím, jak aktivita mladých lidí a participace v oblasti sportu v raném věku může ovlivnit jedince v dospělosti a zapojení se do komunitních aktivit, uvádí autor, že participace u mladistvích podporuje tvorbu sociálního kapitálu, díky kterému se také zvyšuje začlenění do komunity v dospělosti (Perks, 2007: 378-401).

Což zároveň podporuje Putnamovo tvrzení, kdy dle něj, sport je oblastí, ve které se vytvářejí neformální sociální propojení a kde každé setkání je „*malou investicí do sociálního kapitálu*“ (Putnam citován in Perks, 2007: 393).

Na konceptu sociálního kapitálu je možno vhodně ukázat, jak uskutečňovat sociální síťování skrze sport. Skrze své aktivní členy přispívá oblast sportu relativně hodně do oblasti sociálního kapitálu. Jestliže hovoříme o spojitosti sportu a dobrovolnických organizací, je nutné rozlišit ty subjekty, které svou existencí ovlivňují okolní svět a ty, jež jsou zaměřeny zejména na dění uvnitř sebe sama a na své členy (Smelser et al. citován in Seippel, 2008: 69-80).

Při úvahách o sociálním kapitálu a jeho přínosu pro společnost je však potřeba rozlišit, nakolik přispívá k blahu širší veřejnosti, která s oblastí sportu není natolik spjatá a nakolik přispívá k vytváření sociálního kapitálu právě mezi příznivci klubů a sportu. Je zřejmé, že sociální kapitál zde bude vztažen především k veřejnosti, která je se sportem a sportovními kluby spjatá. Ta tedy bude mít ze sociálního kapitálu i větší prospěch.

2.3. Symbolická a emocionální rovina fotbalu

Někteří autoři označují sportovní fanouškovství jako určitý druh náboženství (Birell; Burstym; Frey, Eitzen; Hunt citováno in Cottingham, 2012: 169).

Dle Collinse jsou pro společnou rituální interakci podstatné prvky jako skupinová solidarita, emoce a s nimi spojený pocit důvěry, elánu, zápalu pro věc, odhodlání chopit se akce, skupinové symboly, jejich respektování a ochrana. Schopnost skupiny zachovat jednotu je závislá na tom, jak intenzivně se daří ve skupině vytvářet emocionální propojení. Důležité jsou také symboly, kdy se prostřednictvím nich z jedince, namísto anonymní součásti masy, stává specifický objekt s vlastní osobní identitou (Collins citován in Cottingham, 2012: 171). Porat tvrdí, že oddanost fanoušků svému klubu ovlivňuje celý jejich život (Porat, 2010: 227-290).

Fotbal byl odjakživa záležitostí především mužů a pracujících třídy. Později se fotbal rozšířil i mezi střední třídu, ale i dnes je hlavní skupinou, jež o fotbal jeví zájem právě pracující třída (Giulianotti; Dunning et al. citováno in Porat, 2010: 227-290).

Dnešní opravdový fanoušek přizpůsobuje svému klubu veškerou činnost a osobní záležitosti. A to včetně rodiny, přátel či zaměstnání. Fotbal je pro takové lidi zkrátka záležitost číslo 1. Fandovství je pro tyto lidi součástí jejich osobnosti (Porat, 2010: 227-290). Je uvedeno: „*Fotbalové fanouškovství je nezničitelné: začíná v kolébce a končí v hrobě* (Porat, 2010: 282).“ Je tedy možno tvrdit, že fotbalové fandovství je tvůrcem identity jedince a jedincova profilu. Fandovství je přitom formováno třemi druhy zkušeností: emocionální, kognitivní a symbolické, kdy všechny jsou formulovány skrze prožitky spojené s fotbalem, ale také mimo-fotbalovým prostředím (Porat, 2010: 227-290).

Emocionální zkušenost

Důležitou roli v oblasti fandovství sehrává emocionální zkušenost a prožitek a to především z hlediska kolektivního prožitku, kdy určitá skupina fanoušků je silně spjata společnou myšlenkou přináležení klubu, jedinci mají možnost být ve spojení s lidmi, kteří se identifikují se společným klubem (Porat, 2010: 227-290).

Kognitivní zkušenost

Z hlediska kognitivní zkušenosti nahlíží fanoušci na fandovství tak, zda jim přináší nějaký zisk, benefit, či naopak něco ztrácejí, nebo také jaké jsou úrovně oddanosti

fandovství z hlediska nákladů, tedy například jen pasivní sledování televizních zápasů – tedy rozlišení mezi pasivními a aktivními fanoušky (Porat, 2010: 227-290).

Symbolická zkušenost

Fandovství je spojeno se symbolickým a kulturním kontextem, kdy určitý fotbalový klub může představovat a symbolizovat určitou etnickou či národnostní entitu. Příklady ztělesnění určitých symbolismů jsou například fotbalové kluby Celtic Glasgow ztělesňující katolicismus či FC Barcelona představující Katalánsko. Symbolický prožitek a zkušenost umožňují jednotlivcům ztotožnit a propojit svou vlastní identitu s fotbalovým klubem. Díky symbolické rovině fotbalu si člověk (fanoušek) umožňuje nalezení odpovědi na to, kým je. Nalézá svou vlastní identitu tím, že svou osobnost a hodnoty je schopen propájet s příslušným klubem (Porat, 2010: 227-290).

Fandovství, pojímáno jako identita, je pak konstruktem všech výše zmíněných zkušeností. Všechny jsou pojímány jako rovnocenné a to přesto, že některé z nich, například emocionální zkušenost a chování během zápasů, může dominovat.

Fanouškovství je možno pojímat jako záležitost tvořící identitu jedince, fanoušek je v neustálém propojení se svým klubem. Sounáležitost a propojení s klubem se pak uskutečňuje v rovinách emocionální, kognitivní a symbolické zkušenosti. Tyto zkušenosti pak dohromady vytvářejí typický profil fanouška (Porat, 2010: 227-290).

2.4.Sport jako hodnota a přínos pro občanskou společnost

Významným přínosem, jež si občanská společnost může vzít z oblasti sportu, jsou pak sportovní hodnoty. Mezi ty například patří soutěživost se smyslem pro zachování respektu vůči soupeřícímu, schopnost uplatnit svůj talent v týmu a také uvědomění si faktu, že existuje něco jako dobro ze hry samotné, které je přednější než uplatnění vlastní individuální autority (Allison, 1998: 709-726).

Oblast sportu byla vždy jednou z těch, ve kterých docházelo k aktivní participaci občanů do organizací občanské společnosti. Evropský model sportu je založen na demokratických strukturách (Komise citováno in Supporters, 2012: 1-40). Fotbal nabízí velké množství prostoru pro zapojování do svých struktur na bázi organizací občanské společnosti. Neděje se tomu tak především z důvodu exkluze příznivců z oblastí řízení klubů a rozhodovacích procesů. Stejně jako EU, tak i SD (Supporters Direct – bude rozvedeno a představeno dále v práci) spatřuje ve fotbalu určitou sociální hodnotu.

Především přikládá velký význam vstupu podporovatelů a fanoušků klubů do struktur řízení a spolurozhodování v klubech. Zejména pak proto, že dochází širšího spektra zájmů do rozhodovacích procedur. SD shrnuje, že tímto dochází k podpoře demokracie a aktivního občanství spolu s budováním dobrovolnictví a komunitní soudržnosti (Supporters, 2012: 1-40). Dle Warrena se málo ví o tom, jak důležitou součástí je sport pro občanskou společnost, ve smyslu toho, jakým způsobem je propojen s dobrovolnickými organizacemi nebo jak na sport, jako součást občanské společnosti, nahlížet. Je tedy důležité pochopit, jakou roli mají sportovní organizace v oblasti dobrovolnických organizací Warren hovoří o tom, jak dobrovolnické organizace nefungují na základě peněz či síly (moci) ale na základě toho, že mají vliv (Warren citován in Seippel, 2008: 69-80).

Vzhledem k tomu, že jak dobrovolnické, tak i sportovní organizace, nemají dostatečné množství donucovací síly, oba dva typy jsou odkázány na sociální síťování, které reprezentují struktury komunikativních možností, které jim umožňují mít vliv přesvědčit a ovlivnit (Meyer, Minkoff citováno in Seippel, 2008: 69-80).

Allison říká, že sport, mimo jiné, vytváří principy, které by, bez existence sportu, jinak neexistovaly. Sport pak může mít vliv i na další aspekty společnosti. Na základě ne jen tohoto tvrzení se pak autor domnívá, že sport sám o sobě je oblastí, které stojí zato se věnovat a to i na akademické půdě. Dle Allisona může být sport důležitou komponentou občanské společnosti a to například proto, že skrze sportovní kluby je možno představit si mnohé funkce občanské společnosti. Je v nich totiž možné rozvinout u lidí demokratické dovednosti, různé praktiky a hodnoty prostřednictvím konání kolektivních rozhodnutí. Skrze sport jsou rekrutováni lídři a také šířeny informace. Je uveden názor, že sport se neodlišuje od umění či ženských organizací a jeho charakteristickým rysem je potenciál a kapacita oslovit lidi, kteří by jinak v žádné jiné oblasti aktivní nebyli (Allison, 1998: 709-726).

Brown tvrdí, že fotbal je jedinečný v tom, jak velké vášně a pocity přináležet někam, ať už v rámci místních či mezinárodních měřítek, je schopen vyvolávat. Není to dle něj jen pouhá zábava, jako například mít svou oblíbenou kapelu či druh vína. Na světě je pak jen velmi málo podobných pojmů, pokud vůbec nějaké další existují, jako je fotbal (Sugden, Tomilson citován in Brown, 2000: 139).

Sociální role sportu, respektive fotbalu samotného, kterou v dnešní době sehrává, se stala obrovsky důležitou pro tvůrce politiky. V Helsinském dokumentu o sportu

Evropské komise je uvedeno, že sport je aktivita, která nejvíce spojuje občany evropské uni bez ohledu na jejich příslušnost (Commission citováno in Brown, 2000: 129-151).

Jedním z hledisek, které je dle Browna v pohledu na sport a potažmo fotbal z hlediska potenciálního přínosu pro společnost zanedbáváno, je aspekt diváků, respektive fanoušků. Všeobecně se pozornost zaměřuje na přínos sportu jako takového, pozornost věnována druhé straně, tedy divákům, tolik značná není. Přitom sounáležitost a podpora fanoušků ke klubům sebou může přinášet pozitivní sociální benefity jakési sounáležitosti a identity. Namísto nahlížení na tuto možnou pozitivní stránku fanouškovství je mnoho prostoru věnováno především sledování negativních jevů, jako rasismu či násilí. Autor ve spojitosti s Evropskou unií a společností hovoří o tom, že díky změnám, ke kterým na poli evropského fotbalu došlo v oblasti organizace fotbalu či jeho financování, se o fotbalu začalo hovořit ve spojitosti s jeho možnými sociálními či kulturními rolemi, jež může zastávat, včetně spojitosti hry jako takové, spojené s konzumentem a komunitou. Tato témata se pak dle Browna vlivem vývoje dostala do popředí zájmu Evropské politiky způsobem, jakým se ještě nikdy předtím nestalo (Brown, 2000: 129-151).

2.5. Demokracie ve fotbale

Demokraticky zřízená družstva fanoušků, která existují v Anglii, Německu ve Španělsku či Švédsku jsou založena na principu jeden člen = jeden hlas. Všichni tak mají rovné právo volby a možnost nechat vyslyšet svůj hlas názor a postoj. Tyto organizace se tedy stávají ztělesněním nejlepší možné občanské participace, budování aktivního občanství a demokracie v oblasti sportu. Demokracie funguje nejlépe tehdy, je-li praktikována běžně, tedy v každodenních záležitostech. Fotbal se tak má šanci stát klíčovou oblastí pro každodenní realizování demokracie. Fotbal, potažmo fotbalové kluby, historicky vždy představovaly určitý tmelící prvek v rámci městských komunit. Existence těchto klubů umožňuje vzájemné propojování lidí a vytváří z nich fanoušky. Zároveň kluby přispívají k tvorbě silné kolektivní identity. SD uvádí přínosy pro klub a komunitu při zapojení se fanoušků a podporovatelů, mezi něž patří umožnění vstupu místních a lokálních zúčastněných aktérů do řízení klubů (možnost mít vliv), vytvoření kontaktu s místní komunitou, otevřenost vůči lokálním aktérům a podpora dobrovolnictví (Brown et al. citován in Supporters, 2012: 24). Vlivem většího zapojování demokratických fanouškovských organizací do struktur klubů pak dochází

k tomu, že tyto mohou zvyšovat svou sociální hodnotu (Brown; Hamburger SV citováno in Supporters, 2012: 24).

SD spatřuje velký význam v zapojení třetí strany, tedy fanoušků, také do procesů souvisejících s finančními aktivitami trhem a rozhodováním v této oblasti (Supporters, 2012: 1-40).

2.6. Fotbal jakožto složitý mechanismus

Následující text pojednává o sportu, jako o složenině v níž se mísí a propojuje několik principů, které spolu vzájemně souvisí. V originále anglického textu, z něhož vychází následující část práce, jsou zmíněné principy pojmenovány jako tzv. logics¹ a o sportu je hovořeno jako o čemsi pluralitním. Jedná se tedy o pojetí oblasti sportu jako čehosi pluralitního, mnohovrstevného. Pro lepší pochopení a práci s textem je namísto slova logika užito slovo princip, které tak v rámci celého kontextu dává větší smysl, jeho užití je z pohledu českého jazyka logičtější a zároveň se nevytrácí, naopak spíše je podtržen význam celého sdělení (Gammelsaeter, 2010: 569-594).

V kontextu moderního komercializovaného pojetí, existují sportovní kluby, jejichž existence si vyžaduje a je formována v rámci mnohých sociálních vrstev. Tyto sportovní instituce jsou pak utvářeny jako kombinace několika principů, které mohou mít pro mnohé aktéry také mnohé a různé významy. Skrze kluby a sportovní instituce tak prostupují různé principy a systémy nastavení, do nichž vstupují a v nichž se pohybují různé skupiny osob, jejichž zájmy jsou také v rámci zmíněných principů reprezentovány a prosazovány. Tyto pluralitně utvářené celky není snadné ovládat a řídit. Zmíněný mnohovrstevnatý pluralismus pak může být příčinou toho, proč v oblasti sportu potažmo fotbalu, dochází ke změnám, (popsány níže v sekci věnující se organizační oblasti a institucionálním principům) může však pro sportovní kluby být i zárukou jejich přežití (tamtéž).

Jako objasnění toho, co pluralismus v tomto případě znamená, by jako vhodnější pojmenování mohl být použit příměr různorodých požadavků (aktérů) či pravidel, jež jsou v rámci jednotlivých principů uplatňovány. Tyto požadavky a pravidla různých aktérů (chcete-li pluralismy) samy o sobě hodnotnými nejsou, a ani žádnou zvláštní hodnotu nepředstavují. Je však potřeba je chápat jako něco pozitivního, přínosného, jako něco, co do dané oblasti přináší mnoho aspektů, aktérů s jejich zájmy, kteří pak již

---

¹ pro další účely práce je pojem logics přeložen a užíván autorem jako pojem princip/principy

svou činností určité hodnoty vytvářejí. V tomto kontextu je nutné pochopit, že fotbalové kluby, a ne jen ty, utváří mnoho aktérů: majitelé, fanoušci, hráči, fotbaloví manažeři, ale například i místní politici a další. Výsledkem je, že tyto kluby nepředstavují jen jednu hodnotu, a to například jen hodnotou sportovní, nýbrž pro každého ze zmíněných aktérů představují zvláštní a specifickou hodnotu. Jak bylo již zmíněno, z podstaty sportu představují tyto kluby hodnotu sportovní, ve vztahu k fanouškům můžeme předpokládat určitou komunitní či ideovou hodnotu, ve vztahu k majiteli pak hodnotu úspěchu ekonomického profitu, pro manažery pak také hodnotu ekonomickou či sportovní. Jedná se tedy o určitý splepenec principů a hodnot, jež jsou na základě těchto principů vytvářeny a také cílů, které kluby, potažmo sport pro každého daného aktéra (fanoušci, majitel, manažeři, hráči apod.) představují (tamtéž).

V rámci existence toho či onoho klubu je pak nezbytná také reflexe historického či geografického prostředí, v jehož rámci každý klub vzniká a v němž se pohybuje (tamtéž).

Příkladem pluralitně uskutečňovaného formování, tak jak uvádí teorie, mohou být fotbalové kluby, které se neustále potýkají s často probíhajícími a velkými změnami na trenérských pozicích či neustálými ekonomickými problémy (tamtéž). Jiným ilustrátorem různorodosti formování je příklad švédského hokeje, který se změnil a transformoval způsobem, kdy spolu se ztrátou cti, ztratil hokej také svého týmového a sportovního ducha a proměnil se k ryze komerčním ideálům profitu a mediálního pokrytí se vstupem poskytovatelů televizních přenosů, investorů, specializovaného vzdělávání a přístupu odvíjejícího se z rostoucího zájmu po švédských hráčích ze severoamerické hokejové ligy (Fahle'n citován in Gammelsaeter, 2010: 569-594).

2.7. Fotbal a jeho principy

Aby došlo k objasnění pojmů, které z části již jsou a ještě budou v textu dále užívány tak, aby byl co nejlépe vystižen kontext sdělení, musí dojít k vyjasnění dalšího pojmu, kterým je anglické slovo participant. Toto by mělo být pochopeno ve smyslu aktivního účastnění se na něčem, tedy participant jakožto aktivně se účastnící aktér či jedinec se svými zájmy, postupy a vlivem.

Jednou z hlavních příčin, které odsouvají doposavad převažující principy v oblasti sportu, jimiž se sportovní subjekty řídily v minulosti, jsou mnohé změny v množství a nátuře zúčastněných aktérů, kteří v daném odvětví vystupují. Vstup těchto nových hráčů

a aktérů způsobuje a umožňuje změny ve vztazích, jejich intenzitě, vnitřních záležitostech organizace a regulačních strukturách. Nově zúčastnění aktéři (ve smyslu participant) mají pak každý své zvyklosti řešení problémů, které do různých situací promítají. Různá sportovní odvětví, potažmo jednotlivé sporty, zaznamenávají vstupy médií, sponzorů, podnikatelů. Tím dochází k přílivu obrovského množství kapitálu (O'Brien & Slack citováno in Gammelsaeter, 2010: 569-594).

Profesionální sportovní kluby se dnes musejí vypořádat s mnohými principy a pravidly. Následkem toho je že, se z těchto klubů stávají tzv. „*multi-pluralitní subjekty*“, které jsou přijímány veřejností, jež je stejně multi-pluralitní jako samotné sportovní subjekty (Block citováno in Gammelsaeter, 2010: 569-594).

2.8.Sport a jeho principy

Abychom identifikovali veškeré institucionální principy, v jejichž rámci sportovní kluby existují, musíme na sociální subjekty nahlížet jako na součást prostředí, ve kterém existují také další subjekty a organizace. Mezi nimi existují vztahy v materiální či symbolické rovině a celý tento koncept směřuje ke konstrukt, jenž definuje, co by organizace měla dělat, jak by to měla dělat a jakým způsobem by její aktivity měly být hodnoceny (Greenwood & Hinings citováno in Gammelsaeter, 2010: 574).

Pluralitní organizace se vyznačuje tím, že má mnoho identit, v její konstrukci a nastavení je obsaženo mnoho principů. Tyto principy ji utváří. Zároveň jsou v ní obsaženy mnohé hodnoty jednotlivých aktérů a principů, které reflektují prostředí, v němž se organizace pohybuje a v němž existuje (Freeman; Pfeffer, Salancik citováno in Gammelsaeter, 2010: 569-594).

Pokud organizaci vnímáme takto, tedy jako součást určitého prostředí, je pak možno porozumět řízení organizace tak, že se nejedná o sledování partikulárních, individuálních či oddělených zájmů (nebo dělení organizace na jednotky), ale spíše o respektování a přijetí onoho prostředí, v němž se vyskytuje společně se všemi souvisejícími fakty (Kraatz, Block citováno in Gammelsaeter, 2010: 569-594). Výsledkem takového vnímání pak může být uznání sociálního statutu organizace (Selznick citován in Gammelsaeter, 2010: 569-594).

2.9. Pojem organizace

Než se pustíme do výčtu jednotlivých principů, kterými jsou sportovní organizace ovlivňovány a které je tvoří, je potřeba věnovat se také tomu, co organizace jako pojem znamená a jak je možné ji chápat a zda vůbec se pro naše účely organizace jakožto pojem jeví být vhodným.

Organizace, pojmově, jakožto určité formy, uskupení, jsou všeobecně pojímány jako nástroje, skrze které dochází k dosahování cílů (Williamson citován in Gammelsaeter, 2010: 570).

Jejich vedení je zde pak od toho, aby tyto cíle definovalo a zároveň kontrolovalo způsoby jejich dosahování (Gammelsaeter, 2010: 570). Je uváděno, že spojitosti mezi cíli a jejich dosahováním jsou mnohdy komplikované. Organizace totiž mají mnohé cíle, které mohou být pojímány dvojznačně, čímž se stávají obtížně definovatelnými (March, Olsen citováno in Gammelsaeter, 2010: 570).

Keller popisuje organizaci jako útvar, jenž je zpravidla orientován na dosahování specifických cílů. Dosahování cílů je základním kritériem, od něhož se následně odvíjí vnitřní struktura, tak i vztahy s okolím (Keller, 2007: 68). Organizace, přesto že se snaží chovat jako celistvé bytosti, musejí reflektovat a také respektovat rozmanitost a vzdorovitost svých členů. Každá organizace má orgány, které stanovují cíle, jež budou dosahovány, případně tyto může měnit. Tím, že jsou cíle předem stanoveny, je možno měřit, do jaké míry bylo jejich dosažení úspěšné (Keller, 2007: 69-70).

V případě fotbalových fanoušků, přesto, že tito z hlediska zaměření práce, opravdu vytvářejí za účelem dosahování svých cílů formální organizace, se mi jako vhodnější označení, či pojmenování pospolitosti mezi nimi, jeví pojem komunita, tedy komunita ve smyslu označení pro společenství lidí, jež jsou určitým způsobem propojeni.

2.10. Pojem komunita

Termín komunita používá ke konci 19. stol. sociolog Ferdinand Tönnies při vysvětlení sociální soudržnosti v industriální společnosti. Tradiční, rituální komunita se dle něj vyznačuje tím, že svým členům poskytuje stabilní a vzájemné sociální vazby, je zde přítomno příbuzenství či sousedství. Tönnies tento útvar označuje jako tzv. „*sociální ráj*“, který se však hroutí a to vlivem rostoucích měst, masovou společností a nových institucí (Tönnies citován in Frič, Vávra, 2012: 11). Všechny tyto jevy totiž nesou společný prvek odcizení (Frič, Vávra, 2012: 11). Jiný autor, Emil Durkheim uvádí, že

přesto, že se ráz komunit změnil, stále se jedná o prostředí, ve kterém se všichni znají a vypomáhají si (Durkheim citován in Frič, Vávra, 2012: 12). Komunita jako pojem si postupem času prošla svým vývojem a to od tradičních, striktně vymezených území přes území rozptýlené k silně globalizovaným a složitým útvarům s prvkem elektronické komunikace (Frič, Vávra, 2012: 15). Zajímavý je pohled Maffesoliho, když o komunitách a jejich výskytu ve 20. stol. hovoří jako o „*čase klanů*“ (Maffesoli citován in Frič, Vávra, 2012: 15). V těchto klanech pak dochází k hledání alternativ vůči masové společnosti v podobě mikrosvětů (tamtéž).

Mnozí autoři definují komunitu různě. A to například územně, vztahově či způsobem komunikace (např. virtuální komunity, které se formují kolem společných zájmů, v nichž je typicky přítomná virtuální komunikace) (Frič, Vávra, 2012: 17). Komunitu lze označit za autonomní společenství lidí, v němž tito nalézají sociální zázemí a oporu, kterou zároveň vytvářejí pro ostatní členy (Frič, Vávra, 2012: 18). Všeobecně je komunitní charakter daného sociálního útvaru určován tím, nakolik jsou kvalitní vztahy mezi členy této komunity a ve vztahu komunity s okolím (Frič, Vávra, 2012: 17). Etzioni v souvislosti s komunitami hovoří o společném dobru, tedy předpokladu, že členové komunity jsou ochotni obětovat své dobro ve prospěch jiných či společnosti jako celku (Etzioni citován in Frič, Vávra, 2012: 17). Gerard Delanty označuje za základní atributy života komunity: solidaritu (sounáležitost, kolektivita, odpovědný přístup ke komunitě), důvěru (ve vztazích) a autonomii (člen = individuum) (Delanty citován in Frič, Vávra, 2012: 17). Souhrnně, dle autorů: „*lze za komunitu považovat relativně autonomní společenství (skupinu nebo síť) lidí, které svým členům poskytuje sociální zázemí, v němž nacházejí praktickou* (Frič, Vávra, 2012: 18).“

Typickým představitelem nastavení, kdy fotbalové kluby existují na komunitní bázi, jsou kluby v UK. V nedávné době, zhruba od roku 1980, se zde začaly objevovat snahy, které propojování klubů s komunitou podporují. V 90. letech navíc došlo k propojení se s politickými zájmy, konkrétně s politikou tzv. třetí cesty (bude rozvedeno dále) vlády nových labouristů, která taktéž vytvořila sérii komunitně orientovaných programů směřování fotbalu (Martin, 2007: 636-653).

Novotný uvádí, že sport, jenž je organizovaný v klubech, si často vyžaduje propojenost a podporu komunity, kdy často může sloužit celé této komunitě. V této souvislosti pak vylučuje možnost stanovení tržních cen a tedy i možnosti pojetí sportu jako tržního statku (Novotný, 2000: 20).

Zcela konkrétní příklad či ilustrace toho, jak by komunita fanoušků, sdružená do družstva fanoušků, mohla konkrétně existovat a prosazovat své zájmy, tedy realizovat funkci budování komunity a uchování, pro ni důležitých hodnot a principů v praxi, je nyní uvedena Michieho analýza organizací fotbalových fanoušků. Dle něj vytvoření vzájemnosti ve fotbalových klubech je nahlíženo jako způsob vyřešení problémů s vládnutím a vlastnictvím ve fotbale na jedné straně a s exkluzí fanoušků na straně druhé. Michie hypotéza: zahrnutí fanoušků do struktur klubu znamená, že fanoušci by byli členové klubu a byli by zahrnuti do jeho činnosti, což je vhodnější než přístup orientovaný jen na vlastnictví kapitálu. Vytvoření systému vlastnění klubů, které by bylo založeno na úplné provázanosti a vzájemnosti je pravděpodobně nerealizovatelné. Proto se jako mnohem lepší jeví vytvoření Družstev fanoušků. Zde by jednotliví fanoušci disponovali určitým podílem v klubu, což zároveň funguje jako mechanismus pro koordinaci. Hlasovací práva jsou udělena správní radě, přičemž zisky z akcií stále přináležejí jejím vlastníkům. Správní rada by jednala v zájmu kolektivu fanoušků. Možnost, že by některý z vlastníků usiloval o zisk z akcií a spoluvlastnění klubu je v tomto systému ignorována (Michie citován in Martin, 2007: 641).

Družstvo fanoušků by své zájmy prezentovalo skrze představenstvo fanoušků a zároveň by mohlo prosazovat zájmy v rámci svého vlastnictví v dozorčí radě klubu (Hamil et al. citován in Martin, 2007: 641).

S rozmachem a socioekonomickým posunem fotbalu z éry chuligánství souvisí i zvýšený zájem některých politiků o fotbal a náklonnost k němu. Podpora místních lokálních klubů se stává prestižní záležitostí (Greenfield, Osborn citováno in Martin, 2007: 642).

2.11. Principy

Mnohé západoevropské sportovní kluby byly založeny na základě neziskových ideálů (Ericsson citován in Gammelsaeter, 2010: 575). Je tomu tak například v případě Celtic Glasgow, který byl založen pro chudé Irské imigranty a pro podporu politických aktivistů v Irsku nebo případ FC Barcelona, jež byl založen za účelem deliberace, tvorby nacionální a kulturní demokracie (Burns, L'Elefant Blau in Gammelsaeter, 2010: 575).

Přesto, že se mnohé sportovní kluby staly orientovanými více na byznys, jsou stále, a to i ty velké, ovlivněny směřováním k naplňování určitých ideálů (Gammelsaeter,

2010: 569-594). Jednou ze současných výzev, kterým dnešní evropský týmový sport čelí je nalézt řešení, jak kluby transformovat v organizace, které mohou efektivně fungovat na trhu tak, aby nebyla ohrožena motivace a zapojení se všech jejich zainteresovaných členů, fanoušků a dobrovolníků (Fahle' citován in Gammelsaeter, 2010: 569-594).

2.11.1. Princip identity

Mezi komunitami fanoušků a podporovatelů existuje určitá spojitost a to například z hlediska geografie. Spojení fanoušků s klubem je historicky založeno na potřebě zdůraznit existující geografické spojení a identifikovat se s daným místem (Brown; Crabbe, Mellor; Jacobsen; Gammelsaeter, Fløysand citováno in Gammelsaeter, 2010: 569-594).

Fanoušci se vyčleňují vůči jiným fanouškovským skupinám a cítí s nimi určitou rivalitu (Blackshaw citován in Gammelsaeter, 2010: 569-594).

Složení určité fanouškovské skupiny není jednotné (Giulianotti in Gammelsaeter, 2010: 569-594). Jsou mezi nimi určité spojitosti, týkající se například prostředí, ve kterém mohli daní jednotlivci vyrůst, vliv rodiny či přátel (Hague, Mercer; Hjelseth; Sandvoss citováno in Gammelsaeter, 2010: 569-594). Fanoušci představují loajální skupinu, aktivní účastníky na dění v klubech, jejich příznivce. Pro klub samotný, pak představují také zákazníky (Hjelseth; Malcolm, Jones & Waddington citováno in Gammelsaeter, 2010: 569-594). Příznivci většinou využívají svůj hlas k tomu, aby byl vyslyšen jejich názor na to, jak je klub řízen (Hjelseth citován in Gammelsaeter, 2010: 576).

Pokud zjistí, že s postupy představitelů klubů nesouhlasí, aktivně se zapojí do boje za definování své identity.(Stokvis citován in Gammelsaeter, 2010: 577).

2.11.2. Princip autotelismu ²

Profesionální sportovci se sportu nevěnují snad proto, že by již od útlého věku měli v hlavách kalkul o tom, jak skrze sport budou vydělávat peníze, tedy o tom, že se jím budou živit. Samozřejmě nelze popřít to, že by mezi motivy ovlivňující rozhodnutí podporující snahu stát se sportovcem nepatřily úvahy nad tím, jak skrze sport získat peníze či určité postavení, rozhodně však toto není prvořadý plán sportovců. Lidé okolo fotbalu, ať se jedná o hráče, manažery či sportovce, se ve svých oblastech snaží

---

² Autotelismus jako něco, co má smysl samo o sobě – překlad autora

dosáhnout vrcholných příček. Je tomu tak z důvodu prestiže nebo vidiny zisku peněz. U sportovců je tomu tak ovšem především proto, že právě sportovci vidí hru jako aktivitu, kterou si užívají samu o sobě. Hybnou silou proč se stát sportovcem tak pro ně není vidina peněz či připsání nějakého statusu. Největší hodnotu totiž spatřují v samotném sportu a jeho podstatě, hodnota sportu tedy spočívá v něm samotném (Walsh & Giulianotti citováno in Gammelsaeter, 2010: 577).

2.11.3. Princip podnikavosti

Kluby jsou zakládány majiteli, kteří jsou následně v přímém kontaktu a interakci s trenéry těchto klubů (Green; Kelly, Harris citováno in Gammelsaeter, 2010: 577).

V dřívějších dobách byly kluby vlastněny samotnými jeho členy. Dnešním trendem je vlastnění charakterizované koncentrovaným vlastnictvím skupiny vlastníků, kteří inklinují k praktickému přístupu tzv. hands-on approach³ (Donnelly, Donnelly; Morrow; O'Brien, Slack; Wagg citováno in Gammelsaeter, 2010: 577).

V Některých státech a klubech mají samotní členové stále určitý vliv, ale vzhledem k tomu, že možnosti některých, především menších či středně velkých sportovních klubů jsou značně omezené, preferují tyto vlastnění někým bohatým záchráncem. Z tohoto důvodu převažuje v Evropě systém tzv. vlastnictví hands-on.⁴ (Wagg citován in Gammelsaeter, 2010: 577).

2.11.4. Princip byznysu

Vlastníci klubů společně s nejlepšími sportovci a jejich trenéry dohromady představují byznys, který je obchodován na trhu, v jehož hranicích se pohybuje. Zde, tedy na trhu, se vyvinuly systémy, které ukazují, jak co nejlépe maximalizovat zdroje příjmů pro vlastníky. Zároveň zde došlo ke zvýšení pozornosti na pochybnosti okolo byznysu týkajícího se agentů, kteří reprezentují jak hráče, tak kluby a na fakt, že agenti pracují také pro zájmy manažerů (Holt; Michie, Oughton citováno in Gammelsaeter, 2010: 578).

Zatímco hráči či trenéři mohou ze svých aktivit a transferů profitovat, motivace podnikatelů jsou různé. (Morrow; Senaux citováno in Gammelsaeter, 2010: 578). Jedná se o pohnutky filantropické (Ribeiro citován in Gammelsaeter, 2010: 578), politické

---

³ způsob řízení vlastními silami bez delegace na někoho dalšího – překlad autora

⁴ Způsob řízení přenesením na někoho jiného (bez vlastního zapojení) – překlad autora

nebo pocit lokálního patriotismu (Armstrong, Mitchell citováno in Gammelsaeter, 2010: 578).

Svou úlohu může hrát vlastní ego, možnost očištění se od různých afér, přitažlivost spatřována v riskantní možnosti podnikání či příležitost k tunelování. Podnikatelský princip legitimizuje uskutečňování rozhodovacích procesů obchodního charakteru. Toto rozhodování se uskutečňuje s ohledem na rozmary, podněty a zkušenosti agentů s ohledem na to, jaké jsou v oblasti sportu zvyklosti. (Morrow citován in Gammelsaeter, 2010: 578).

2.11.5. Princip manažerismu

Pro manažerský princip je charakteristické užívání manažerských nástrojů a dovedností za účelem dosažení ziskovosti, profitu a hodnoty pro akcionáře. Ze sportu se tak stává záležitost, kterou je možné měřit čistě obchodními standarty za užití jazyka z oblasti byznysu (Grundy citován in Gammelsaeter, 2010: 578). Vlivem prorůstání obchodních praktik došlo k tomu, že top fotbalové kluby musely ve svých strukturách zavést placené zaměstnance a odborníky na byznys s patřičným vzděláním (Gammelsaeter, 2010: 578).

2.11.6. Princip byrokracie

Sport má svůj zvláštní systém seberegulace, který vychází z ideálů sportu jako něčeho, co stojí nad politickými, rasovými náboženskými či genderovými tématy. Postupným rozvojem, internacionalizací a rozšiřováním sportu došlo k tomu, že začaly vznikat jednotlivé řídicí orgány sportu (Foster, Pope citován in Gammelsaeter, 2010: 579). Jejich rozhodování pak závisí na souhlasu či nesouhlasu jejich členů. Tímto tyto orgány v podstatě rozvíjejí demokratickou participaci jednotlivých aktérů. Ti se pak svou aktivitou stávají tvůrci byrokratických pravidel a norem.

Princip byrokracie směřuje k propojení klubů a sportovců. Pravidla, kontroly a sankce jsou dodržovány, jelikož směřují k naplňování ekonomických cílů a cílů sportovní soutěže. Dochází k definování závěrů, které mohou být někdy konfliktní, zároveň však vzniká základna pro dialog mezi sportovními asociacemi a civilními autoritami (Gammelsaeter, 2010: 569-594).

2.11.7. Princip politiky

Navzdory olympijské zásadě, dle níž by měl být sport apolitickou záležitostí, historicky se ukazuje, že tomu tak zdaleka není (Burns; Hare; Lee; Miller, Crolley citováno in Gammelsaeter, 2010: 580).

Přímé sportovní zapojení umožňuje politikům získat na svou stranu své voliče. Takto mohou budovat svou politickou kariéru, nebo mohou lokální místní klub využívat pro svůj prospěch jako prezentaci dobrého stavu a prosperity místní komunity. Příkladem takového jednání je osobnost Silvia Berlusconiho a jeho propojení s italským fotbalovým klubem AC Milan (Gammelsaeter, 2010: 569-594). Skrze sport byly vždy prosazovány společenské hodnoty pro podporu určitých konkrétních či globálních záležitostí. Některé národy prostřednictvím sportu vytvářejí svou identitu. Olympijský sport a příležitost konání Olympijských her pak některé národy využívají spíše než pro přestování globální komunikace, míru, porozumění, solidarity a přátelství, spíše pro formování a prezentaci vlastních zájmů či politických agend. Vedle negativních případů však existují i takové, kde politika místním klubům pomáhá. Jedná se například o rozhodnutí zastupitelstev měst podpořit kluby úvěrovým financováním, splacením dluhu, či poskytnutím výhodné ceny za parcelu k užívání. Vlády také mnohdy kooperaci a propojení se sportem realizují účelně s cílem získat voliče a podporu pro svou kariéru, nebo za účelem získání nástrojů, pomocí kterých budou schopni realizovat a iniciovat své záměry (Kamberidou, 2007: 21-34).

Vedle různých spojitostí, formují dílčí logiky také prostor pro tvorbu nových významů a heterogenitu prostředí. Jsou tak vytvářeny nové oblasti, kde se pohybují specifické skupiny osob, jako například sportovci, vlastníci, dobrovolníci či manažeři. Těmito mohou být například investoři nebo velcí sponzoři, kteří se svou aktivitou – sponzorstvím, péčí o komunitu a podporou daných klubů, taktéž mohou stát součástí dění v klubech. Jejich participace pak není motivována ryze vidinou zisku, ale například touhou být součástí úspěšného týmu nebo týmu, který reprezentuje své město (Jacobsen et al. citováno in Gammelsaeter, 2010: 580).

V oblasti sportu se postupem času objevuje čím dál více komerce a komerční logiky čímž se jeho pochopení a řízení stává čím dál tím složitější a komplexnější záležitostí. Podle Mellora musejí fanoušci sportu postupně pochopit záležitosti z oblasti byznysu stejně, jako spletitosti týkající se zaměstnanců nebo finančního práva (Mellor citován in Gammelsaeter, 2010: 569-594).

2.12. Funkce organizací občanské společnosti

V úvodu práce je uvedeno, že jedním z cílů by mělo být zjištění, jaké funkce a zda vůbec nějaké, zkoumané subjekty družstev fanoušků mohou v občanské společnosti plnit. Literatura uvádí celý výčet funkcí. Dle Salamona a Anheiera plní organizace občanské společnosti v této občanské společnosti funkce jako:

- Poskytovatelé služeb – jako náhrada za služby, jež není schopen zabezpečit trh ani stát
- Advokační funkce – obhajoba zájmů
- Sebe-vyjadřovací (expresivní) funkce – uplatnění přesvědčení, projevení individuality
- Ochrana hodnot - naplňování a uchovávání společenských hodnot
- Inovační funkce – zavádění nových postupů, myšlenek, idejí
- Filantropická funkce – podpora veřejně prospěšných cílů
- Charitativní funkce – realizace charitativních aktivit
- Podpora společenských změn – přispívání ke změnám chování, myšlení
- Podpora pluralismu – podpora rozmanitých ideálů, myšlení, podpora znevýhodněných, menšin
- Budování komunity – tvorba a upevňování vztahů v komunitách (Salamon; Anheier citováno in Skovajsa a kol., 2010: 42-43).

Servisní funkci organizací občanské společnosti, nebo též funkci poskytování služeb, definuje Kendal jako produkci v oblastech, v nichž selhává trh i stát. Někteří lidé nejsou schopni si určité služby zabezpečit (Kendall citován in Pospíšil et al., 2009: 5). Služby, jež poskytují OOS jsou však dostupné všem (Salamon et al. citováno in Pospíšil et al., 2009: 5).

Advokační funkce je dle Jenkinse taková, jejímž cílem bývá změna veřejné politiky (Jenkins citován in Pospíšil et al., 2009: 5). Salamon o advokační funkci hovoří také tehdy, dochází-li k prezentování skupinových požadavků veřejnosti (Salamon et al. citováno in Pospíšil et al., 2009: 6). Autoři jako Boris, Mosher-Williams (Boris, Mosher-Williams citováno in Pospíšil et al., 2009: 6) v oblasti advokační funkce oos rozlišují veřejně-politickou advokační činnost – tedy aktivitu orientovanou na změnu politik či zajištění veřejných statků orientovanou vůči institucionálním elitám

občanskou advokační činnost – aktivity cílené na změny politik nebo zajištění kolektivních statků, kdy tuto aktivitu obrací směřem k veřejnosti s cílem zvýšit povědomí a mobilizovat k aktivitě, nebo také hlas veřejnosti (Jenkins citován in Pospíšil et al., 2009: 6).

Mohli bychom tedy předpokládat, že určité prvky advokační funkce budou družstva fanoušků naplňovat. Především pak ve své schopnosti formulovat požadavky určitého uskupení a také schopnosti tohoto uskupení mobilizovat se pro akci. Nicméně z hlediska zmíněného popisu, kdy tato funkce souvisí spíše s prosazováním či obhajobou požadavků v oblasti politiky, nebudu dále v práci této funkci věnovat pozornost.

Charitativní funkce dle Wolperta představuje přesun zdrojů, dle jeho slov „*od šťastnějších jedinců k potřebným*“ (Wolpert citován in Pospíšil et al., 2009: 7).“ Jedná se tedy o aktivity související s redistribucí především finančních zdrojů od bohatých směrem k méně bohatým skupinám osob (Wolpert citován in Pospíšil et al., 2009: 7). Této funkci, z podstaty našeho zaměření, nebude s největší pravděpodobností nutné se věnovat. Stejně tak další z uvedeného výčtu a to **filantropické funkci**, která má, dle Wolperta za cíl zřízení a rozvoj institucí, jako například muzea, nemocnice či university (Wolpert citován in Pospíšil et al., 2009: 7).

Inovační funkce dle Kramera vede k přijetí inovovaného produktu státem, nebo jinými neziskovými organizacemi. Autor užívá slovní spojení „*prošlapávání cesty*“ (Kramer citováno in Pospíšil et al., 2009: 7). Inovace souvisí se změnou produkce ve spojitosti s novými službami, nových spotřebitelů, postupů apod. Z pohledu přijetí nějakého produktu státem nebo jinými neziskovými organizacemi se zřejmě o naplnění této funkce jednat nebude. Určitý přínos však zavádění družstev fanoušků může mít pro společnost, respektive spíše pro určitý daný segment společnosti, který je svými zájmy orientován na sportovní fotbalové kluby. Nejedná se však o natolik rezonující a relevantní funkci, které by bylo potřeba věnovat větší prostor. Prokázání naplnění této funkce by si jistojistě vyžadovalo větší a hlubší zaměření se na tento konkrétní přínos, což ovšem není cílem práce (Pospíšil et al., 2009: 8).

Mansfeldová, Kroupa (Mansfeldová, Kroupa, 2005: 83) uvádějí jako hlavní role neziskových organizací ve společnosti tyto:

Participativní – vyjadřování zájmů občanů prostřednictvím sdružování se v neziskových organizacích. Tímto občané získávají možnost podílet se na spolurozhodování institucí, jako například obce, krajů či státu. Tato funkce se tedy uplatňuje v oblasti veřejné moci a rozhodování.

Servisní role – poskytování služeb pro skupiny lidí, kteří nejsou schopni uspokojit své potřeby nikde jinde. Jedná se o vyplňování mezer v nabídce služeb státu a tvorbu nových služeb.

Vyjadřování zájmů a potřeb – prostřednictvím sdružování v neziskových organizacích mohou různé skupiny či jedinci vyjadřovat své postoje s čímž souvisí také tvorba názorové plurality a alternativ řešení různých problémů (Mansfeldová, Kroupa, 2005: 83).

Z výše třech zmíněných funkcí by se fanouškovských organizací částečně mohla týkat funkce participativní, kdy se lidé sdružují s cílem ovlivnit rozhodování, nicméně ne veřejných institucí, ovšem v případě vlastníka fotbalového klubu, soukromého podnikatelského subjektu. O servisní roli bychom ve spojitosti s fanoušky a jejich organizacemi mohli hovořit snad jen v případě, kdy by pro tyto vytvářeli opravdu takový servis a služby, které nemohou nalézt nikde jinde, tedy v oblasti poskytování státu či soukromého sektoru.

Funkce budování komunity

Pod funkcí budování komunity si lze představit mnoho různých funkcí, jako například budování vazeb, sjednocování (Salamon et al. citováno in Pospíšil et al., 2009: 8) přispívání k sociální interakci, budování pocitu vzájemnosti ve společnosti poskytování služeb, občanská politická angažovanost, hodnoty a víra, a tzv. sociální podnikání (Donoghue; Salamon, et al.; Frumkin citováno in Pospíšil et al., 2009: 8).

Pro funkci budování komunity, označována též jako pospolitost či sociální kapitál, je charakteristické navazování kontaktů a sjednocování. Dle autorů je však nemožné definovat a popsat jednotně tuto funkci a je možné do ní zahrnout i některé další funkce, přičemž komunitní funkce je mnohdy prosazována za účelem obhajoby určitých politik či zájmů (Kendall citován in Pospíšil et al., 2009: 8).

Mnozí autoři údajně zastávají názor, podle něhož aktivní občanská angažovanost realizovaná v místních organizacích rozvíjí sociální interakci, což posiluje důvěru a

vzájemnost (Donoghue, Salamon et al. citováno in Pospíšil et al., 2009: 8). Komunita pak může být budována na místní či zájmové úrovni (Donoghue citován in Pospíšil et al., 2009: 8). Funkce budování komunity může být propojena s advokační činností či funkcí a to například při prosazování určitého zájmu občanů. Není pak ovšem pravidlem, že určitá skupina prosazující určitý zájem musí být nutně komunitou. Funkce budování komunity pak může být propojena také s funkcí expresivní, kdy dopady právě budování komunity mají vliv na samotné členy dané skupiny tak i směrem ven do společnosti. Kramer jako pozitivní přínosy pro společnost, které vznikají v rámci budování komunity, zmiňuje interakci mezi skupin jednotlivců a širší společnosti, jejich integraci do společnosti, příležitosti pro sdílení hodnot, rozvoj komunitních služeb či iniciaci změn (Kramer citován in Pospíšil et al., 2009: 8). O sociálním kapitálu jsme hovořili již výše a to ve spojitosti s fotbalem. Dle autorů však existuje určitá spojitost sociálního kapitálu také s funkcí budování komunity. Tehdy se hovoří spíše o budování sociálního kapitálu, čímž zároveň dochází k větší roztržitosti budování komunity. Dle Salamona však budování komunity neznamená jen sjednocování, ale může vést také k partikularismu a vyloučení některých jedinců z komunity. Záleží tedy vždy na tom, jak je sociální kapitál použit, tedy či k propojení nebo exkluzi (Salamon et al. citováno in Pospíšil et al., 2009: 8). Zda bude naplněn předpoklad, dle něhož by sledované subjekty měly plnit tuto funkci, bude popsáno dále v práci.

Expresivní funkce/funkce ochrany hodnot

Další z funkcí, které bude v práci věnována pozornost, je funkce expresivní, skrze kterou dochází k vyjadřování a zájmů a potřeb. Tato funkce bývá označována také jako funkce ochrany hodnot a s touto rolí může tedy částečně splývat, může se jednat o jedno z možných pojmenování. Kramer v této souvislosti prolínání se označení expresivní role jako role ochránce hodnot tuto funkci spojuje také s vyjadřováním identity (Kramer citováno in Pospíšil et al., 2009: 7.). Salamon tvrdí, že *„kromě politických a společenských zájmů, občanský sektor také plní širší expresivní funkci tím, že poskytuje nástroje k vyjádření velkého množství nejrůznějších pocitů a impulsů – uměleckých, duchovních, kulturních, etnických, sociálních a volnočasových“* (Salamon et al. citováno in Pospíšil et al., 2009: 6). V této funkci jsou pak obsaženy aktivity, které *„nabízejí prostředky k vyjádření kulturních, duchovních, profesních nebo politických hodnot, zájmů a názorů“*. (Salamon et al. citováno in Pospíšil et al., 2009: 6). Nemusí se tak nutně jednat jen o prosazení zájmů, které souvisí například s politikou či politickou

změnou (tamtéž). Donoghue uvádí, že expresivní funkce často souvisí s vyjádřením skupinové identity a je možné si pod ní představit aktivity jako vyjádření postojů, tradic, kultur či subkultur jedinci, kteří se začleňují do určitých skupin nebo tyto skupiny samy vytvářejí (Donoghue citován in Pospíšil et al., 2009: 7).

2.13. Analýza propojení funkcí občanské společnosti s principy přítomnými v oblasti sportu

V případě principu identity je možno nalézt určitou spojitost s principem idealismu, od něhož se odvozuje zakládání fotbalových klubů z hlediska historie. Jestliže je určitý fotbalový klub, či jakýkoli subjekt, založen za účelem určitého vyčlenění se, nebo sledování a realizování značně partikulárních zájmů, jsou tyto tendence bezesporu vedeny určitým idealismem, kolem něhož se srocují lidé zpravidla totožně sdílené identity a hodnot. Sledujeme tedy jasnou souvislost mezi logikou identity a idealismu při zakládání fotbalových klubů či samotných fanouškovských organizací (družstev), potažmo fanouškovských skupin jako takových. V principu identity pak můžeme jasně spatřovat prvky, které odpovídají funkci budování komunity a prosazování její identity. V případě příznivců klubů dochází totiž k vzájemné sounáležitosti mezi samotnými fanoušky, ale také ve vztahu ke klubu. Vzniká tak tedy určitá komunita, která má něco společného. V této komunitě pak může docházet k formulování postojů, názorů, což odpovídá funkci expresivní, vyjadřovací. Můžeme tedy tvrdit, že princip identity obsažený ve sportu velmi podporuje funkce, které mohou subjekty představovat a to především funkci expresivní či budování komunity. Identita pak může pro danou skupinu či komunitu představovat také určitou hodnotu, pro kterou je schopna a ochotna ji obhajovat. Je tedy možno spatřovat spojitost s principem identity a funkcí ochrany hodnot. Stejně tak by k tomuto principu mohla být vztažena funkce advokační, ne však ve smyslu obhajoby hodnot blahodárných pro společnost spíše ale hodnot hodnotných právě pro danou skupinu či komunitu či subjekt, za nějž se komunita staví. Princip identity je pak možno vztáhnout také k dalšímu aspektu sportu, respektive fanouškovství, kterým je symbolismus a vášeň, kterou fanoušci ke svým klubům pociťují. Skrze symboly, které jsou pro kluby a fanoušky charakteristické, dochází k utužování a zejména vyčleňování daných identit a prokazování sounáležitosti a přináležení

Z principu autotelismu je možno vyzorovat určitou ortodoxnost, kterou sport může představovat. Zkrátka má sport sám o sobě smysl a jde mnohdy v první řadě jen o ryzi formu sportu. Stejně tak v případě fotbalových fanoušků jde mnohdy o ryzi podstatu, tedy samotnou existenci a přítomnost fotbalu. Tato je navíc mnohdy zabarvena určitou mírou symbolismu a hlubšího prožitku. Princip autotelismu je tedy z hlediska funkcí, které fanouškovské organizace mohou plnit také nezanedbatelný. Jedná se totiž o velmi čistou formu, kdy si zkrátka určité uskupení nebo i jednotlivec může uvědomovat, že daná věc (v našem případě sport) je z podstaty, aniž by bylo nutné o tom déle přemýšlet, dobrou věcí. Mohli bychom k tomuto principu snad tedy vztáhnout funkci ochrany hodnot, jelikož, jak bylo popsáno již výše, sport sám o sobě je hodnotou a hodnotu v sobě nese.

Principy byznysu a podnikavosti příliš nekorespondují s žádnou z funkcí občanské společnosti ani žádnou z těchto funkcí nepodporují. Spojitost je možno spatřovat snad jen v důrazu, který je financím v případě fanouškovských subjektů předpokládán. Z podstaty určitého neziskového charakteru občanské společnosti a jeho zcela jiné orientace, než je maximalizace zisku či profitu, se tyto principy s občanskou společností příliš neslučují a není tedy podstatné jim z hlediska zacílení práce přikládat větší pozornost.

Obdobným případem nepropojenosti mezi funkcemi občanské společnosti je také princip manažerismu, i v tomto případě jsou prioritní finance. Stejně jako v případě principu byznysu a podnikavosti se ani princip manažerismu příliš neslučuje s podstatou občanského sektoru a angažovanosti.

Ačkoli jsou výše zmíněné principy byznysu, podnikavosti či manažerismu pro sport nevyhnutelné, neslučují se příliš s hodnotami či principy, které jsou přítomny v občanské společnosti. Ta je založena na jiných principech a hodnotách, než maximalizace zisku, či přílišné funkcionalitě

Princip byrokracie je s fanouškovskými organizacemi spjat z podstaty toho, že i tyto organizace jsou určitým způsobem uspořádány a organizovány. Na základě uspořádání je pak možno spatřovat, nakolik jsou tyto demokratické či nikoli, nakolik má jedinec šanci vyjádřit se a je pak možné uvažovat o určité spojitosti s funkcí expresivní, sebevyjadřovací. Princip byrokracie je možno k občanské společnosti vztáhnout snad z úhlu pohledu uspořádanosti či institucionalizace, kdy organizace přítomné v občanské společnosti jsou zpravidla také nějakým způsobem institucionalizovány. Větší a hlubší relevanci pak zřejmě příliš spatřovat možné není.

Princip politiky je velmi zajímavým. Ukazuje se na něm, jak silné téma může sport představovat a jakým způsobem je možné jej využít k prezentaci určitých zájmů, postojů nebo jen sebe prezentace či případného přiřazení se na něčem (klubu, sportovní akci apod.) Občanská společnost v sobě však nese jiné, než politické cíle a charakteristiky. Mohou a také jsou však v rámci občanské společnosti prezentovány různé názory různých dílčích skupin skrze sdružování a participaci, mohla by snad částečně být k tomuto principu vztažená funkce pluralismu či sebe-vyjadřovací. Ze své podstaty je pak politika něčím, co může jít proti samotné logice sportu, respektive něčím, co se se sportem a komunitou neslučuje. Může však mít i svůj přínos a to například na úrovni komunální při prosazování určitých témat.

Z analýzy propojení funkcí a hodnot charakteristických pro občanskou společnost s principy přítomnými ve sportu pozorují jako významné především prvky jako hodnoty, komunita, identita, symbolismus, určení či zastávání postojů a jejich vyjádření. V dalších částech práce bude tedy pozornost věnována především oblastem a aktivitám, které mají tyto prvky v sobě obsaženy.

Základní výčet funkcí občanské společnosti, včetně těch, na které bude dále zejména cíleno, společně s jejich propojením s principy obsaženými ve sportu byl učiněn. Nakolik se výše zmíněná analýza propojení organizací fotbalových fanoušků s principy a funkcemi obsaženými ve fotbale a možný model toho, jak by tyto mohly ve skutečnosti fungovat a jak fungují, podobá realitě v podmínkách českého fotbalu, uvidíme v empirické části práce. Zde by se mělo ukázat, nakolik může jít jen o dílčí participaci fanoušků na dění v klubech, nebo zda je skutečně možné mít na dění v klubu vliv s čímž souvisí rozhodovací pravomoci a také možný podíl na vlastnictví v klubu. Upozorníme na situaci v zahraničí, na konkrétních příkladech zkoumaných subjektů pak také u nás. V empirické části se budeme snažit vyzorovat a nalézat takové aktivity, které by mohly být přiřazeny k některým z funkcí občanské společnosti a jak tyto aktivity k naplňování některých z funkcí občanské společnosti přispívají.

3. Empirická část

3.1. Metodologie

Téma, jemuž se práce věnuje, je v našich podmínkách stále relativně nové a neprobádané. Práce byla sepsána systematicky na základě studia velkého množství literatury, ať už se jedná o publikace či odborné články. Zároveň byly prostudovány dostupné materiály a dokumenty jednotlivých zkoumaných subjektů a to od období jejich vzniku až po současnost, ve kterých je možno nalézt informace týkající se konkrétních aktivit subjektů a jejichž využití je tak pro pochopení celé problematiky vhodné. V teoretické části práce je seznámeno se sportem a jeho prolnutím do občanské společnosti, jsou popsány principy a zákonitosti, které v oblasti sportu obecně panují. Práce se dále zabývá oblastí fotbalu a to pak především v podmínkách České republiky. Zásadní částí je seznámení se s konceptem fanouškovské participace v oblasti fotbalu a to především v zahraničí, která představuje jednu celou kapitolu práce. Vlivem nevěnování pozornosti autorů zkoumané oblasti u nás neexistuje prozatím dostatečné množství dostupných dokumentů v češtině. Z tohoto důvodu byla část věnována konceptu fanouškovských organizací a jejich participaci na dění v klubech vypracována zejména na základě studia zahraničních zdrojů. Účelům výběru a následnému zpracování vhodné cizojazyčné literatury věnující se tématice fanouškovské participace a organizací bylo věnováno značné úsilí, přičemž bylo čerpáno z především z velkého množství článků v odborných časopisech dostupných z mezinárodních online databázích. Vedle studia literatury byla pozornost věnována také některým sekundárním zdrojům, a to studiu dokumentů jednotlivých subjektů, kterými jsou například stanovy, či tiskové zprávy, zápisy ze schůzí a další textový materiál zveřejňovaný na webových stránkách subjektů. Několik málo případů zveřejnění informací pochází i z jiných webových zdrojů, jedním z velkých zdrojů, který je v práci hojně využit, je uskupení či platforma Supporters Direct Europe (dále jen SD), kdy jsou využity dokumenty, stanoviska i webový portál SD. Práce se postupně věnuje také podmínkám v ČR, kdy byly vybrány tři subjekty. Tyto představují veškeré doposud existující případy fanouškovských subjektů u nás, jedná se proto o úplný výběr všech existujících organizací. Se zástupci subjektů pak byly realizovány polo-strukturované rozhovory, přičemž byl osloven vždy jeden odpovědný reprezentant daného zkoumaného subjektu. Polo-strukturované rozhovory vychází z předem připraveného množství otázek (Švaříček, Šedřová a kol., 2007: 160). V rozhovorech jsou pak užity otevřené otázky,

kteře respondentům umožňují podat širší vysvětlení svých přístupů (Švařiček, Šeďová a kol., 2007: 170).

Ze sdružení Baník Baníku byl rozhovor uskutečněn s pana Lukášem Bialkem, jakožto hlavním iniciátorem založení tohoto subjektu, který je jeho spoluzakladatelem a osobou, která stojí za sdružením od jeho samotných počátků. Družstvo fanoušků Bohemians (dále jen DFB) reprezentuje pan Luďek Provazník, který je po té, co družstvo prošlo obměnou a transformací, jedním z nových členů vedení družstva (transformace bude dále rozvedena níže v textu). Za družstvo Věříme Zbrojovce byl osloven také jeden z hlavních organizátorů a iniciátorů, pan Roman Vaňek, který tedy družstvo spoluzaložil a doposavad je jednou z hlavních osobností družstva.

Pro účely studia jednotlivých subjektů byla zvolena metoda případové studie, přičemž se jedná spíše o studii, cílů, aktivit a vůbec veškerých činností subjektů, než studie organizace jako takové, přičemž jsou zmíněny i některé údaje týkající se organizace jakožto subjektu. Především je pak středem zájmu zjištění, jaké cíle svými aktivitami subjekty sledují a také, nakolik mohou tyto aktivity souviset či být spojovány s funkcemi občanské společnosti (Hendl, 2005: 104). Zkoumaný subjekt je v rámci případové studie zkoumán jako součást prostředí, nikoli izolovaně, přičemž badatel usiluje o komplexní porozumění případu. Při užití metody případové studie jsou pak pro získání komplexních informací užity veškeré dostupné zdroje dat (Švařiček, Šeďová a kol., 2007: 98).

Obsahem metody případové studie je zaměření se vždy na jeden či několik případů s cílem získat co nejvíce dat o daném případě. Jde o důkladné studium a zachycení celého případu se všemi svými složitostmi a náležitostmi, přičemž na konci je možno studovaný případ porovnat s dalšími či jej vztáhnout k dalším souvislostem.

Považuji za nutné uvést také proces oslovování respondentů s následnou komunikací, v případě sdružení Baník Baníku pak také pro dokreslení uvést fakt osobní zkušenosti s prostředím, v němž se tento subjekt vyskytuje. Přes osobní zkušenost jsem se v rámci výzkumu snažil udržet si nadhled bez toho aniž bych jakkoli subjektivně hodnotil či přistupoval k tomuto subjektu. Zvolil jsem proto takový postup, kdy jsem nejprve uskutečnil rozhovor se zástupcem jiného než právě ostravského subjektu a to konkrétně s panem Luďkem Provazníkem z Družstva Fanoušků Bohemians. Důvodem byla snaha o vyhnutí se případným tendencím k přizpůsobování a ladění rozhovoru a doplňujících otázek takovým způsobem, jak by se mohlo stát v případě, kdy bych úvodní rozhovor provedl v prostředí, jehož jsem znalý a mám s ním osobní zkušenost.

Doufám a věřím, že se mi podařilo odstup zachovat a získaná data nejsou nijak subjektivně zabarvena. Zajímavostí, kterou považuji za přínosnou ke zmínění je, že v případě rozhovoru se zástupcem družstva Věříme Zbrojovce, byly získány poněkud obsáhleji prezentované informace. Zatímco dva předešní respondenti se ve svých výpovědích vesměs podobali, respektive odpovědi měly podobnou strukturu, výpověď pana Vaňka byla odlišná a to především tím, že na problematiku fanouškovských subjektů v našich podmínkách nahlíží komplexnější optikou. Proto na otázky cílené ke konkrétním tématům týkajících se družstva Věříme Zbrojovce, odpovídal respondent poněkud obecněji a v širším kontextu.

Co se týče procesu vedení rozhovoru, byla připravena kostra, která čítala okolo 10 otázek, nebo spíše okruhů s otázkami, jež byly postupně doplněny o některé doplňující otázky, jelikož se ukázalo být jejich doplnění pro práci přínosné. Jednalo se především o doplnění otázek týkajících se zjištění názoru na budoucnost ve vztahu k případnému plošnému uplatnění konceptu družstev fanoušků či fanouškovských sdružení ale také i samotné budoucnosti daných subjektů, přínosu známých osobností pro subjekty a také názoru na některé další obdobné subjekty. Z každého rozhovoru byl pořízen zvukový záznam, který byl následně přepsán. Délka trvání jednotlivých setkání činila okolo 60 minut.

Je nutné dodat také fakt, že lidé z oblasti fotbalových fanoušků mohou disponovat a také mnohdy disponují určitým způsobem lehce prudším či vulgárnějším způsobem vyjadřování. Dle mého úsudku by pro účely práce nebylo efektivní jakékoli pasáže rozhovoru vynechávat či neuvádět ve znění, ve kterém byly pořízeny. Proto jsou přepisy a některé citace respondentů kompletní i s užitím případných vulgarismů či nespisovných slov. Domnívám se, že je na základě zachování tohoto tónu možno vypožorovat také některé hlubší významy, především pak určitou emocionální stránku výkladu či vztahu respondentů k problematice.

Zajímavé je zmínit určitým způsobem neformální rovina vyjadřování, ale také samotného jednání v rámci vlastních aktivit subjektů. V případě sdružení Baník Baníku pan Bialek několikrát zmiňuje, jak se věci postupně utvářeli v hospodě, u piva a podobně. Stejně tak některé ze zmiňovaných aktivit DFB probíhají např. pod Pergolou a podobně. Na jednu stranu by tyto zjištění mohla být pojmána spíše než za relevantní jako zajímavé. Na straně druhé, dle mého, leccos vypovídají o hloubce a důležitosti aktivit, kterými může být například scházení se v hospodách, jakožto v neformálním a živném prostředí.

3.1.1. Fanoušci a jejich participace ve fotbale v zahraničí

Specifický vývoj tzv. Supporters Trusts zamenala Anglie. Než se mu však začneme podrobně věnovat, představme krátce podstatu politického projektu tzv. třetí cesty, která přispěla k tomu, že se v Británii, pod tehdejší vládou Tonyho Blaira, dostalo myšlenke zakládání družstev fanoušků podpory (Martin, 2007: 636-653). Záměrem není stavět tuto ideologii jako vzor či správnou cestu, pomocí které dospět k podpoře zakládání družstev fanoušků, ovšem je nezbytné tento koncept popsat a přiblížit, aby mohl být pochopen kontext, jenž v Británii stojí právě za vznikem těchto subjektů.

3.1.2. Třetí cesta

Myšlenka tzv. „třetí cesty“ je historicky spojována s různými politickými názory, jako i s těmi extrémně pravicovými (Giddens, 2004: 9). Třetí cesta si svou popularitu získala především ve Spojených státech a Velké Británii a to zejména mezi demokraty a labouristy. Jimi zvolenou třetí cestu pak její zastánci označovali jako „*nový progresivismus*“ (Giddens, 2004: 9). Za tímto názorovým proudem stojí přesvědčení, že stávající instituce již nejsou schopny zajistit sociální jednotu, státy a ekonomiky po období studené války nejsou schopny zajistit sociální výhody a organizovat hospodářský život. Nový progresivismus přichází s rovnými příležitostmi, podporu občanské a komunitní participace či důrazem na odpovědnost (Giddens, 2004: 10).

Představitelem projektu třetí cesty v Anglii je pak právě osobnost Tonyho Blaira. Blair se staví k prohlášení, v němž se uvádí, že „*v posledních padesáti letech většina západních států praktikovala zejména jeden ze dvou způsobů politiky: šlo buď o vysoce statický typ sociální demokracie či o pravicově orientovanou filozofii volného trhu, tedy neoliberalismus*“ (Giddens, 2004: 11).“

Dle představitelů třetí cesty je v první řadě potřeba redukovat zločin a kriminalitu, podporovat zájmy občanů a věnovat se úpadku společnosti (Giddens, 2004: 11). Stát má, být jakýmsi ukazatelem cesty a vláda aktivním podporovatelem spíše než kontrolorem. Podporována je nezávislá iniciativa, flexibilní trh, podnikavost bez velkých omezení s potřebou zabezpečení poklesu státního zadlužení (Giddens, 2004: 14). V oblasti fotbalu vláda Tonyho Blaira poskytovala veřejné finance skupinám fotbalových fanoušků na to, aby založili své družstva fanoušků – cílem bylo, aby se

zastavil trend, kdy se z FA Premier league⁵ stal systém obrovských příjmů z TV, médií a vlastně se odcizil a vzdálil svému jádru, tedy fanouškům (Martin, 2007: 636).

Tzv. Noví labouristé přicházejí s projektem vytvořit z dlouholeté konzervativní Británie moderní stát – modernizovat politiku, ekonomiku a sociální systém (Mandelson, Liddle citováno in Martin, 2007: 637). Jedná se o tzv. politiku třetí cesty – takový systém, který se neorientuje na politické centrum, nýbrž jde o rozšíření sociální demokracie, což zahrnuje zapojení občanů a vytvoření smyslu pro komunitu (Mandelson, Liddle citováno in Martin, 2007: 637). Klíčovým aspektem v tomto systému je aktivní občanská společnost (Giddens citován in Martin, 2007: 637). Jedná se o soustředění větší kontroly a pozornosti na komunitu a společnost – takto to viděl Blair Blair. Tvrdí, že v takto fungující společnosti dochází k podporování vzájemnosti a spolupráce mezi lidmi. Toto tvrzení je opřeno o tezi, která uvádí, že lidé nejsou jen bytosti soupeřící, ale také spolupracující (Giddens citován in Martin, 2007: 637).

3.1.3. Vývoj ve Velké Británii

90. léta byla obdobím velké transformace fotbalu v Británii – soutěž prošla restrukturalizací a vznikla FA premier ship = elitní divize, byl uzavřen lukrativní kontrakt s BskyB na vysílací práva a po tragédii v Hillsborough (v roce 1989 zemřelo 96 fanoušků fotbalového klubu FC Liverpool na stadionu Hillsboroguh v Sheffieldu – pozn. autora) byly na všechny stadiony nainstalovány sedačky (Brown citován in Martin, 2007: 638). Podle některých zdrojů literatury došlo těmito reformami k tomu, že se fotbal odcizil svým historickým kořenům, a stal se rodinnou zábavou pro střední třídu. Raději než k držení se historických tradic došlo k podvolení se ekonomickým cílům a sledování co největších zisků (Conn; Williams, Greenfield, Osborn; Lee; Sugden, Tomlinson citováno in Martin, 2007: 638).

Fotbal, jako prostředí a téma hodné akademického zkoumání je uznatelné během posledních 15 let (Walvin; Russell; Taylor citováno in Martin, 2007: 638). V posledních letech dochází k tomu, že stále fungují tradiční záležitosti, které souvisejí s tím, co znamená být fanouškem, ale objevují se i nové trendy (Redhead citován in Martin, 2007: 639). Postupně Začaly vznikat uskupení (Independent Supporters' Associations, Football Supporters' Federation), které začaly mít faktický vliv (Brown citováno in Martin, 2007: 639). Nově vzniklé fanouškovské organizace lze označit za nová sociální

---

⁵ Nejvyšší fotbalová liga v Anglii – pozn. autora

hnutí - dochází k tzv. demokratizaci fotbalu (novým sociálním hnutím, jak je zmíněno již v úvodu, práce nevěnuje, proto tedy jen krátce) (Jary et al. citováno in Martin, 2007: 639). Od 1960's se začaly formovat nová hnutí a organizace, které nebyly natolik spojená s politikou a ani s příkláněním se k některým z politických stran (Della Porta, Diani; Barry citováno in Martin, 2007: 639). Tato hnutí se potom zaměřují na menší, dílčí problémy a témata, přičemž nastolené rovnostářství, které v nich panuje, se pro mladší populaci stává více atraktivním (Giulianotti citován in Martin, 2007: 639-640).

Základ formování družstev fanoušků tvoří faktory, jako odpor proti komercializaci fotbalu, nárůst New Labour – nadšení pro Třetí cestu a kooperaci. Filosofickým proudem, který tvoří základ pro nová fanouškovská sdružení je tzv. filosofie nové vzájemnosti. Vzájemnost mezi lidmi je něco, co je lidem naprosto vlastní z jejich genetické podstaty (Kellner citován in Martin, 2007: 640). Motivace k ní vznikají vývojem a vlivem morálky (Rogers citován in Martin, 2007: 640).

Základní teze tohoto přístupu: socialismus je odmítnut jako irelevantní, stejně tak je opomíjen nově pravicový deregulovaný trh – ten je označen za nehumánní. Filosofie nové vzájemnosti naproti tomu nahlíží idealisticky na tzv. třetí cestu, která propojuje správné hodnoty s progresivní politikou nové a budoucí éry (Kellner citován in Martin, 2007: 640). Třetí cesta představuje náhled na společnost, kde hlavními principy jsou svoboda a vzájemná odpovědnost (Michie citován in Martin, 2007: 640).

Jackson and Maltby tvrdí: „*Fotbal je mnohem více než jen zábavní průmysl. Jsou u něj paralely s jinými veřejnými službami a soukromými podniky v oblastech regulace, financování, řízení a v míře vlivu veřejnosti, který jde dále za oblasti než jen profit a efektivnost* (Jackson, Maltby citováno in Martin, 2007: 642).“

V roce 2000 byla vyhlášena iniciativa nesoucí název Supporters direct která měla za účel podpořit výhledově po dobu 3 let vznik a rozvoj družstev fanoušků (Holt et al. z nejdůležitějších současných změn v oblasti demokratizace fotbalových klubů (Williams citován in Martin, 2007: 643). V Anglii se družstva fanoušků vyskytují mnohem více na nižších úrovních než ve FA Premier league. Kluby z nižších soutěží, které jsou mnohem více ekonomicky ohroženy, reagují na vznik družstev fanoušků velmi dobře (Holt et al. citován in Martin, 2007: 643). Vlastnictví skrze participaci je něco, z čeho mají všichni uživatelé a zapojení jedinci nějaký prospěch – vzájemný benefit (Holt et al. citován in Martin, 2007: 643). Vlastnictví a podíl ve fotbalových klubech souvisí také s aktivní participací v aktivitách klubu (Greenfield, Osborn citován in Martin, 2007: 645). Nastavení vlastnictví a vlivu však není jednoduché a současná

legislativa je spíše nakloněna akcionářskému systému vlastnictví než tomu, které je založeno na účasti aktérů (Michie citován in Martin, 2007: 646). Akcionářské vlastnictví je totiž propojeno s majetkovým vlastnictvím a s tím souvisejícími právy (Gamble, Kelly citováno in Martin, 2007: 646).

Přesto, že dnešní fotbal je především otázkou byznysu, bylo by příliš jednoduché dívat se na fotbalové fanoušky jako na zákazníky. Podstata chování zákazníka na trhu při výběru produktu je rozdílná od podstaty chování fanouška, který je se svým klubem silně spjat a do aktivit spojených s ním investuje svůj čas, energii a peníze. Lidé podporující svůj tým za ním pak mnohdy stojí i v dobách, kdy se mu příliš nedaří. Z ekonomického hlediska tato situace v podstatě znamená, že se jimi zvolený produkt nejeví být příliš kvalitním. Lidé v těchto případech cítí určitou emocionální vazbu, což ve vztahu k jiným věcem není vždy běžné (Lomax, 2000: 79).

Vůbec prvním klubem v historii, kterému se podařilo provázat fanoušky s vnitřním chodem klubu, byl Northampton Town. Družstvo fanoušků Northampton city vzniklo v roce 1992 a bylo výsledkem setkávání se na 600 fanoušků a vzniklo v době, kdy se klub ocital ve finančních potížích. Sdružení mělo na svém počátku dva hlavní cíle: získat peníze na záchranu klubu a efektivně zapojit reprezentaci fanoušků do dění a chodu uvnitř klubu tak, aby se v podobné krizi klub již nikdy neocitl. Družstvo svou činnost realizovalo se zaměřením na dva směry: vytvářelo kampaň na darování financí klubu z řad veřejnosti a zároveň usilovalo o vyjednávání s věřiteli klubu, jeho ředitelem, ligovými představiteli a také s hráčskou asociací (Lomax, 2000: 79-80).

Zatímco klub se zmítal v ekonomických problémech, družstvo fanoušků postupně realizovalo svou činnost v oblasti získávání zdrojů a veřejných debat (Lomax, 2000: 81). Ze strany družstva fanoušků byla taky iniciována petice u soudu proti likvidaci klubu. Z řad družstva fanoušků pak byli jako vůbec první v Anglii zvoleni dva zástupci do zastupitelstva klubu (Lomax, 2000: 82). Předseda rady fotbalového klubu k činnosti družstva fanoušků říká, že nereprezentuje jen samo sebe, ale celou komunitu. Místní radní pak přidává, že pokud by družstvo neexistovalo, v žádném případě by nepřipadalo v úvahu dávat veřejné peníze na záchranu špatně hospodařícího subjektu (Lomax, 2000: 82). Pro zapojení fanoušků do dění v klubu v případě družstva fanoušků Northampton town pořádá sdružení každý měsíc otevřená diskusní fóra, na kterých jsou účastni různí představitelé klubu, od manažerů, členů sekretariátu, hráčů, ale také například zástupci policie. Pořádáním těchto pravidelných setkání se již podařilo realizovat mnohé změny (Lomax, 2000: 84-85).

Autor na základě svých zkušeností uvádí 5 základních podmínek či charakteristik, které by mělo každé nově vzniklé družstvo fanoušků splňovat:

1. Fanoušci by měli mít ve vedení klubu stejný hlas, jako všichni ostatní členové. Měli by mít stejná práva a ne jen statut pozorovatele. Zároveň by pro ně měl být zajištěn přístup na všechna zasedání, stejně jako možnost nahlédnout do veškerých, včetně ekonomických dokumentů klubu
2. Demokratické nastavení, kdy jeden člen disponuje jedním hlasem
3. Družstvo fanoušků a případné angažování se v jeho činnosti musí být dosažitelné pro všechny případné zájemce
4. Družstvo fanoušků musí mít pevné základy a musí být nastaveno a zakořeněno tak, aby nemohlo být z vůle některého ze členů vedení klubu zrušeno
5. Nezávislost

(Lomax, 2000: 86)

3.1.4. Supporters direct

Uskupení Supporters direct se svou činností angažuje ve více než 20 zemích v oblasti fotbalu, ale také rugby (Dostupné z: <<http://www.supporters-direct.org/homepage/what-we-do/>>. cit. 13. 10. 2013). Supporters direct vzniklo v roce 1999 v rámci tzv. Football Task Force jako výsledný dokument sekce věnované Investici do komunity. Svou činnost započalo v roce 2000 na anglické Birkbeck college, s tím, že původní byznys plán zahrnoval na 50 zapojených britských družstev fanoušků. Od té doby Supporters direct přispělo a napomohlo založit na 170 družstev fanoušků jakožto Community Benefit Society model, tedy subjekt podobný veřejně prospěšné neziskové organizaci. Fotbalová asociace se UEFA rozhodla financovat studii proveditelnosti Supporters direct v Evropě a na základě této poskytuje podporu skupinám fanoušků, které usilují o začlenění do vlastnických struktur, managementu a řízení jejich klubů ve více než dvaceti evropských zemích (Dostupné z: <<http://www.supporters-direct.org/homepage/aboutsupportersdirect/history/>>. cit. 13. 10. 2013).

V roce 2010 UEFA přizvala Supporters direct k implementaci projektu tzv. Supporter Liaison Officers (Dostupné z: <<http://www.supporters-direct.org/homepage/what-we-do/>>. cit. 13. 10. 2013). Supporter Liaison Officers je projekt, jehož myšlenky jsou zaimplementovány v rámci UEFA Club Licensing and

Financial Fair Play Regulations. Podstatou je požadavek na kluby na vytvoření určitých styčných prostředníků k zajištění vhodné a konstruktivní komunikace mezi klubem a jeho fanoušky (UEFA, 2011: 1-55).

SD věří, že pro sport je v současné době nejvhodnější takový přístup, který je založen na družstevní struktuře podnikání a to zejména z důvodu jeho ekonomických, kulturních a sportovních dimenzí. Zapojením příznivců do rozhodování sportovních klubů, dle SD dojde k rozvoji a zlepšení situace těchto klubů (Supporters, 2012: 1). Vlastnictví klubů v rukou fanoušků, není něčím novým a cizím, jak by se mohlo zdát. Naopak, většina klubů byla ze začátku zakládána a organizována jako sdružení, v nichž se jejich členové aktivně a kolektivně zapojovali (Supporters, 2012: 6). Jak je uvedeno, fanoušci jsou důležití, jelikož jsou „živoucí krví“ (Supporters, 2012: 6) této hry. Nejsou žádnými investory, spoluvlastníky a ani na svých klubech nevydělávají žádné peníze. Fanoušci naopak do svého klubu peníze investují. Fanoušci nenahlízejí na kluby jako artikly trhu a ryzí ekonomiky, profitu, nýbrž jako záležitost spojitosti mezi klubem a komunitou. Fanoušci reprezentují své kluby natolik, nakolik právě jimi zvolný klub reprezentuje je samé (Supporters, 2012: 6).

Spoluvlastnictví klubů svými fanoušky se dnes vyskytuje velice hojně, ať se jedná o kluby velké, či malé. Na tento způsob spoluvlastnění klubu fanoušky je však především ze strany korporátního a komerčního modelu řízení nahlíženo značně kriticky, přičemž mnohdy dochází k vytváření nepřátelského prostředí. V mnohých zemích se dnes nevyskytují vhodné podmínky, především pak podpora ze strany vlády, které by umožňovaly a usnadňovaly vývoj a výskyt modelu spoluvlastnění klubů jejich fanoušky. A to i přesto, že se jasně ukazuje pozitivní přínos tohoto modelu a to v oblastech rozvoje demokratičnosti, spravedlnosti a udržitelnosti klubů (Supporters, 2012: 6).

Z dokumentů EU, ale také UEFA i některých zpráv z Anglie či Francie vyplývá, že dobře nastavené řízení klubu je klíčovou komponentou pro ekonomickou udržitelnost a sociální přínos. Při špatně nastaveném řízení pak nedochází k naplňování klíčových sociálních funkcí sportu, jako participace občanů, rozvoj hodnot, komunity. Naopak může docházet například ke korupci (Supporters, 2012: 8-9). Vlivem zvyšování se komercializace ve sportu v posledních dekáдах dochází k přerušování vazeb mezi kluby a místními aktéry jakožto i s vlastními fanoušky. Kluby se tak pro své příznivce stávají méně hodnotnými a transparentními. Cílem je maximalizovat zisk, upřednostnit zájmy majitelů nad všechny ostatní. Fanoušci a místní komunita tak nemá a naopak

ztrácí možnost jakkoli ovlivnit dění v klubech (Supporters, 2012: 10). Supporters direct v aktivitách a spoluvlastnictví ze strany komunity spatřuje velké výhody (Supporters, 2012: 10). Přináší sebou totiž nové perspektivy: „*zapojení fanoušků na úrovních řízení klubů a národních řídicích orgánů může přinášet větší míru kontroly, nezávislosti, odpovědnosti a transparentnosti* (Supporters, 2012: 8-9).“ Nárůst komercializace ve fotbale vedla k jednosměrným a krátkodobě vytyčeným cílům svých majitelů na úkor dlouhodobým sportovním cílům. Vznikla tím kultura „*kasino-ekonomiky*“ doprovázená neodpovědnými výdaji a nekontrolovatelným podstupováním rizik (Supporters, 2012: 12).

Klíčovými body, které SD ve spojitosti se zlepšením uvádí, jsou:

- Fotbalové řídicí orgány musejí zajistit lepší přerozdělování zdrojů na podporu zdravé hospodářské soutěže.
- Fotbalové kluby by měly lépe řídit své zdroje a využívat je jen v rámci svých možností. V této věci by měla být vytvořena finanční fair play pravidla.
- Finanční nestabilitu ve fotbale je potřeba řešit prostřednictvím otevřenějších a odpovědnějších rozhodovacích struktur v klubech a řídicích orgánech.
- Komunitní způsob vlastnictví by měl být podporován prostřednictvím preferenčního financování a / nebo daňových opatření.

(Supporters, 2012: 15)

3.1.5. Způsoby a přístupy k řízení klubů

1. Vedení klubu jako klasiky kapitalistické firmy

Veškerá rozhodnutí a nároky na zisk jsou koncentrovány do rukou jedné osob, tedy vlastníka. Tento přístup je charakteristický tím, že vlastník nese veškerou odpovědnost a následky za své rozhodnutí. Tento fakt odpovídá způsobu vlastnictví firem ve všech ostatních odvětvích. Ve fotbale, však, mají tato rozhodnutí i jiné následky a dopady. Je tomu tak z důvodu, že fotbal je ze své podstaty produkt podobný určitému představení. Znamená to, že rozhodnutí učiněná vlastníkem mohou a jsou spatřována veřejností. Tato rozhodnutí pak mohou být veřejností, potažmo fanoušky a příznivci kvitována, stejně jako kritizována. Na to, zda se rozhodnutí majitele setká s kladnou či negativní odezvou u příznivců, pak v podstatě nemá vliv to, zda přineslo velký profit. Důležité je to, zda toto rozhodnutí přineslo sportovní úspěch (Franck, 2009: 8-9).

2. Řízení klubu jako akciové společnosti s rozptýlenou vlastnickou strukturou

V tomto případě nejsou akcionáři výsadními vlastníky rozhodovacích práv v záležitosti chodu a řízení klubu. Akcionáři mají v tomto případě možnost volit ředitele či se podílet na rozhodování o dílčích změnách. Jejich práva jsou však jasně daná. Akcionáři nemají vliv na rozhodování o investicích, zaměstnávání manažerů, rozhodování o jejich platech, nerozhodují o tom, jaká byznys strategie bude zvolena ani o dalších záležitostech. Jejich zisk tvoří dividendy a v případě likvidace firmy získávají zbývající zisk po splacení dluhů a výloh (Milgrom, Roberts citováno in Franck, 2009: 10).

3. Vedení klubu jako členské asociace s vlastní právní subjektivitou

Tento způsob řízení klubu je dominantní například v Německu. Německé označení pro tyto subjekty je tzv. Verein. V tomto případě je založena nezisková organizace, jejíž členové demokraticky volí své reprezentanty, kteří svým zvolením získávají specifické manažerské funkce pro určité období. Majetková rozhodovací práva jsou alokována v rukou členů organizace = fanoušků, kteří o strategických záležitostech rozhodují na svých setkáních, přičemž rozhodovací práva nejsou žádným způsobem přenositelná. Z důvodu neziskové podstaty těchto subjektů nemůže docházet k přerozdělování zisku, což sebou přináší určitá omezení (Dietl, Franck citováno in Franck, 2009: 11-12). Vzhledem k tomu, že nikdo není schopen z případného zisku profitovat a přerozdělit si jej v rámci organizace, vytrácí se jakákoli možnost vstupu potenciálních investorů. Jedinou možností zisku je tak zisk a úspěch ryze sportovní. Z organizace se tak v podstatě stává neobchodovatelný artikl, což může být značně nepříznivé. Na druhou stranu, veškerý svůj zisk tyto subjekty automaticky reinvestují zpět do své činnosti, potažmo do klubu (in Franck, 2009: 12).

Soukromé vlastnictví klubu, realizováno z podstaty klubu jako firmy, tak sebou nese výhody, jako zisky z případného investování, vzniklých úroků či možnost realizovat zajímavé dohody, což následně majitelům umožňuje získávat známé a veliké hráčské osobnosti a umožňuje tak své firmě značný růst (in Franck, 2009: 13).

3.1.6. Analýza literatury a pohled ze světa - srovnání

Komunitní význam fanouškovských subjektů zmiňuje v literatuře například Martin (Giddens citován in Martin, 2007: 637), přičemž, dle SD špatně nastavené řízení klubů může zabraňovat k naplňování klíčových sociálních funkcí sportu, jako participaci občanů, rozvoje hodnot či komunity a může docházet ke korupci (Supporters, 2012: 8-9). Komunitní participaci pak zmiňuje také Giddens (Giddens, 2000: 10). O sociálním přínosu sportu či jeho pojetí jako potenciálního zdroje sociálního kapitálu pak výše v práci hovoří celá řádka autorů, jako například Seippel, Perks s Thomasem či Putnam (viz. kapitola Sport jako součást občanské společnosti, sport jako hodnota). O důležitosti přínáležet někam pak v teoretické části hovoří také Brown, (Sugden, Tomilson citováno in Brown, 2000: 139) jež zmiňuje také pocity, emoce a vášně, jež tento stav přináležení může vyvolávat. Spojitost s tímto tvrzením můžeme spatřovat u SD, podle kterého jsou fanoušci pro kluby doslova živnou krví přičemž na kluby nenahlízejí z hlediska ekonomiky či peněz, nýbrž jako na záležitost spojitosti mezi komunitou a klubem (Supporters, 2012: 6).

Dle literatury pak fanouškovská uskupení vznikají také z důvodu odporu vůči komercializaci fotbalu (Kellner citován in Martin, 2007). Stejnou motivaci má také SD.

Greenfield hovoří o aktivní participaci uskutečňovanou skrze vlastnictví a podíl v klubech (Greenfield, Osborn citován in Martin, 2007: 645). Dle informací SD se o prosazování aktivní participace a spoluvlastnictví fanoušků v klubech zasazuje také UEFA (Union of European Football Associations).

Dle Martina mají skrze aktivní participaci prospěch všechny strany a jedinci (Holt et al. citován in Martin, 2007: 643), kdy tento názor zastává také SD, které o zapojení fanoušků hovoří jako o v současnosti nejvýhodnějším přístupu (Supporters, 2012: 1). Literatura zmiňuje projekt třetí cesty, který přichází s důrazem na odpovědnost a participaci (Giddens, 2000: 10). Toto tvrzení podporuje SD, dle kterého tento přístup podporuje také demokratičnost, spravedlnost a udržitelnost (Supporters, 2012: 6).

SD zastává názor, dle něhož fanouškovská participace podporuje rozvoj demokratičnosti (Supporters, 2012: 6), čímž potvrzuje tvrzení Allisona, podle kterého je možné si skrze sportovní kluby možno rozvíjet demokratické dovednosti (Allison, 1998: 709-726).

Ze všech třech výše zmíněných konceptů potencionálního řízení a vlastnění klubů je nejbližším způsobem konceptu družstev fanoušků a fanouškovským organizacím

usilujícím o vliv a případný majetkový spolu-podíl v klubech jistojistě koncept členské asociace s vlastní právní subjektivitou. Je tomu tak především proto, že se jedná o neziskově fungující subjekty, v nichž přímo participují aktéři rekrutující se komunity fanoušků, tito pak, jak je zmíněno výš, disponují určitými specifickými pravomoci rozhodování. Jedná se tedy o aktivní participaci jedinců, ti jsou rekrutováni z komunity – fanouškovské obce, již na rozhodování záleží a které se také dotýká.

Na základě zjištění získaných z materiálů, jež pojednávají o konceptu fanouškovských subjektů a participaci fanoušků na klubech v zahraničí, zejména pak na základě údajů SD můžeme usoudit, že mezi hlavní cíle tohoto nastavení v zahraničí náleží záležitosti, jako podpora budování demokratického prostředí ve fotbale skrze participaci s čímž souvisí také podpora transparentnosti. Právě prvky demokracie a demokratizace nastavení vedení klubů jsou zmiňovány hned několikrát. Dále patří mezi cíle také finanční průhlednost, transparentnost a snahy motivovat fanoušky ke komunitním aktivitám, jež mohou vést k majetkové participaci v klubech.

Na základě analýzy a studia zvolených případů v podmínkách Českého fotbalu budeme moci porovnat, zda se některé cíle vybraných subjektů shodují či přibližují cílům, které jsou relevantní a podstatné pro fanouškovská uskupení a participaci fanoušků, která se uskutečňuje v zahraničí.

3.1.7. Vývoj sportu a fotbalu v České republice

Český sport svou dlouholetou tradicí zasahuje již do 19. století a je historicky spojen s vývojem dějin ve společnosti. Díky tomu se Česká republika řadí mezi sportovně nejvyspělejší země světa (Novotný, 2000: 9). Novotný ve své úvaze užívá citace Emanuela Bosáka, který říká, že *„kovaná se bude hrát i kdyby na chleba nebylo“* (Novotný, 2000: 9), přičemž uvádí posílení sportu v období druhé světové války, či nevelkým poklesem členství v Sokolu po roce 1948 (Novotný, 2000: 9).

Slovo sport je odvozeno od latinského slova disortare, což v překladu znamená bavit se, příjemně trávit volný čas (Novotný, 2000: 13). Sport sám o sobě zahrnuje velkou sféru ať už sportovních týmů, ale i dalších aktivit souvisejících s dodržováním pravidel, měření výkonosti, soutěže, či institucionalizované sportovní týmy (Novotný, 2000: 15-17).

Sport je těžce uchopitelný jev, jelikož jej není možno považovat za obyčejný statek srovnatelný se školstvím či zdravotnictvím (Novotný, 2000: 19). Jednotlivé státy si

uvědomují sílu sportovních statků především z důvodu jejich výchovných, zdravotních a jiných prospěšných důvodů, jako například umožnění sportovat širokým vrstvám (Novotný, 2000: 20).

Je důležité uvést, zda je možné sport zařadit do soukromého či veřejného sektoru. Z hlediska prospěšnosti sportu pro společnost by se dalo usoudit, že sport spadá do sféry veřejné. Určitá prospěšnost a pozitivní externality, které sebou sport nese, nejsou jedinými důvody, proč by tomu tak mohlo být. Dalším důvodem je to, že sport je financován z veřejných zdrojů. A to i ty oblasti, ve kterých se pohybují profesionální a privátně vlastněné kluby. Ty totiž často využívají například městská sportoviště, jako stadiony, které jsou z veřejných prostředků financovány či přímo vybudovány (Novotný, 2000: 22-24).

Z historického hlediska je sport v Evropě spojován s ideálem starořecké „kalokagathie“, tedy harmonie těla a ducha (Procházka citován in Novotný, 2000: 25). Další významnou spojitost se sportem pak představují olympijské hry (Novotný, 2000: 25).

Jako pro sport významné období označuje Novotný období průmyslové revoluce, jež souvisí se vznikem silné střední vrstvy (Novotný, 2000: 26). Již J.A. Komenský v 16. Století hovořil a prosazoval tělesnou a duchovní výchovu. Sport se však, jako první, prosazoval zejména v Anglii a to zejména díky osobnosti Josefa Strutta, který vytvořil tzv. insulární systém her a sportu. Sport se v Anglii vyvíjel samovolně bez jakékoli ideologie a stal se jedním ze způsobů, jak trávit volný čas (Novotný, 2000: 26).

Prostupování sportu do běžného života lidí a do jejich volného času sledujeme u nás v období prusko-rakouské války. Dalším velkým milníkem je založení tělocvičné jednoty Sokol v roce 1862, za jejímž vznikem stojí M. Tyrš a jeho teze o svépomoci, soběstačnosti a dobrovolnosti (Novotný, 2000: 28).

Sokol a jeho ideje postupně inspirovaly zakládání dalších sportovních hnutí, jako například Orel, oddíly atletiky, bruslení, kopané i dalších. Vznikla tak celá řada samostatných sportovních svazů. Další velkou organizací té doby představuje také Junák. V Československu si sport získává výsadní postavení, na jeho podporu jsou vydávány poměrně velké částky, velké oblibě se těší sokolské slety. Následují válečná a poválečná období, kdy dochází především k útlumu a potlačování aktivit některých sportovních svazů a organizací. K obnově a vzniku pluralitního systému tělovýchovy a sportu pak došlo po roce 1990 (Novotný, 2000: 29-32).

„Není nejdůležitější, kdy a kde přesně vznikl fotbal. Podstatné je, že existuje a že baví lidi na celém světě. Odjakživa uspokojoval jednu z lidských potřeb – hrát si, mít zábavu (Macho, 2006: 10).“ Toto píše Macho v kapitole věnované historii fotbalu. Svou dnešní podobu získal fotbal v 60. letech 19. stol. v Anglii. Zmínka o předchůdci fotbalu je již ze 4. a 3. Stol. př. n. l. z Číny, kde hra, při níž vojáci kopali do zvířecí koule, se rozšířila i mezi běžné obyvatelstvo. Další zmínkou o míčových hrách je například i ta z Egypta z roku 2600 př. n. l. V Athénách je pak reliéf zachycující hru s prvky kopání do míče z roku 500 př. n. l. První zaznamenané utkání, v němž se střetlo 20 hráčů, se pak odehrálo právě v Anglii. Svůj název, tedy „football“ získal fotbal také právě zde. Velký rozmach zaznamenal fotbal v Anglii koncem první poloviny 19. století a to zejména zásluhou studentů středních soukromých škol, kde své zázemí a rozvoj získaly i další sporty, jako atletika, kriket, veslování a právě fotbal. Z Anglie pocházejí také nejstarší dochovaná pravidla fotbalu (Macho, 2006: 11). Za nejstarší klub na světě je považovaný anglický Sheffield FC, jež vznikl v roce 1857, prvním, ryze fotbalovým klubem byl pak ten s názvem Forest Football Club z roku 1859 (Macho, 2006: 12).

Z Anglie se fotbal šířil nejprve k sousedům, později do celého světa. Šířil se nejprve do Francie (první klub z roku 1872), kde se díky silné olympijské myšlence amatérského sportu prosazovala jeho profesionální podoba jen pomalu, dále také postupně do Belgie, Švýcarska, Nizozemska, Dánska, Španělska, Německa, Itálie a dalších států Evropy (Macho, 2006: 14-16).

První zmínkou o přítomnosti fotbalu na českém území je dokument, konkrétně se jedná o vyřízenou žádost k povolení konání fotbalového zápasu z roku 1882, jež v Praze organizoval německý spolek Lesehalle (Jelínek, Jenšík, 2005: 6).

Další z prvních zmínek o fotbalu na našem území ze stejného období jsou dochovány z Klubu velocipedistů. V časopise jménem Cyklista se tehdy uvádělo doporučení hrát fotbal jako výplň zimního doplňkového cvičení (Jelínek, Jenšík, 2005: 6).

První z fotbalových utkání na našem území se uskutečňovala na gymnáziu v Roudnici nad Labem. Dalšími fotbalovými destinacemi v samotném prvopočátku byly města jako Plzeň, Žatec či Chrudim (Jelínek, Jenšík, 2005: 7).

Mezi první české fotbalové kroužky patřily ty založené pražskými středoškoláky. Kupříkladu fotbalový klub nesoucí jeden z dnešních tradičních fotbalových názvů Slavia vznikl původně při pražském Literárním a řečnickém spolku Slavia a nesl název Akademický cyklistický odbor Slavia. Sebou si od té doby tento klub nese nejstarší

dodnes používaný sportovní dres („červenobíle košile s hvězdou na srdci“) (Jelínek, Jenšík, 2005: 6).

V roce 1894 vznikla odnož sportovního klubu AC⁶ Praha AC Královské Vinohrady, aby v témže roce došlo k přejmenování na AC Sparta (Jelínek, Jenšík, 2005: 7). Fotbal se dále rozšiřoval do dalších měst, jako Plzeň nebo Uherské Hradiště. 29. března roku 1896 pak na Císařské louce došlo k prvnímu utkání tzv. pražských es⁷ (Jelínek, Jenšík, 2005: 7).

Mimo Prahu se fotbal začal rozšiřovat začátkem 20. století, přičemž nejslabší byl vývoj na Moravě, ještě pomalejší pak ve Slezsku (Jelínek, Jenšík, 2005: 7). První mistrovský titul historie získala v roce 1912 Sparta. (Jelínek, Jenšík, 2005: 8). V roce 1919 bylo uspořádáno první mistrovství samostatného státu, jehož se ovšem účastnily pouze 4 týmy. Vývoj pokračoval a v roce 1924 se první týmy prohlásily za profesionální, čímž zároveň vznikla I. liga (Jelínek, Jenšík, 2005: 20).

Rokem 1938 došlo k přerušení všech stupňů domácích fotbalových soutěží a byl také zrušen profesionalismus klubů. Došlo k řadě změn, vznikly nové fotbalové župy, do nichž se zapojily i německé týmy, některé domácí kluby musely změnit své jméno. Zajímavé je, že v době okupace rostly návštěvy, kdy si lidé alespoň částečně chtěli ulevit od útrap, jež sebou okupace nesla. Soutěže byly i nadále mnohdy z válečných důvodů přerušovány. Válečné boje se dotkly i samotných stadionů. Ty byly mnohdy zabráný pro účely vojenské armády či německé mládeže, některé z nich se pak v roce 1945 staly i terčí vojenských zásahů, jako například stadion Bohemians, či vypálený stadion Slávie na Letné (Jelínek, Jenšík, 2005: 34).

Po válce opanovaly ligu jen 2 týmy a to Sparta a Slavia a to až do roku 1948, kdy v oblasti sportu jako takového nastaly obrovské změny. Dochází k likvidaci zažitých struktur stejně jako schopných činníků a také k pronásledování samotných fotbalistů (Macho, 2006, s. 501). Zároveň dochází ke změnám názvů klubů po vzoru Sovětského svazu. Objevují se názvy jako Bratrství, Spartak, Dynamo aj (Macho, 2006: 502).

Další mezník pro fotbal, stejně jako pro celý režim, znamenal rok 1989, kdy vzniká samostatná Československá fotbalová asociace a současně se znovuobnovuje profesionalismus⁸ (FAČR, 2011a). Fotbalové kluby tehdejší doby však doplácely na nevyvinuté tržní hospodářství a prostředí, v němž chyběly domácí podniky, jež by se

---

⁶ (zkratka spojení Athletic club pozn. autora)

⁷ (označení pro fotbalové kluby Sparta Praha a Slávia Praha pozn. autora)

⁸ Na základě profesionální smlouvy vykonává hráč sportovní činnost jako své hlavní zaměstnání

mohly starat o sponzorství a tak pro kluby představovaly hlavní zdroje příjmů především prodeje hráčů do zahraničí (Macho, 2006: 504). Movití podnikatelé vstoupili na českou fotbalovou scénu později, ne vždy se však jejich úsilí setkalo také s adekvátními výsledky či umístěními. Mnozí z podnikatelů, kteří věřili, že si fotbal na sebe vydělá, však nakonec museli přejít k částečnému dotování z jiných zdrojů (Macho, 2006: 504). Macho doslova píše: „*Jednotlivec si v českých podmínkách nemohl dovolit vlastnit fotbalový klub* (Macho, 2006: 504).“ Významným počinem byl projekt STES, který znamenal zavedení prodeje televizních a reklamních práv, což pro mnohé, především menší kluby představovalo udržení si profesionálního statutu (Macho, 2006: 504).

3.1.8. Prostředí fotbalu v ČR

V České republice je výlučným představitelem fotbalu Fotbalová asociace České republiky (FAČR, 2011b: 1). Z hlediska občanského sektoru je nutno zmínit, že se jedná o občanské sdružení, jehož posláním je komplexní péče o rozvoj fotbalu v České republice a jeho reprezentaci. Součástí FA ČR jsou její členové a orgány, které vykonávají vlastní činnost organizace (FAČR, 2010: 1). Dle údajů uvedených ve stanovách se svou činností FA ČR hlásí a navazuje na činnost dříve existujícího Českého fotbalového svazu.

„Cílem činnosti Fotbalové asociace České republiky (dále jen FA) je být organizátorem fotbalu v ČR; za tím účelem pečovat o komplexní rozvoj a propagaci fotbalu v České republice a vytvářet pro něj na všech stupních všestranné a rovnoprávné podmínky; prostřednictvím činnosti ve fotbalových klubech vést mládež k pozitivním občanským postojům a zásadám, k fair play a ke zdravému způsobu života s cílem zabránit, aby se stávala závislá na alkoholu, drogách a jiných návykových látkách. V rámci své činnosti FA navazuje a udržuje spolupráci s orgány státu, s veřejnými a soukromými institucemi směřující zejména k podpoře a propagaci fotbalu.“

(FAČR, 2011b: 1)

Dle licenčních pravidel nejvyššího zřizovatele a organizátora fotbalu v ČR musejí být všechny kluby z 1. a 2. ligy akciovými společnostmi. Jedná se tedy o obchodní firmy se správní a dozorčí radou, jejíž základní kapitál musí činit minimálně 2 mil. Kč a

je rozdělen mezi akcionáře. Správní rada pak řeší chod a každodenní záležitosti klubu, zatímco dozorčí rada na tuto činnost dohlíží a následně o svých zjištěních informuje akcionáře (Swiss Institute of Comparative Law citováno in Supporters, 2009: 37). Pro srovnání například v Anglii má většina profesionálních klubů právní formu společnosti s ručeným omezením, existují zde však také kluby, které jsou zcela vlastněny fanoušky (Supporters, 2009: 126).

V Německu pak, díky tzv. pravidlu 50 + 1 není možné, aby jen jediný investor vlastnil fotbalový klub. Dle tohoto pravidla je většinový podíl klubu uložen ve správě Německé fotbalové asociace (Supporters, 2009: 60).

Největším zdrojem příjmů v českém fotbale jsou příjmy z prodeje hráčů a s tím souvisejících poplatků. Ve srovnání s ostatními příjmy plynoucími do klubů například formou sponzoringu, prodeje vstupenek či vysílacích práv, nemají tyto zásadní vliv na klubové rozpočty. Vlivem historického vývoje a především změnou ve způsobu financování, kdy v minulosti byly kluby většinou vlastněny státem a až později vstoupily na otevřený trh, se mnohé z nich dostaly do finančních potíží. V kombinaci s poklesem zájmu veřejnosti znamenaly tyto změny pro kluby velký problém (Supporters, 2009: 37).

Každý ze subjektů jimiž se v práci věnujeme, byl založen z určitého vlastního popudu jedinců, kteří se nějakým způsobem rozhodli. Motivy jsou různé a budou vyčteny u každého subjektu zvláště. Již jsme se věnovali historii a vývoji sportu a fotbalu na našem území z hlediska historického až po dnešek. Pro lepší pochopení situace je nyní doloženo ještě zjednodušený a shrnující vhled do situace, na jehož základě snad čtenář ještě zřetelněji pochopí a porozumí některým motivům jedinců, kteří stojí za iniciací vzniku sdružení fanoušků v rámci jednotlivých klubů.

V reportu SD věnujícímu se fotbalu a podmínkám v čechách je uveden fakt, kdy v minulosti měla většina fotbalových klubů státu neziskové organizace, hráči byli bez profesionálních smluv a obvykle pracovali v továrnách či státních podnicích. Postupně pak v postkomunistickém období a časech privatizace došlo ke změnám a stejně tomu bylo také v případě fotbalových klubů, kdy tyto nabyly nových forem soukromého vlastnictví. V tomto období odchází mnozí hráči do zahraničí což úroveň fotbalu v České republice značně poškodilo. Z původně vládně ovládaného segmentu se po rozdělení České a Slovenské republiky stal fotbal ale i celý sport nezávislým s oporou na úrovni zákonů a vlády. Přesto, že ekonomika země značně rostla, například příjmy fotbalu získané z televizních vysílání zůstaly statické, což mělo vliv na rozpočty

jednotlivých klubů. Dříve neziskové kluby se postupně staly komerčními organizacemi, které mnohdy vlastnili podnikatelé a byznysmeni napojeni na staré struktury systému, ve kterých figurovala korupce a další skandály. Tyto kauzy pak v prostředí českého fotbalu setrvávají i nadále. (Supporters, 2009: 1-138).

3.1.9. Družstvo fanoušků Věříme Zbrojovce

Družstvo fanoušků Věříme Zbrojovce je uskupením příznivců fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno. Právní formou subjektu je družstvo, jež vzniklo 16. 11. 2010 (Dostupné z: <<http://www.verimezbrojovce.cz/aktuality>>. cit. 13. 10. 2013). Jak je uvedeno, hlavním důvodem, proč byla zvolena právní forma právě družstva je větší přehlednost této právní formy a možnost sledovat formální a ekonomický vývoj v obchodním rejstříku (Dostupné z: <<http://www.verimezbrojovce.cz/co-chceme>>. cit. 13. 10. 2013).

V prohlášení vlastníků FC Zbrojovka Brno, které je zveřejněno na webových stránkách družstva fanoušků, tito uvádějí tvrzení, kdy, dle nich, dospěli k závěru, na základě něhož usuzují jako jedinou možnost udržitelného modelu vlastnictví klubu tzv. veřejné vlastnictví. Za tímto účelem byl vytvořen projekt, který by umožnil převést 70% obchodního podílu klubu do družstva. Družstvo fanoušků se k tomuto projektu následně vyjádřilo kladně, jelikož se v podstatě jedná o jeden z jeho cílů. „*Fanoušky FC Zbrojovka Brno, kteří mají zájem ovlivňovat dění v klubu i nadále vyzýváme ke vstupu do našeho družstva.*“ uvádí družstvo (Dostupné z: <<http://www.verimezbrojovce.cz/aktuality>>. cit. 13. 10. 2013).

Zajímavostí je, že každý ze sledovaných subjektů, o čemž se bude možno přesvědčit později, má mezi svými členy některé veřejně známé osobnosti. Na příkladu družstva Věříme Zbrojovce, můžeme uvést osobnost politika Michala Haška či bývalého fotbalistu Karla Kroupu (Dostupné z: <<http://www.verimezbrojovce.cz/clenove>>. cit. 13. 10. 2013). Družstvu se podařilo oslovit také některé jihomoravské či přímo Brněnské politiky, jako například primátora Romana Onderku či právě výše zmíněného Michala Haška. Ne jen s těmito, ale také se zástupci klubu a dalšími osobnostmi se pak uskutečnil tzv. kulatý stůl, na němž se projednávala situace a budoucnost klubu (Dostupné z: <<http://www.verimezbrojovce.cz/aktuality>>. cit. 13. 10. 2013).

Každý ze zkoumaných subjektů je propojen s některou z veřejně známých osobností. Jedná se mnohdy spíše o určitou ceremoniální záštitu, ze které je však dle

mého možné vypořádat i hlubší význam, konkrétně pak symboliku a hodnotu, kterou jednotlivé kluby pro daný kraj a příznivce představují.

Zajímavou se může jevit také podpora hokejových fanoušků klubu HC Kometa Brno, kteří podpořili myšlenku založení družstva fanoušků. Jde tedy o důkaz širšího vnímání kontextu, proč je družstvo fanoušků zakládáno a zmíněná podpora je také důkazem širšího dopadu a záměru družstva (tamtéž).

Mezi důvody vzniku družstva, které jsou oficiálně uvedeny na stránkách družstva, patří snaha o majetkový vstup do klubu FC Zbrojovka Brno a to s cílem získat přehled nad děním v klubu. Dále pak obava fanoušků „*o osud a budoucnost našeho fotbalového klubu*“. Posledním důvodem založení družstva fanoušků je pak preventivní snaha stát se v případě krachu a zániku klubu subjektem, „ *který naváže na historii a tradice klubu společně se znovuobnovením činnosti klubu.*“

Družstvo chce nashromáždit co největší množství financí, které mu umožní majetkový vstup do klubu. Družstvo také uvádí, že nechce být ryze fanouškovskou organizací, jelikož touto je občanské sdružení Zbrojováci. (Dostupné z: <<http://www.verimezbrojovce.cz/co-chceme>>. cit. 13. 10. 2013).

Ve stanovách družstva fanoušků fotbalového klubu FC Zbrojovka Brno, logicky sídlícího v Brně, uveden výčet předmětu činnosti, do něhož náleží: účast na právnických osobách, jejichž činností je provoz fotbalových družstev dle pravidel Českomoravského fotbalového svazu; provoz vlastních fotbalových družstev, zajišťování servisu vlastním členům družstva v souvislosti se fotbalovými zápasy a dalšími společenskými či sportovními akcemi; provoz fanclubu FC Zbrojovka Brno a ochrana práv fanoušků jakožto spotřebitelů provozovatelů fotbalových klubů (Věříme Zbrojovce, 2011: 1).

Členem družstva se může stát uchazeč, který složí členský vklad 3000 Kč, je však možné složit větší vklad (Věříme Zbrojovce, 2011: 3), včetně příspěvku 300 Kč na provozní náklady (Věříme Zbrojovce, 2011: 1). Členství ve sdružení zaniká vystoupením či vyloučením v případě, kdy člen „*porušuje své členské povinnosti*“ (Věříme Zbrojovce, 2011: 2).

Mezi práva členů družstva patří: právo podílet se na řízení družstva, volit a být volen do orgánů, připomínkovat a dotazovat se, být informován, podílet se na zisku. Mezi povinnosti náleží: dodržování stanov a plnění usnesení orgánů organizace, jednat v souladu se zájmy družstva a členů, informovat o nezbytných záležitostech týkajících se evidence členů (Věříme Zbrojovce, 2011: 2).

Orgány družstva jsou: členská schůze, představenstvo a kontrolní komise. Orgány rozhodují stejně, jako orgány družstva fanoušků Bohemians, tedy, rozhodnutí orgánů jsou platná, pokud je přítomna nadpoloviční většina členů a pro je většina přítomných, hlasuje se veřejně, přičemž každý jedinec má jeden hlas (Věříme Zbrojovce, 2011: 4).

Členská schůze je nejvyšším orgánem družstva.

„Do výlučné působnosti členské schůze patří:

- a) měnit stanovy,*
- b) volit a odvolávat členy volených orgánů družstva,*
- c) schvalovat řádnou účetní závěrku,*
- d) rozhodovat o rozdělení a užití zisku, popřípadě způsobu úhrady ztráty,*
- e) rozhodovat o zvýšení nebo snížení zapisovaného základního kapitálu,*
- f) rozhodovat o základních otázkách koncepce rozvoje družstva,*
- g) rozhodovat o splynutí, sloučení, rozdělení a o jiném zrušení družstva nebo o změně právní formy družstva,*
- h) rozhodovat o prodeji nebo nájmu podniku a o jiných významných majetkových dispozicích (Věříme Zbrojovce, 2011: 5).“*

V případě družstva fanoušků Věříme Zbrojovce platí: *„Při rozhodování členské schůze hlasováním má člen družstva jeden hlas za každých započatých deset tisíc Kč jeho splacené části členského vkladu (součtu splacené části základního členského vkladu a splacené části dalších členských vkladů) (Věříme Zbrojovce, 2011: 5).“* Představenstvo řídí činnost družstva, volí ze svého středu předsedu a místopředsedu a je zároveň statutárním orgánem družstva. Navenek je zastupováno předsedou (Věříme Zbrojovce, 2011: 5-6). Kontrolní komise je kontrolním orgánem, zejména ve vztahu k účetní závěrce, návrhům na přerozdělování zisku, stížnosti členů apod. O užití zisku rozhoduje členská schůze, stejně jako o případném rozdělení mezi členy (Věříme Zbrojovce, 2011: 6).

Družstvo zřizuje nedělitelný fond pro doplňování ze zisku a rezervní fond (Věříme Zbrojovce, 2011: 7).

V oblasti nakládání s prostředky se družstvo zavazuje dodržovat zásady, jako transparentnost v souladu se stanovami, používání prostředků ke hrazení dluhů FC Zbrojovka Brno a zaměření se na budoucnost klubu (Dostupné z: <<http://www.verimezbrojovce.cz/aktuality>>. cit. 13. 10. 2013).

3.1.10. Družstvo Fanoušků Bohemians

Družstvo fanoušků Bohemians sdružuje příznivce klubu, jimž záleží na osudu klubu a jejichž cílem je záchrana Bohemians dle možností každého člena. Družstvo bylo založeno v roce 2005 a prvním členem se stal herec Ivan Trojan (Dostupné z: <<http://www.bohemians.cz/DFB/kdojsme.aspx>>. cit. 7. 10. 2013).

Další známou osobností, která je členem družstva je také politik Jiří Dienstbier či bývalý známý fotbalista Antonín Panenka (Dostupné z: <<http://www.bohemians.cz/DFB/Members.aspx>>. cit. 7. 10. 2013).

Hlavním cílem, pro nějž bylo družstvo v minulosti založeno, byla záchrana klubu Bohemians před zánikem. Původně tato iniciativa za záchranu klubu vznikla jako aktivita nazvaná SOS Klokan s cílem sjednotit fanoušky a příznivce klubu. Na základě obrovského ohlasu pak vznikl subjekt s názvem Družstvo fanoušků Bohemians. Původně si družstvo stanovilo jeden základní cíl a to navázat na historii vršovického klubu a pomoci případnému investorovi v přípravách na novou sezónu třetí ligy. Tento cíl se nakonec podařilo realizovat.

Mezi cíle družstva v současnosti patří různorodé aktivity, jako výkon akcionářských práv ve společnosti Bohemians 1905, a.s., kdy družstvo je majitelem 10,24% akcií v této společnosti. Za výkonem akcionářských práv se skrývá účel, kterého by prostřednictvím těchto majetkových práv mělo být dosahováno. A to „*rozvoj klubu v souladu s představami fanoušků a udržování a posilování vztahu fanoušků a klubu.*“ Zkráceně je možno tento cíl označit za ovlivňování chodu klubu (Dostupné z: <<http://www.bohemians.cz/DFB/cohceme.aspx>>. cit. 7. 10. 2013).

Mezi nejvýznamější cíl družstva pak patří vytvoření dobře fungujícího fanklubu. Tento by pak měl sloužit především fanouškům, kteří jsou členy družstva. Členství v družstvu fanoušků je podmíněno složením ročního členského vkladu, který má několik úrovní. Základní neomezený přístup ke službám představuje vklad 500 Kč/dospělý, 200 Kč /student či důchodce (tamtéž).

Za vybudováním fanklubu se pak skrývá ještě jeden cíl a tím je „*vybudování rozsáhlé sítě poboček fanklubů v jednotlivých regionech, po celém území ČR*“ (tamtéž). Je totiž uveden předpoklad, že Bohemians je klub, který má své fanoušky v mnoha regionech, ne jen v hlavním městě. Na stránkách se pak hovoří o mimořádné aktivitě oddaných fanoušků z mnoha regionů, kteří umožňují vznik této široké sítě. Měly by tak vzniknout určité pobočky fanklubů, které by místním příznivcům umožňovaly vlastní organizovanost. Ta bude individuální a nezávislá, přičemž družstvo fanoušků poskytuje

těmto regionálním sítím určitá doporučení, na které aktivity se v rámci činnosti zaměřit. Zajímavou aktivitou je vytvoření klubu bývalých a současných hráčů Bohemians uvnitř družstva fanoušků, s cílem zachovat „*korektní (srdeční) vazbu mezi klubem a hráči, kteří Bohemians prošli*“ (tamtéž).

Dále chce DFB také zajistit provoz oficiálních webových stránek klubu. Finance družstvo získává především formou členských vkladů svých členů, které budou využity na oblasti jako provoz internetových stránek, konání schůzí a komunikaci se členy. Finance mohou být dále použity na sponzorské příspěvky a podporu klubu či fanklubům. Na internetových stránkách družstva se dále uvádí, že snahou vedení družstva je „*neustále rozšiřovat rodinu fanoušků Bohemians*“ (tamtéž).

Pro to, aby se zájemce stal členem družstva je nutné vyplnit přihlášku a složit základní členský vklad ve výši 1000 Kč, přičemž tento může být i vyšší (Družstvo fanoušků Bohemians, 2005: 1). Členství zaniká vystoupením člena či vyloučením na základě rozhodnutí představenstva (Družstvo fanoušků Bohemians, 2005: 2).

Členové družstva disponují určitými právy a povinnostmi. Mezi práva patří například možnost podílet se na řízení družstva, volit a být volen do orgánů, připomínkovat a dotazovat se, být informován, podílet se na případném zisku a výhodách členů (Družstvo fanoušků Bohemians, 2005: 2). Povinností členů je pak dodržovat stanovy, konat v souladu s usnesením družstva, jeho orgánů a v souladu se zájmy družstva, informovat družstvo o záležitostech nutných k evidenci členů (Družstvo fanoušků Bohemians, 2005: 2).

Orgány družstva jsou: členská schůze, představenstvo a kontrolní komise. Rozhodnutí orgánů jsou platná, pokud je přítomna nadpoloviční většina členů a pro je většina přítomných, hlasuje se veřejně, přičemž každý jedinec má jeden hlas.

Nejvyšším orgánem je členská schůze a mezi její pravomoci patří:

- a) „*měnit stanovy*
- b) *volit a odvolávat členy volených orgánů družstva,*
- c) *schvalovat řádnou účetní závěrku,*
- d) *rozhodovat o rozdělení a užití zisku, popřípadě způsobu úhrady ztráty,*
- e) *rozhodovat o zvýšení nebo snížení zapisovaného základního kapitálu,*
- f) *rozhodovat o základních otázkách koncepce rozvoje družstva,*

- g) rozhodovat o splynutí, sloučení, rozdělení a o jiném zrušení družstva nebo o změně právní formy družstva,
- h) rozhodovat o prodeji nebo nájmu podniku a o jiných významných majetkových dispozicích (Družstvo fanoušků Bohemians, 2005: 4).“

„Při rozhodování členské schůze hlasováním má člen družstva jeden hlas za každých započatých deset tisíc Kč jeho splacené části členského vkladu (součtu splacené části základního členského vkladu a splacené části dalších členských vkladů) (Družstvo fanoušků Bohemians, 2005: 4).“

Představenstvo má 5 členů, ze svého středu volí předsedu a místopředsedu. Představenstvo řídí činnost družstva a je statutárním orgánem družstva, navenek jej zastupuje předseda (Družstvo fanoušků Bohemians, 2005: 4-5). Kontrolní komise je kontrolním orgánem družstva. Dohlíží a vyjadřuje se k účetní závěrce a k návrhu na rozdělení zisku nebo úhrady ztráty družstva (Družstvo fanoušků Bohemians, 2005: 6).

O použití financí rozhoduje členská schůze, která rozhoduje i o případném rozdělení zisku mezi členy. Je zřizován také nedělitelný fond a rezervní fond, které jsou mezi členy nedělitelné (Družstvo fanoušků Bohemians, 2005: 6-7).

Mezi aktivity družstva náleží pořádání jednání představenstva či konání členských schůzí. Družstvo také organizuje setkání s vedením klubu (Dostupné z: <<http://www.bofor.cz/news/shrnuti-schuzky-fanousku-s-vedenim-dfb-a-klubu-7-2-2012/>>. cit. 7. 10. 2013).

Aby bylo možné udělat si o těchto schůzích a tématech na nich probíraných obrázek, bude nyní uvedeno několik příkladů probíraných témat.

Mezi témata tedy náleží zápasy klubu a s tím spojená organizace dopravy, organizace různých akcí, jako například spolupráce s pražskou ZOO, komunikace a informování o možnosti finanční podpory klubu prostřednictvím sbírky (Dostupné z: <<http://www.bofor.cz/news/zprava-z-jednani-predstavenstva-dfb-28-5-2013-ludvovo-psanicko/>>.).

Probírají se také témata související s fotbalem a děním na zápasech, jako například používání pyrotechniky. Pro ilustraci toho, jaký jazyk je v komunikaci nastaven a také pro možnost přiblížení provázanosti fans s klubem uvádím následující citaci vztahující se právě k používání pyrotechniky během fotbalových zápasů. Použitá citace je ze zápisu jednání představenstva ze dne 2. 4. 2013. „DFB pomáhá s fanoušky

našemu klubu peníze ušetřit, kde je to jen možné. Sháníme partnery, posíláme peníze od pravidelných dárců, sbíráme kelímky, makáme na brigádách (Fanoušci, 2013b).“

Jedním z dlouhodobějších a důležitých témat DFB pak byla kauza týkající se užívání jména Bohemians ne jen klubem Bohemians Praha 1905, ale také jinými kluby (Dostupné z: <http://www.bofor.cz/news/zprava-z-jednani-predstavenstva-dfb-5-2-2013-ludvovo-psanicko/>). K dokreslení situace je uvedeno část vyjádření DFB týkající se rozuzlení této kauzy: *„Naše vršovická Bohemka byla vždy tou pravou Bohemkou, dnešním dnem je již tento fakt legislativně potvrzen* (Dostupné z: <http://www.bohemians.cz/clanek/15046/dnes-vse-stvrzeno.aspx>).“

Alespoň pro stručné vysvětlení problematiky okolo užívání názvu Bohemians zde:

„FC BOHEMIANS PRAHA

Akciová společnost, na kterou byl v roce 2005 kvůli dluhům uvalen konkurz. Majitel Michal Vejsada v roce 2009 klub přihlásil do nejnižší soutěže, aby mohl u arbitrážní komise ČMFS nárokovat údajné pohledávky ve výši až 20 milionů korun. Loni výkonný výbor FAČR ukončil FC Bohemians členství ve svazu kvůli insolvenci (Dostupné z: <http://www.ceskatelevize.cz/sport/fotbal/cesky-fotbal/249103-spor-tri-bohemek-se-chyli-ke-konci-facr-bude-na-dohode-tratit/>).“

„FK BOHEMIANS PRAHA

Klub s původním názvem FC Střížkov, jehož majitel Karel Kapr si v době finančních problémů původní "Bohemky" pronajal od TJ Bohemians logo a ochrannou známku. Kvůli nerespektování rozhodnutí ČMFS o nepoužívání jména Bohemians byl tým v srpnu 2005 vyloučen z ČFL, o pár dnů později svaz na základě předběžného opatření civilního soudu svůj verdikt zrušil, ale zároveň se proti soudnímu rozhodnutí odvolal“ (tamtéž).

„BOHEMIANS PRAHA 1905

Klub založila v roce 2005 akciová společnost AFK Vršovice, která díky mohutné podpoře fanoušků původní "Bohemky" odkoupila od správce konkurzní podstaty právo k soutěži. V prosinci 2011 vrchní soud rozhodl, že název Bohemians smí využívat jen vršovický klub, který se letos přejmenoval na Bohemians Praha 1905 (tamtéž).“

Jednou z příkladných aktivit družstva bylo také vyhlášení veřejné finanční sbírky na výstavbu vyhrívaného trávníků (<http://www.bohemians.cz/DFB/dolicek.aspx>).

DFB a jeho členové se dlouhodobě zapojují do modernizace a prací na svém stadioně formou brigád. DFB se tak rozhodlo vytvořit veřejnou sbírku, prostřednictvím které by měly být vybrány finanční prostředky na rekonstrukci fotbalového hřiště, „*kteřá má přispět k zachování prvoligové tradice v Ďolíčku.*“

„*Věříme, že projekt "Každá koruna zahřeje" osloví také širokou veřejnost a povede se nám společně pro další generace fanoušků zachovat neopakovatelnou atmosféru domácího stadionu Bohemians.*“ Dodává DFB na svých webových stránkách ve věci zahájení veřejné sbírky na rekonstrukci hřiště na stadionu v Ďolíčku (Dostupné z: <http://www.bofor.cz/news/verejna-financni-sbirka-kazda-koruna-zahreje/>).

3.1.11. o. s. Baník Baníku

V jednom z vůbec prvních příspěvků sdružení Baník Baníku na internetových stránkách je uvedeno, že po krachu, projektu, správní rady, v rámci kterého měli někteří příznivci možnost účastnit se debaty s vedením klubu, je nastolena otázka: „*Dívat se nečinně na to, jak se náš milovaný klub blíží k zániku*“ (Dostupné z: <http://www.banikbaniku.cz/honorarni-clenove/>. cit. 7. 10. 2013)?

Výsledkem tehdejší situace tedy bylo rozhodnutí založit sdružení jako jakousi pojistku pro případ, kdy by došlo k nejhoršímu, tedy zániku klubu.

Zprvu se zjišťoval názor lidí na tuto iniciativu. Ukázalo se pak, že by mohlo dojít k velké podpoře mezi bývalými hráči a jinými osobnostmi fanouškovské obce. Poslední informací, která je uvedena u prvního informativního článku věnujícímu se motivacím vedoucím k založení sdružení se píše: „*Občanské sdružení BANÍK BANÍKU je tak v této chvíli připraveno vstoupit do „běhu dějin“, a záleží už hlavně na nás všech – fanoušcích Baníku, jak s ním naložíme a jaká nakonec jeho role v historii našeho milovaného klubu bude...KING BANÍK !!!*“ (tamtéž).

Na internetových stránkách sdružení fanoušků Baník Baníku je jako motiv, který vedle k založení toho subjektu uvedeno: „*Nejen možnost a šance spoluovlivňovat dění v klubu, ale taky za bývalého vedení špatná ekonomická a sportovní stránka klubu nás přimněla založit Občanské sdružení Baník Baníku.*“ Je uvedeno, že motivací, proč sdružení založit, byla změna stavu, kdy fanoušci mohou jen nečinně přihlížet řečem a slibům majitelů a sledovat, „*jak se milovaný klub před našima očima rozpadá*“

(Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/page/5/>>. cit. 7. 10. 2013). K ambicím, motivacím pro existenci sdružení a jeho cílům je uvedeno, že hlavní silou proto, aby mohly být prosazeny zájmy, je množství členů sdružení. Pro dokreslení se doslova hovoří o davu lidí se společným zájmem.

Kromě záchrany fotbalu na Bazalech se sdružení chce pokusit do klubu vstoupit majetkově a následně tak mít možnost ovlivňovat a kontrolovat dění v klubu. V sekci nazvané o nás na internetové stránce je jako jedna z posledních informací uvedena tato věta: „*Chápeme založení našeho sdružení i případný majetkový vstup do klubu jako velkou příležitost pro všechny Baníkovce*“ (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/page/5/>>. cit. 7. 10. 2013). Sdružení uvádí, že je zde od toho, aby dalo možnost všem, kterým na osudu klubu záleží, možnost podílet se na jeho osudu (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/page/5/>>.).

Ve stanovách sdružení je ve věci předmětu činnosti sdružení uvedeno:

„Předmětem činnosti sdružení jsou zejména veškeré aktivity a činnosti směřující k podpoře a rozvoji fotbalového sportu na území Moravskoslezského kraje a především k zachování existence fotbalového klubu FC Baník Ostrava či případně i ligové či jiné soutěže na území Ostravy, jakož i další aktivity a činnosti s tím související a navazující.“

(Baník, 2012)

Cíle sdružení jsou ve stanovách detailně rozepsány, a patří do nich činnost v oblasti sportu, které nyní uvádím sesummarizovány a v bodech:

- záchrana klubu a vrcholového sportu v Ostravě
- majetkový vstup či účast v klubu
- zachování samotné značky klubu, tradic a s nimi související historie a tradic FC Baník Ostrava.
- účast na právnických osobách provozujících fotbalová družstva dle pravidel Fotbalové asociace ČR společně se zachováním transparentnosti
- provoz vlastních fotbalových družstev
- servis pro členy sdružení v oblasti fotbalových utkání a společenských akcí
- záchrana fotbalového stadionu Bazaly
- ochrana práv fanoušků

- všeobecná podpora fotbalu v Ostravě, prezentace sdružení
- pořádání akcí
- informační a publikační činnost, provoz internetových stránek, facebooku aj.
- získávání prostředků na činnost sdružení a svých členů
- právo vytvářet petice (Baník, 2012)

Členem sdružení se může stát fyzická osoba a to bez větších omezení. V případě fyzické osoby musí tato pro přijetí dovršit minimálně 18 let a být způsobilá k právním úkonům.

Členství právnické osoby je pak omezeno pouze na honorární členství, jelikož právnická osoba, jak je uvedeno ve stanovách, není občanem ve smyslu zákona o sdružování občanů. Právnická osoba tak nemá hlasovací právo a schvalovací proces jejího přijetí je podmíněn příslibem o daru sdružení (Baník, 2012).

Členem sdružení se mohou stát fyzické osoby po dosažení věku 18 let, právnické osoby se pak členy mohou stát jen jako tzv. „*honorární člen*“ (Baník, 2012). Honorárním členem se rozumí „*zejména obchodní společnosti a družstva, sdružení, občanská sdružení, nadace, nadační fondy, obecně prospěšné společnosti a jiné vládní i nevládní příspěvkové organizace*), která je veřejně známá a pozitivním způsobem spjata s FC Baník Ostrava, včetně současných a bývalých hráčů FC Baník Ostrava, veřejně známých fanoušků FC Baník Ostrava, jakož i osoby, které obecně podporují sport a kulturu v Moravskoslezském kraji a především v Ostravě a současně nemá zájem či časový prostor být řádným členem,“ přičemž o přijetí rozhoduje výbor sdružení (Baník, 2012).

O přijetí za člena rozhoduje výbor, uchazeč tedy musí splnit podmínky jako je řádně vyplněná žádost a projít hlasovacím procesem. Mimo jiné musí uchazeč prokázat zásluhy při rozvoji v oblasti sportu. Členové mají právo podílet se na činnosti, volit a být voleni do orgánů, hlasovat dle velikosti členského vkladu, být informováni o činnosti sdružení, hospodaření a plánovaných aktivitách, čerpat výhody plynoucí ze členství, účastnit se akcí sdružení, připomínkovat, navrhopvat a dotazovat se orgánům. Mezi povinnosti náleží dodržování stanov, předpisů a usnesení, jednat v souladu s cíly sdružení, platit členský příspěvek a případné další příspěvky či poplatky, zachovávat dobré jméno sdružení, odpovědně vykonávat funkce v orgánech. O vyloučení člena musí rozhodnout dvou třetinovým souhlasem členská schůze, dále se člen může

dobrovolně vzdát členství. Zakládající členové sdružení mají právo veta vůči rozhodnutí členské schůze. Orgány sdružení jsou: členská schůze, výbor, předseda a revizní komise či revizor. Členská schůze je nejvyšším orgánem sdružení. Rozhodnutí schůze přijímá „dle podílu členských vkladů jednotlivých členů,“ přičemž pro rozhodnutí je potřeba souhlasu nadpoloviční většiny hlasů. Schůze schvaluje stanovy, rozpočet rozhoduje o zániku, revizní komisi, změnách koncepce a také o případném splynutí sloučení či rozdělení na jiné subjekty, dále také volí členy ostatních orgánů sdružení. Výbor sdružení je nejvyšším orgánem sdružení, ze svého středu si volí předsedu a místopředsedy. Mezi pravomoci výboru náleží: výkon rozhodnutí vzešlých ze členské schůze, naplňování cílů sdružení, rozhodování v oblasti členských příspěvků a poplatků, výbor řídí činnost sdružení, vede účetnictví, dozoruje a schvaluje účetní závěrku, dohlíží na hospodaření a nakládání s majetkem, rozhoduje o finančních otázkách. Dále do kompetencí výboru náleží záležitosti týkající se zaměstnanců, členů sdružení, jako přijímání a ukončování poměru či členství, organizační záležitosti v oblasti norem, pravomocí odpovědnosti apod., příprava hodnotících zpráv a návrhů na změny, uzavírání dohod a spolupráce s potenciálními partnery. Předseda je statutárním orgánem, který zastupuje sdružení navenek a jedná jeho jménem. Předseda zajišťuje chod sdružení, svolává schůze, řídí činnost, rozhoduje o některých finančních záležitostech. Revizní komise či revizor jsou kontrolními orgány, přičemž není-li rozhodnuto o zřízení revizní komise, zastává funkci revizní komise revizor. Do kontrolních pravomocí náleží dohled nad činností sdružení, jeho orgánů, dohled nad hospodařením, rozpočtem. Kontrolní orgány jednají nezávisle na ostatních orgánech, o své činnosti informují předsedu, kontrolní orgány pak mají právo účastnit se schůzí orgánů sdružení s možností podávání návrhů bez hlasovacího práva (Baník, 2012).

Mezi známé osobnosti, které se staly tzv. honorárními členy sdružení patří například fotbalista Milan Baroš, Tomáš Galásek ale také například zpěvák Jaromír Nohavica (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/honorarni-clenove/>>.).

Mezi pravidelné aktivity pořádané sdružením patří konání výborových schůzí sdružení. Tyto schůze se konají pravidelně každý měsíc a scházejí se na ní členové výboru. Nejedná se tedy o členskou schůzi.

Sdružení se snaží propagovat a prezentovat svou činnost veřejnosti, za tímto účelem realizuje různé letákové kampaně. Tyto probíhaly především v začátcích existence sdružení, kdy byl záměr získat v krátkém čase velké množství členů, což se ovšem, jak

vyplývá ze zápisu z jedné z výborových schůzí, nepovedlo (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/page/4/>>.).

Sdružení dále pořádá besedy a setkání s vedením klubu FC Baník Ostrava, na kterém se probírají mnohá témata formou dotazování a zodpovídání otázek vedením klubu (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/page/4/>>.).

Jednou z akcí, kterou sdružení v minulosti pořádalo, bylo také shromáždění fanoušků klubu před budovou radnice města Ostravy s cílem podpory záměru převzetí stadionu Bazaly do vlastnictví města Ostravy. (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/page/5/>>.). Toto shromáždění se uskutečnilo dne 16.10.2012 a bylo podpořeno také známými osobnostmi jako například zpěvákem Jaromírem Nohavicou či některými aktivními fotbalisty. Shromáždění na Prokešově náměstí (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/2012/10/17/shromazdeni-na-prokesove-namesti/>>.). Sdružení také ve spolupráci s fanoušky zorganizovalo finanční sbírku na podporu záchranu klubu v rámci projektu nazvaného Zachraňme Baníček. Tato akce měla podpořit špatnou finanční situaci klubu. Níže uvádím několik citací uvedených na stránkách sdružení k této akci. Vybrány jsou ty části, které, dle mého, nejlépe vystihují atmosféru a vztah ke klubu a vzniklé situaci:

„Vyzýváme proto všechny fans Baníku, aby přišli v tento den podpořit svůj klub a svou účastí dali najevo, který klub je v regionu nejpoblárnější !!!“ Vhodnou ilustrací toho, jak by akce měla motivovat a vyburcovat příznivce je následující část věty, ve které stojí: *„Baník je v těžké finanční situaci, ze které mu musíme pomoci a ukázat, že nám FC BANÍK OSTRAVA není lhostejný.“*

V závěru článku je pak ještě uvedeno motivující prohlášení: *CHACHAŘI BOJUJME A POMOZME ZACHRÁNIT TO, PRO CO BIJE NAŠE SRDCE !!! VSTÁVEJME MY HRDÍ BANÍKOVCI !!!* (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/page/5/>>.)

Jak bylo zmíněno již výše, v rámci činnosti družstva se scházejí tzv. schůze výboru sdružení. Vedle těchto schůzí se konají také schůze členské. Mezi další aktivity, v kterých se družstvo angažuje, byla finanční spoluúčast na rekonstrukci fotbalového hřiště jednoho z ostravských klubů, které by následně mohla využívat také mládež fotbalového klubu FC Baník Ostrava. Z této spoluúčasti však nakonec sešlo z důvodu plánu výstavby vlastního tréninkového centra klubu. (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/page/3/>>.).

Během své dosavadní existence muselo družstvo čelit také připomínkám a výhradám ze strany veřejnosti, které muselo objasňovat. Připomínky, které byly na družstvo

směřovány pak toto společně s odpovědmi a reakcí na ně uveřejnilo na svých webových stránkách. Výtky a připomínky se pak týkaly především záležitostí jako určitého privilegování úzké skupiny lidí, kteří sdružení založili a kteří mohou si sami mohou odhlasovat co se jim zlíbí na základě čehož se může tato úzká skupina osob jevit nedůvěryhodně. Jedna z výtek byla směřována také na právo veta, kterým disponují zakládající členové. Všechny připomínky pak byly ze strany družstva vysvětleny a bylo na ně odpovězeno. Co se týče práva veta, to je implementováno pro případ, aby v budoucnu nemohlo dojít k situaci, kdy by se rozhodlo o zániku Baníku. Jedná se tedy o preventivní opatření.

Jedna z výtek směřovala také na strategii a směřování sdružení s tím, že tyto oblasti jsou dosti nejasné a chabě propracované. Argumentace družstva je následující: „*Musíme uznat, že se současnou silou, kterou disponujeme (a která je pro nás všechny opravdu značným zklamáním) pro nás není jednoduché sami sobě „určit směr“.* Na nějakou aktivitu, pomoc či návrhy ze strany členů, ale i „nečlenů“ zatím čekáme marně (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/2013/05/16/reakce-vyboru-os-bb-na-podnetyvyhrady-fanousku/#more-3088>>.).“

Jedná se tak o určitý doklad toho, že stanovené cíle a funkce, které by družstvo mělo plnit, se prozatím zřejmě nedaří dostatečně naplňovat.

Z dalších aktivit byla také organizace setkání nového trenéra klubu FC Baník Ostrava s fanoušky či zaslání otevřeného dopisu majitelům FC Baník Ostrava z důvodu znepokojenosti stavu, v němž se klub nachází.

Ze strany sdružení se jedná o tyto důvody: „*Nepříliš jasná finanční stránka klubu spolu s oddlužováním, tragická sportovní stránka A-týmu, žádný viditelný posun ohledně mládežnického tréninkového centra, žádní noví sponzoři na obzoru (zejména sponzor generální) – všechna tato témata přispívají k různým spekulacím a otázkám, jak to vůbec v současném Baníku „funguje“.* Nejen širokou fotbalovou veřejností, ale už i částečně přímo tou ostravskou, je fotbalový Baník vnímán stále více neseriózně a nedůvěryhodně (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/2013/09/20/otevreny-dopis-majitelum-baniku-ostrava/>>.).“

3.1.12. Shrnutí

Důvodem vzniku družstva Věříme Zbrojovce je mimo jiné získat kontrolu nad majetkovými poměry v klubu a také snahy o zachování klubu a jeho tradic. Můžeme zde tak jasně sledovat úsilí o demokratizaci, transparentnost a také zachování fotbalu, jakožto hodnoty pro příznivce. Z výčtu práv a povinností členů družstva lze vyčíst podporu participace, o kterou subjekt u svých členů usiluje. Nastavení vstupních poplatků je pro všechny stejné, nejsou tak vytvořeny žádné zjevné překážky pro vstup. Záštitu veřejně známou osobností pak může být pro veřejnost určitou zárukou či motivací, proč být také součástí společenství. Pro tvorbu komunity a generování příznivců může tedy přítomnost těchto známých osobností mít svůj význam. V případě družstva Věříme Zbrojovce, můžeme sledovat cíl, který je zmiňován také v teoretické části práce, či v případě SD, které také klade důraz na ekonomický aspekt, respektive participaci a ekonomické propojení fanoušků s klubem. Tento model pak představuje transparentní způsob vedení klubů s podporu demokracie, jelikož se rozhodování vedle představitelů či vlastníků dotýká také samotných fanoušků. Družstvo vyzývá všechny, kteří by toto nastavení chtěli podpořit ke vstupu.

Z výše zmíněného můžeme vyzdvihnout snahy o zachování tradic, podporu participace, tedy účasti a vyjádření se fanoušků a příznivců, podporu ekonomické participace a včlenění se do struktur klubu. Aspekty podporující tvorbu komunity se tedy soustřeďují zejména na tuto ekonomickou rovinu.

DFB proklamuje snahy za spojování příznivců, jimž záleží na osudu klubu. Můžeme tak sledovat jasně komunitní charakter aktivit, přičemž jednoznačně deklarovaným cílem je zachování klubu, tedy i historie s ním spojenou. Družstvo na klubu také majetkově participuje, což podporuje ekonomickou participaci deklarovanou a prosazovanou v zahraničí, o které se zmiňuje teoretická část práce. Dalším z cílů je také propojování klubu s fanoušky, přičemž je zmíněna idea vytvoření široké sítě fanklubu, přičemž jsou používány slova jako hrdost, či oddanost. Na tomto úsilí je možno pozorovat podporu utváření komunity. Ekonomická podmínka vstupu do družstva je pak nastavena i v případě DFB. Příklady podpory participace a propojování fanoušků mezi sebou a také s klubem je pak možno sledovat na konkrétních případech aktivit klubu.

Zajímavá je poznámka o podpoře fanoušků hokejového klubu Kometa Brno, což může být známkou široké semknutosti či přesahu snah a vlivu sdružení.

Stejně jako v případě brněnského subjektu je možno sledovat propojení se s některou se známých osobností, což může mít při oslovování potenciálních zájemců o vstup svou váhu.

Sdružení Baník Baníku užívá v souvislosti se svým založením termíny jako milovaný klub, podpora fanouškovské obce či záchranu před rozpadem klubu. Je zde možno vyzorovat velmi silné a emotivní zabarvení, které deklaruje sounáležitost komunity příznivců s klubem a důraz na tuto sounáležitost. Hovoří se o obci fanoušků a obrovské šanci pro všechny příznivce klubu, jak participovat na dění v něm. Jasně tak můžeme vyzorovat cíle související s podporou participace a utváření komunity, přičemž jsou zmiňovány také obecnější cíle, jako podpora sportu všeobecně a také ekonomická participace. Také Ostravský subjekt je propojen s některými ze známými osobností a bude zajímavé v rozhovorech pozorovat, jaký význam respondenti těmto záštitám veřejně známých tváří přisuzují. Sdružení pak v oblasti rozhodování zmiňuje určité právo veta, kterou má jeh orgán možnost využít. Zde se dotýkáme záležitosti uplatňování demokracie v subjektu, přičemž k dalšímu rozvedení této problematiky se dostaneme dále v rozhovorech.

3.2. Rozhovory

Než se dostaneme k samotným rozhovorům, jež byly v rámci práce uskutečněny se zástupci jednotlivých zkoumaných subjektů, rád bych ještě v krátkosti shrnul několik poznatků z předešlých částí, týkajících se zejména názorů a pohledů na sport, fotbal a jeho příznivce ve vztahu k možným funkcím, které mohou uskutečňovat.

Doposavad bylo v práci uvedeno několik různých pohledů a náhledů na oblast sportu a jeho roli ve společnosti a pozici sportu v rámci občanské společnosti. Byly uvedeny pohledy některých autorů z mnohých úhlů pohledů, jako propojení sportu s oblastí sociálního kapitálu, jeho vlivem na společnost, komunitu ale také na jedince a jeho identitu. Připomeňme Seippela, který říká, jak je skrze sport možné budovat solidaritu, spolupráci, tedy jakýsi sociální kapitál, který může propojovat a utužovat určité komunity ve společnosti. O symbolické rovině, sebevyjádření skrze určování své vlastní identity pak hovoří Portar když uvádí, že fotbalové fandovství je tvůrcem identity jedince a jedincova profilu. Fanouškovství je tak dle něj možno považovat za něco, co spoluutváří identitu.

Mnohá literatura a autoři v předešlých částech hovoří o sportu jako o prostoru, který vytváří velké množství příležitostí pro realizaci, zapojení se a aktivitě = sebevyjádření, seberealizace, budování komunity. SD shrnuje, že tímto dochází k podpoře demokracie a aktivního občanství spolu s budováním dobrovolnictví a komunitní soudržnosti (Supporters, 2012: 21).

Schopnost oslovit a aktivizovat lidi se tak pro sport jeví být velmi charakteristickou. Brown hovoří o sportu jako o něčem, co dokáže spojovat jedince jako snad nic jiného a to bez ohledu na příslušnost či jakékoli jiné vlastnosti. Autor hovoří o benefitech, které sebou sport přináší a uvádí sounáležitost a identitu. Často se u autorů můžeme setkat se slovem budování ať už ve spojitosti s komunitou, demokracií, aktivitou a jinými. Warren hovoří o komunikativních možnostech, které jsou ukryty ve sportu a pomocí nichž lze získat vliv. Allison hovoří o sportu jako důležité komponentě občanské společnosti a ilustruje příklad, kdy skrze sport je možno otestovat mnohé funkce občanské společnosti, jako například učení se kolektivnímu rozhodování.

Hovořili jsme o sportu také z pohledu, který bychom mohli označit jako politický a to v případě náhledu sportu Evropskou unií či vtažení sportu k politické ideologii třetí cesty, kdy tato pojednává o určitém komunitním prvku ve vztahu ke sportu a fotbalu. I zde je tedy komunita spatřována a zmiňována jako cosi pozitivního a především jako důležitá součást společnosti. Blair hovoří o spolupráci mezi lidmi a vzájemnosti. Bílá kniha EU pak sportu přisuzuje nezastupitelnou roli ve společnosti, kdy lidem poskytuje možnost být aktivními, dále také sport, dle EU, umožňuje budovat větší sounáležitost ve společnosti. Vedle určitého sociologického náhledu a hodnocení sportu tak máme také částečně politický přístup.

Byla prezentována také historie sportu, fotbalu a vývoj po současnost, kdy je sport součástí komercializovaného světa obchodu. Na sport jsme se podívali z mnohých úhlů pohledů a to například jako na zboží obchodované na trhu, tedy jako na objekt podnikatelského zájmu či z pohledu sportovní instituce.

SD o fotbale hovoří jako o tmelícím prvku, který v minulosti představoval v některých městech. Pojednává také o komunitě, kdy prezentuje názor, dle něhož jsou sportu vlastní funkce jako participace občanů, rozvoj hodnot či komunity.

3.3. Analýza rozhovorů

Logicky první otázku, kterou je možno si v případě existence družstev, sdružení či jiných obdobných fanouškovských uskupení pokládat, jsou příčiny vzniku těchto subjektů. Ačkoli by příčiny vzniku mohly být různé, u všech subjektů rezonovaly stejné či velmi obdobné důvody. Jak se později ukázalo, je možné tyto důvody propojit s funkcemi, které tyto subjekty plní a jež představují.

Ve všech případech se při zjišťování příčiny vzniku subjektů jednalo o určitou krizi, kterou klub procházel, nebo stále prochází. Byly zmiňovány pojmy, jako obavy před zánikem, hrozba, záchrana klubu, krizová situace. Tyto rezonovaly ze všech nejvíc. Ve všech případech totiž došlo k tomu, že se dané fotbalové kluby ocitly uprostřed vesměs finanční a ruku v ruce s tím také výsledkové krizi. Hlavním cílem přitom byla záchrana klubů a zabránění tomu, aby podobná situace ještě někdy nastala. Ústy respondentů pak zaznívají fráze jako: „*tady to vypadalo, že Baník jde do kytek...*“, „*dokud se nestane něco a někdo ten Baník nezachrání, někdo se neobjeví, tak Baník nezačne hrát ani jarní sezonu*“ nebo: „*abychom, aby bylo na čem stavět nějaký subjekt, který by byl připravený pro lidi, kteří by chtěli ten Baník zachránit.*“

Pan Luďek Provazník ke vzniku DFB říká: „*No určitě, chtělo se zachránit Bohemku že.*“ V případě Bohemians 1905 totiž došlo k situaci, kdy, dle respondenta, po úspěšném období 80. let došlo k odtržení od tělovýchovné jednoty, jež zaštiťovala celý klub a došlo tedy i k různým: „*třenicím o financích.*“ Případy Bohemky a Baníku se poněkud lišily. Na Bohemians došlo k tomu, že klub se ocitl v konkurzu a tak nezbývalo než na vzniklou situaci buď reagovat, nebo nereagovat. Provazník uvádí: „*prostě Bohemka najednou pod vedením toho Vejsady šla do konkurzu.*“ Situace již byla daná, Bohemka stála před zánikem. Zásadní okamžik pak byl ten, kdy si pan Kapr z fotbalového klubu z Pražských Vršovíc pronajal logo Bohemians. Provazník k této situaci uvádí: „*vlastně fanoušci zjistili, že nějaký Střížkov bude dál Bohemka, my jsme tady Bohemku pomalu oplakali jo a najednou jsme zjistili, že Střížkov bude Bohemka, tak v tu chvíli se tady rozjelo tadle ta akce jo a vzniklo to družstvo fanoušků Bohemians.*“ Dle jeho slov si fanoušci uvědomili, že by cizí klub najednou nesl, logo, prapor a historii jejich klubu.

FC Baník Ostrava byl v situaci poněkud odlišné. S klubem to nevypadalo dobře a tak fanoušci začali jednat. „*Tak určitě, věděli jsme, že Baník je v podobné situaci, v jaké byla pár roků před tím Bohemka, která kde to teda došlo až do konce, ten klub vlastně defakto skončil a věděli jsme, že vlastně můžeme během jednoho, dvou, tří týdnů, být ve*

stejně situaci...“ říká v rozhovoru Bialek a dodává také, že Bohemka sloužila jako určitá inspirace, stejně jako některá zahraniční praxe například z Polska. K polemice okolo toho, zda sdružení založit či ne v období, kdy se již záchrany klubu chopili dva noví majitelé, uvádí: „tak to uděláme a počkáme, co se bude dít.“ A to s jasným cílem, který je několikrát ve všech případech opakován, být připraven na neočekávané, mít možnost reagovat na hrozbu zániku klubu. Jako přípodobnění k situaci na Bohemians, kde si logo klubu pronajal cizí subjekt, hovoří Bialek o hrozbě: „jsme říkali, třeba první myšlenka, která byla, že co budeme potřebovat udělat první, tak se přihlásit a zjistit, za jaké peníze by se daly získat práva, vlastně, abysme měli logo a název, aby se nestalo, že bude Baník pod, pod znakem a pod jménem Baník Ostrava bude hrát nějaký, bude provozovat klub nějaký Ukrajinec, co spadnul v Hlučíně nebo někde, to je jedno, jo, že jsme prostě chtěli, aby ten klub víceméně, byl v našich rukách.“

V krizi a to jak výsledkové tak i ve vedení klubu, se ocitl také klub FC Zbrojovka Brno. Reakcí na tuto situaci se pak postupně institucionalizovali starší fanoušci, kteří byli aktivní v dřívějších letech s těmi mladými, tedy současnými příznivci. Vaněk tuto situaci popisuje takto: „obě dvě ty skupiny fungovaly společně defacto. Bylo to tak vnímáno, že na venek při komunikaci at' s vlastníkem nebo státní správou jako s potencionálními zájemci se kterými jsme jednali, ačkoli tam vystupovali i vedle toho ti fanoušci aktivní, kteří na stadioně tvoří tu atmosféru, pořádají výjezdy a tak dále...“ K okolnostem, které vedly k iniciaci založení družstva, popisuje Vaněk rozpory tehdejšího vedení klubu, sourozenců bratrů Prosů se zaměstnanci klubu i samotnými hráči, kdy majitelé přišli s opatřením zavedením detektoru lži z důvodu určitých podezření. V té době se v klubu vyskytovaly různé podivné vztahy včetně několika duplicitních funkcí. Vaněk hovoří o převládajících patriotických vztazích bývalých činovníků a jejich vlivu na chod klubu a také na neznalost vlastníků, jak fotbal a potažmo klub správně organizovat a vést. Tímto se tedy jen potvrzuje, že k intervenci fanoušků a následnému zakládání fanouškovských subjektů dochází zejména v obdobích krizí v klubech. Celkově lze tento stav označit slovem krize, kterou respondent užívá také podobně frekventovaně, jako i ostatní dotazování zástupci zkoumaných subjektů. Krizová situace a především pak reakce na zavedení oné praktiky detektoru lži vedla příznivce k iniciování petice s názvem „Věříme Zbrojovce“ jako opoziční postoj vůči majitelům. „jsme sepsali určitý svoje prohlášení a nadepsali jsme ji a to bylo vlastně reakce na ten postup těch majitelů, Věříme Zbrojovce“ říká k tehdejší situaci Vaněk. Vaněk také uvádí další rozměr, jež petice měla: „Bylo to

poprvé, kdy jsme určitý osobnosti s vlastní profesí a s vlastní profesní minulostí si stoupli před anonymní dav a chtěli jsme dát formu tomu, tomu způsobu komunikace a vyjadřování fanoušků.“ S pouhou masou fanoušků se dle jeho slov neměl zájem nikdo zaobírat a bavit a až následná institucionalizace sebou přinesla nečekaný a obrovský zájem různých subjektů či jednotlivců, kteří družstvu vyjadřovali podporu. S družstvem tak rázem začali komunikovat také političtí představitelé, jako například hejtman či starosta. Zároveň v řadách mnoha lidí panovaly obavy z toho, kdo za touto iniciativou stojí, co je jejím cílem a zda nejsou lidé v ní přítomni někým manipulováni. Krize v klubu dospěla do situace, kdy Zbrojovka sestoupila do 2. ligy a hrozil i další sestup níže. V té době začal majitel hovořit o krizi a hrozbě insolvence, která hrozila, pokud by do klubu někdo nevstoupil. Podle, v té době, platného obchodního práva bylo pak jednou z možností jak ovlivňovat insolvenční založení družstva, které bylo tedy posléze založeno.

Postupně se však ukázalo, že slova majitele o hrozbě insolvence byly tak trochu záminkou, jak přitlačit potenciální nové zájemce o případnou koupi klubu, tedy například město a další zainteresované k podpoře, kdy svou roli sehrála možnost dosáhnout na dotace. Vlastník byl po 6 až 7 letech již zcela vyčerpán a jeho motivace pro to klub dál vest zřejmě taky. Existovala tedy reálná hrozba toho, že fotbal v Brně by mohl zaniknout, či se právě ve zmíněné insolvenční propadnout někam velmi hluboko. Kam až, to bylo v řešení družstva s fotbalovým svazem. Vaňek doslova říká: *„A mohlo se stát, že tady ten fotbal skutečně nebude jo.“* Vaněk také o začátcích působení družstva tvrdí, že iniciátoři měli zprvu velké obavy z hrozcí insolvence, proto se rychle uchýlili ke hledání nového možného partnera, přičemž se podařilo dohodnout jednoho movitého člověka, který však požadoval partnera, s nímž by odkup klubu provedl. Později se však ukázalo, že se paralelně rozjela další jednání za zády družstva, kdy, jak tvrdí Vaněk: *„sedíme pod tím stolem, kde ti velcí páni si rozdávají ty karty a a co spadne dolů tak bude naše a v podstatě reálně jsme neměli na výběr.“*

Již byla zmíněna inspirace DFB pro ostravské sdružení, ze strany DFB se pak dle slov respondenta zřejmě nejednalo o žádné přejímání či kopírování konceptu a ze zahraničí. V počátcích pak Provažník vnímal vznik družstva spíše jako zoufalý pokus a říká: *„musím se přiznat, že jsem tomu moc nevěřil, že to, že se to povede jo, takže jako peníze jsem dával, prostě bral jsem to, jako že to je jenom zoufalej pokus.“* DFB se stalo také inspirací pro brněnský subjekt. Dodalo družstvu velké množství materiálu, dokumentů a podkladů, oba subjekty byly místy ve velmi blízkém spojení, kdy mělo

dojít také na osobní schůzku, která se však neuskutečnila. Inspirace DFB lze označit jako za zásadní. V oblasti inspirace pak Vaněk znale hovoří také o situaci v zahraničí a to například ve Velké Británii, kde, jak ostatně uvádí práce již výše, existuje velké množství obdobných subjektů na mnohem nižších úrovních, než jen na té špičkové. Vaněk hovoří také o inspiraci z Německa a tzv. pravidlu zlaté akcie, v rámci které mohou mít fanoušci vliv na rozhodování v záležitostech týkajících se například barev klubu, tradic apod. Hovoří také o velké provázanosti fanoušků s kluby právě ve zmíněné Velké Británii, kde jsou fanoušci s kluby mnohem více spjati, čímž také potvrzuje slova Bialka, který se později ve své výpovědi také k tomuto vyjadřuje.

Co se týče původně stanovených cílů v případě DFB, kterým bylo zachránit klub, došlo k jeho naplnění. *„Já si myslím, že tohle to se splnilo, jednoznačně,“* říká Provazník. Na druhou stranu dodává, že vyřešením tohoto úkolu práce neskončila, jelikož: *„Ale došlo tady právě ke komplikacím. Došlo k velkým komplikacím, co se týče stadionu.“* Soustředění se tedy začalo směřovat ze záchrany klubu na záchranu stadionu a zachování fotbalu v Ďolíčku. Tyto snahy se tedy pro DFB staly ústředními. Došlo k machinacím se stadionem a k vyrojení s tím spojených pochybných zájmů, ke kterým Provazník uvádí: *„nechci prostě šířit negativní energii jo, ale zkrátka, když někdo prostě koupí Ďolíček za pár milionů a pak ho najednou prodá za 50 milionů, tak prostě, jo?“* Situace okolo stadionu, který přestal vyhovovat regulím pro nejvyšší fotbalovou ligu, kdy byl klub následně nucen hrát na stadionu pražské Slávie, došla tak daleko, že dokonce vznikla politická strana v městské části Praha 10 s názvem Desítka pro domácí. Zajímavostí pak je to, že toto uskupení vzniklo společně s fanoušky Slávie Praha. V souvislosti s nedobrovolným vyhnáním fotbalistů Bohemians do Edenu došlo k tomuto: *„rozdělili jsme se na chodiče a nechodiče, takže já, protože jsem nechodič, tak mi se těžko hodnotěj ti chodiči, na jednu stranu je chápu, že prostě pro ně klub je ten klub, ti hráči, ale já v sobě to mám, že ten klub je i ten d'olíček jo.“* Provazník hovoří o tzv. chodičích takto: *„pro ně klub je ten klub, ti hráči, ale já v sobě to mám, že ten klub je i ten d'olíček jo.“* Zmiňuji tato slova proto, že pro pochopení toho, co klub znamená či může znamenat pro své příznivce, se mi jeví dosti důležitá.

Stejný cíl v Ostravě, tedy záchranu klubu, nebylo nakonec potřeba ze strany sdružení realizovat, jelikož se o něj postarali dva noví majitelé. Původně stanovený cíl se tak posunul směrem jinam a Bialek k tomuto uvádí: *„to už nám bylo líto té práce prostě nechat, co jsme nachystali, tak jsme říkali, že už to rozjedem, že když jsme to rozjeli, tak že už to udržíme a budeme v tom pokračovat.“* Sdružení se tak stalo určitým

strážcem pro případ, kdy by bylo potřeba opět intervenovat, jelikož hrozba zániku klubu zde, dle Bialka, stále je.

Hrozba zániku či hrozba ve smyslu potenciálního zneužití, pak byla v rozhovorech velmi často zmiňována a zdá se tedy, že role a funkce sledovaných subjektů by se dala popsat též jako ochránci či strážci. Z terminologie odborné literatury pak tedy například funkce strážce a uchovatele hodnot.

Mezi cíle družstva Věříme Zbrojovce, jak zmiňuje Vaněk, patřilo oslovení širší veřejnosti a získání její podpory, dále snaha o vytvoření vlastnické struktury v klubu. Jednoznačně pak vyplývá, že hlavním cílem bylo zachránit fotbal v Brně a následně působením a existencí družstva garantovat, že v případě další možné hrozby či krizové situace, která je stále reálná a jednou se, dle Vaňka bude zřejmě opět opakovat, zde bude subjekt v podobě družstva, který bude reagovat. Družstvo tak v případě, kdy by k insolvenčnímu došlo, mělo za cíl odkoupit práva na fotbal, což však, jak uvádí Vaněk, ve skutečnosti znamená: *„Stadion je města, hráči tam fungují na nějaký smlouvy, takže možná se bavíme o sadě dresů, o fotbalových míčích, o nějaké tradici a v podstatě jako nějakých vazbách, vztazích, který ten klub má, subjekty který mu pomáhají, počínaje městem přes sponzory a tak dále jo.“*

Vaněk později jasně vymezuje 2 hlavní cíle družstva a říká: *„Prostě plán A byl, když to spadne do insolvence, pokusit se jít po tom.“* *„Plán B byl, pakliže bude nový vlastník, tak s ním jednat o majetkovém vstupu do klubu.“* O naplnění či nenaplnění cílů bude řeč dále v práci. V počátcích tedy družstvo mělo určité ambice, v současnosti se však spíše jedná o tichou existenci bez většího množství aktivit či stanovování nových cílů. Nedošlo zde tedy k žádnému vytyčování nových met.

Jedním z posunů sdružení Baník Baníku od původního cíle zachránit klub byl ten, jež směřoval k úvahám o možném majetkovém vstupu do klubu. *„No tak tam jsme, potom jsme uvažovali o tom, že bysme mohli se pokusit vstoupit majetkově do klubu a mít tam nějaký vliv“*, uvádí Bialek s tím, že toto bohužel realizovat nešlo z důvodu absolutního nezájmu ze strany fanoušků, respektive z důvodu minimálních finančních možností souvisejících s oním nezájmem, který bude dále a hlouběji rozveden později. Je otázkou, proč se nepodařilo přimět dostatečné množství lidí ke vstupu do sdružení. Jako jedno z možných vysvětlení Bialek uvádí to, že v době, kdy se spouštěla existence sdružení, vznikla ze strany klubu kontinuální akce s názvem *„Zachraňme Baniček“*, kdy cílem bylo na otevřený účet vybírat příspěvky dárců na podporu a záchranu klubu. K tomu však Bialek uvádí: *„je moje řeč, že to nebylo o tom, ale byla to prostě, chyba je*

někde úplně jinde než tady v tomhle tom, když vidím, že ta akce Zachraňme Baníček taky nebyla žádný zázrak.“ Jedním z možných vysvětlení je, že si veřejnost tyto dvě akce mohla plést. K této úvaze se však Bialek příliš nepřiklání a míní: *„já tomu osobně moc nevěřím, ale, že hlavní důvod, proč je těch, proč těch lidí tak málo do toho sdružení vstoupilo, je to, že si lidi tyhle ty dvě akce dohromady pletli, což já si nemyslím osobně.“* Opačná situace je v případě DFB, které, jak zmiňuje provazník, je z 10% vlastníkem klubu. Podrobněji budou záležitosti týkající se financí a financování rozebrány dále.

Vraťme se nyní ještě k původním cílům a jejich následným posunům či přeměnám. Sdružení Baník Baníku se momentálně nachází v situaci, kdy není příliš aktivní a spíše jen udržuje svou existenci, jak bylo zmíněno již výše, ocitá se v určité roli strážců. Bialek neváhá použít příměru k blanickým rytířům a říká, že sdružení, až na malé výjimky, více méně přežívá. Je pak připraveno reagovat na podněty, nápady a iniciativu zvenčí a to jak ze strany členů tak i nečlenů. Další vývoj je tedy odvislý od toho, s čím kdo přijde. *„Ale je to o tom, že lidi můžou, můžou do toho mluvit, můžou, můžou říct svůj názor, můžou, můžou sami na nás apelovat, a co se bude dělat s penězma, co se s těma penězma bude dál dít, to můžou oni sami rozhodnout.“* Říká Bialek k současné situaci a možnosti veřejnosti projevit svůj názor či prosadit aktivitu v rámci sdružení. Mnohokrát pak opakuje současné rozvažování a možnosti, které by družstvo mohlo realizovat, především pak hovoří o mládeži a snaze o oslovení nových mladých příznivců Baníku a jejich svozu na zápasy, možnosti uspořádání turnajů pro ně, podporu výstavby mládežnického centra ale také o podpoře mladých k pohybu na Ostravsku všeobecně. Mládež se na základě výpovědi jeví být, minimálně z pohledu respondenta, velmi důležitou a zároveň především ze strany klubu zanedbanou a přitom významnou cílovou skupinou.

Zatímco sdružení Baník Baníku spíše stagnuje, v případě DFB je situace jiná a to především proto, že družstvo prošlo radikální proměnou a transformací. V rámci této došlo k nahrazení původního vedení družstva novým. Hlavním důvodem bylo, že někteří lidé si přáli aktivnější roli družstva. Provazník k přeměně a volbě nového vedení říká: *„Tak dobře, tak jsme se, nás pár sešlo 5,6 lidí, sešli jsem se, každéj napsal nějaký, jak bysme to jako rádi jakoby pojmulí, dalo,“* a jako nový hlavní cíl uvádí: *„No a začali jsme, našim, vytyčili jsme si jako úplně hlavní úkol, prostě vrátit se do Ďolíčku, záchrana Ďolíčku jo.“*

Postupem času a vlivem různých okolností došlo tedy u subjektů buďto k naplnění či nenaplnění původně stanovených cílů a vedle toho také k výše zmíněným posunům a

stanovování cílů nových. Rozebereme nyní tyto procesy blíže, podíváme se také na to, proč se daří či nedaří vytyčené cíle naplňovat.

Navážeme nyní nejprve kauzou týkající se nedobrovolného pobytu klubu Bohemians na stadionu SK Slávia Praha. Pobyt ve vyhnanství klubu Bohemians jsme již popisovali, zmíníme se v této části však o něčem, co bylo v rozhovorech často reflektováno více respondenty. Konkrétně jde o lhostejnost lidí, kterým na osudu klubu či stadionu mnohdy nezáleží. Provazník zmiňuje, že situace je v Čechách v tomto smyslu špatná a lidé jsou lhostejní. Dle respondenta jsou pak lidé ve sdružení snažící se se záchranou stadionu vnímání doslova jako „blázni.“ V souvislosti s přesunem na cizí stadion také Provazník hovoří o politicích a jejich možnostech, jak situaci ovlivnit. Nutno podotknout, že tón a naladění řeči při zmínce o politickém přesahu této situace radikálně zpřísnil, dokonce jsou užity některé vulgarismy. Politikům pak vytýká především pomalost, průtahy a nedostatek snahy k vyřešení situace. Dovolím si zde zmínit jednu citaci, kdy dotazovaný tvrdí: „*Je tam spousta, pro nás, kteří se na to díváme zvenčí, přešlapování na místě, vadí nám ta pomalost toho procesu, na druhou stranu je potřeba uvědomit si, že rok neznamená pro každého to samý jo.*“ Vysvětluje také, že pro politika rok znamená čtyřleté funkční období a že má tím pádem dost času. Zajímavé je pro mne toto tvrzení zejména proto, že z veškerých vypozerovaných reakcí a aktivit subjektů vnímám jedno specifikum. Tímto specifikem je mnohdy rychlá a okamžitá reakce, nebo alespoň snaha řešit náhle nastalou situaci způsobem, který se bez průtahu dobere výsledku. Procesně se pak jedná o určitý cyklus, kdy se kolem problému vytvoří možnost řešení, jež se následně jednoduše schválí či neschválí prostřednictvím hlasování. Tento způsob řešení problémů je pak, dle mého, pro tyto subjekty velmi charakteristický a domnívám se, že odpovídá základním mechanismům, na nichž funguje aktivní občanská společnost.

Jak již bylo zmíněno výše, politika jako taková souvisí s klubem Bohemians 1905 zejména proto, že jejími fanoušky ve spolupráci s fanoušky SK Slávia Praha bylo založeno společné politické uskupení nesoucí název Desítka pro domácí. Úspěchem tohoto uskupení je dosazení třech zastupitelů na příslušnou radnici městské části hlavního města, kde se snaží prosazovat zájmy klubu a zájmy pro stadion Ďolíček. Vznik politické strany byl iniciován jak fanoušky Bohemians, tak Slávie, kteří, jak uvádí Provazník, jsou v těchto aktivitách velmi aktivní. Spatřuji zde tak další doložení a potvrzení toho, že sledované subjekty mohou a také představují funkce vlastní

organizacím občanské společnosti, konkrétně pak v rovině sebe-vyjadřovací funkce a také v rovině funkce ochrany hodnot.

Pokračujeme nyní zmíněnými posuny zaměření činnosti a příčinám, které k těmto posunům vedly. Jako jedna z kardinálních příčin, které mají vliv na to, co a zda vůbec něco se bude v rámci organizací činit, představují lidé, konkrétně členové a ještě více zájem, nezájem či aktivita těchto členů. Zde je pak u všech subjektů situace rozdílná, přičemž v některých ohledech se představitelé těchto subjektů shodují.

Začněme tedy situaci v ostravském sdružení. Zde nenastalo to, co zakládající členové sdružení předpokládali, tedy: *„takže jsme předpokládali, že se stane ta situace, kdy ten klub nebude a mysleli jsme si taky, že se taky najde třeba okamžitě 2 000 lidí, kteří dají peníze, kteří budou chtít ten klub zachránit, ale u nás ta situace nenastala“*, říká Bialek a uvádí obrovské zklamání z neochoty lidí vstoupit do sdružení a toto v aktivitách a financemi podpořit. Myšlenku nezájmu pak dále rozvíjí, když tvrdí, že se nejedná jen o nezájem lidí vstoupit do sdružení nýbrž o nezájem celé naší společnosti, přičemž rozvažuje také celosvětový trend poklesu angažovanosti na jakýchkoli aktivitách. Doslova tvrdí: *„Nejde jenom o peníze, jde o jakoukoli aktivitu o jakoukoli. Vidím to, vidím to na všech, řekl bych na všech, na všech oborech bych řekl, ať jde o kulturu, ať jde o sport o všechno.“* Zamýšlí se zde tedy nad celospolečenským naladěním, které v jeho odpovědích následně ještě mnohokrát zazní a stává se určitou nosnou a kardinální linií či poznatkem, který prostupuje celou jeho výpovědí. Logicky pak tato situace zanechává stopy na motivaci jeho ale i některých dalších původních iniciátorů sdružení, kdy Bialek uvádí: *„i z těch osmnácti zakládajících členů je dneska aktivních možná 5, kteří mají snahu něco dělat...“* Přesto Bialek věří tomu, že pokud by krizová situace nastala a nebylo by jiných zachránců než fanoušků, věří, že by se tito semkli a pomohli klub zachránit.

Rád bych ještě rozvinul ono pozastavení se nad skeptickým pohledem na současnou společnost, která je dle respondenta bez zájmu. Respondent se k tomuto během rozhovoru několikrát vrací, hovoří o tom, že lidé nemají zájem o kulturu, sport, nechce se jim vyjít do společnosti, přičemž se společnost omezila pouze na nakupování věcí. V případě, kdy má někdo do něčeho investovat či vložit své peníze, je to pro něj problém. Zmiňuje pak, dle mého, jedno zásadní tvrzení a říká: *„Je to, tomu se říká, já nevím, tuším, že je, že prostě my prostě nejsme občanská společnost.“* Bialek dále doplňuje: *„já si občas pod pojmem občanská společnost představuju to, že se lidi, že se*

lidi angažujou. Že, že když něco se jim nelíbí, tak se alespoň trochu snaží něco změnit.“ Tato občanská společnost pak u nás dnes údajně nefunguje a lidé se neumějí bavit.

Je nutné zmínit také další zásadní aspekt a to finance, respektive finanční vklad, který musejí lidé při vstupu do sdružení složit a následně pak každý rok přispívat určitou částkou. Bialek se zamýšlí nad tím, zda důvodem, proč lidí do sdružení nevstoupili, může být právě tento finanční požadavek. Tedy zda je předpoklad, že lidé zkrátka na podobné aktivity finance nemají, relevantní či nikoli. Při vyzvání k vyjmenování důvodů, které mohly vést k tak malému oslovení veřejnosti A vstupu do sdružení, není snadné pro respondenta nalézt odpověď. Podivuje se nad tím, že do sdružení nevstoupili lidé, kteří jsou s klubem dlouhá léta spojeni, se kterými jej pojí osobní známost a kteří tvrdili, že něco podobného jako fanouškovské sdružení je určitě potřeba a že do něj určitě vstoupí. Nakonec uvádí, že možným pochybením byla malá propagace přes to, že některé akce, jako například protest před ostravskou radnicí za zachování fotbalu na stadionu Bazaly byly propagovány obrovsky. Další příčinou pak může být malá komunikace, respektive nechuť dotazovat se lidí, proč do sdružení nevstoupili. Zde Bialek zmiňuje, že možná bude potřeba za těmito lidmi osobně dojít a snažit se příčinu zjistit.

V případě DFB se dá usuzovat, že panuje relativní spokojenost. Provozník sice hovoří o tom, že by si družstvo dokázalo představit vyšší podporu ze strany fanoušků. Tuto aktivitu pak spojuje s financováním, respektive, jak říká, platební „nemorálkou“ některých jedinců, kteří od vstupu do družstva stále nebyli schopni zaplatit příspěvek 1000 Kč. Dovede si také představit vybrat mnohem více peněz na aktivity družstva, než je tomu nyní. Zároveň dodává, že družstvo má spoustu, dle jeho slov „bláznů“, kteří mají vytvořen trvalý příkaz na pravidelné dárcovství. Provozník uvádí zajímavý postřeh, když říká: *„já mám takovou zkušenost, že fanouškovství končí tam, kde začínají peníze jo.“* Měsíčně se však družstvu podaří vybrat okolo 40 – 50 tisíc, což je dle respondenta velmi pozitivní.

Nenaplnění původně stanovených cílů se týká také družstva Věříme Zbrojovce. Jako jednu z možná poněkud zvláštních příčin, pro které nebyly cíle naplněny, uvádí Vaněk situaci okolo výstavby nového stadionu v Brně, ke které se dlouhodobě upíná pozornost veřejnosti a která je pro zájem či nezájem o fotbal pro některé lidi a potažmo i pro získání podpory poměrně zásadní. Na otázku proč tomu tak je Vaněk odpovídá: *„protože kolem takovýchto záležitostí a kolem takovýchto vztahů se točí vrcholový fotbal v České republice především...“* Touto zásadní tezí a rámcem, v níž se fotbal v ČR

realizuje, jsou ekonomicko-politické zájmy. Jako hlavní příčiny toho, proč nedošlo k naplnění stanovených cílů, jsou vyjmenovány následující: vlastník není majoritní, poměr vlastníků je tak ve vztahu okolo 70:30, přičemž jsou tito rozhádání a tedy se nejedná o příliš vhodné prostředí k diskusi. Zásadnější je pak druhá ze zmíněných příčin a to fakt, že se družstvu nepodařilo alokovat dostatečné množství prostředků pro to, aby si nárokovalo jakýkoli majetkový vstup či příslib možnosti participace a ovlivňování dění v klubu. Jak uvádí sám respondent, dívá se na tuto problematiku poněkud více zešíroka a to tak, že není možno od majitele požadovat ani očekávat, že dobrovolně odkryje své podnikání subjektu, který by zadarmo požadoval část jeho majetku, bez toho aniž by sám byl schopen cokoli přinést. Vaněk zastává názor, podle něhož: „*mám možnost rozhodovat jenom o tom, nakolik já ty prostředky mám jo.*“ Dlouhodobě je tak družstvo bez prostředků, čímž se v případě družstva z Brna dostáváme k potvrzení a naplnění předpokladu, kdy finanční prostředky jsou pro potenciální úspěch či neúspěch zcela zásadní. Zde pak ještě jedno tvrzení pro podtržení významu financí ústy respondenta: „*Každý z nás bude mít právo podílet se na řízení toho, co už jsem to řekl před tím, v takové míře a v takové výši, jakou sám tomu produktu přinese.*“ Vaněk hovoří zešíroka o ekonomické spirále a vývoji, kterým fotbal v ČR prošel, přičemž v rámci tohoto do něj začaly vstupovat různé existence s různými zájmy. Současně došlo k vytvoření přestupového trhu s obrovskými částkami. Existují pak příklady ekonomických mocnářů, kteří se dostávají do vedení klubů, čímž sledují různé zájmy. Dochází pak k situacím, kdy i z nižších fotbalových soutěží se mohou rekrutovat kluby, které, pokud mají v zádech silného ekonomického hráče, se mohou prodat nahoru. Vaněk hovoří o takovéto analogii fungování v klubech v nižších soutěžích s těmi z nejvyšší, kdy si tato prostředí mohou být velmi podobná. Jako jednu z příčin neúspěchu vstupu do klubu pak uvádí také volby, respektive politiku a uvádí, že také právě z prostředí politiky kluby získávají prostředky pro svou existenci. Dodává také, že zájem o fotbal, respektive záležitosti s fotbalem spojené reflektují politická uskupení vždy právě v období voleb. Politiku a politický cyklus voleb pak ve své výpovědi velmi zmiňuje také pan Provazník z DFB. Veškeré výše zmíněné důvody pak přispívají k tomu, proč se fanouškovským subjektům nedaří vstoupit do klubů a participovat na nich.

Důležitým a dle mého také naprosto zásadním tvrzením ve výpovědi Vaňka je tvrzení, podle něhož se nyní nenacházíme v období, které by přálo existenci obdobných aktivit či způsobu podnikání. Zejména pak proto, že v prostředí, kdy aktivních

fanoušků, kteří chodí na stadiony, je velmi málo, čímž nejsou schopni produkovat ekonomicky zajímavé prostředky, se tito fanoušci řadí až velmi dozadu z hlediska klubových priorit. Vaněk doslova tvrdí: „*Pro ten klub není důležitější ten divák, pro ten klub je prostě důležitější úplně někdo jiný.*“ Navazuje tak na již nastíněnou tezi o ekonomicko-politických vztazích, kdy do fotbalu vstupuje také politika a její zájmy. Zde se opět dostáváme k teoretické části pojednávající o prostředí sportu jako takovém, které je možné nahlížet optikou politiky a jejich zájmů. V prostředí sportu tak dle respondenta dochází k řešení jiných a řekněme bokových záležitostí různých aktérů. Dovolím si zde jednu delší citaci Vaňka, která dle mého tuto problematiku výborně vystihuje. „*Vstupují do toho prapodivní podnikatelé, prapodivní zahraniční investoři, podnikatelé toho tak zvaného bankovního socialismu ať to byl Chemapol, ať to byly Drnovice, ambiciózní vesnické kluby postavené na lokálních ekonomicko-foremních elitách, nazvěme to takto, které byly krátkodobě schopny financovat tady tyto kluby a s příchodem pánů, jako byl Čekan nebo jako byl pan Šťastný nebo jak on se jmenoval v té Slávii, tak tam se roztočila šíleně ta spirála těch přestupových částek a i částek neúměrně a při neznalosti té situace vrážených prostě do toho fotbalu, kde to narostlo do nekonečných výšin.*“ Závěrem pak k tomuto zamyšlení Vaněk dodává, že z výše zmíněných příčin neexistuje důvod, proč by majitelé měli ke klubům připouštět, dle jeho slov, „*lůzu*“, ke které sám sebe řadí.

Další z příčin, pro které se nepodařilo naplnit cíle, je nedostatek aktivních a ochotných lidí, kdy po sesbírání 1500 podpisů na petici brojící proti úkonům ze strany vedení klubu, se našlo jen 70 těch, kteří byli schopni a ochotni zaplatit vstupní poplatek do družstva a dále se podílet na aktivitách. V této souvislosti pak Vaněk hovoří o nedostatečných časových kapacitách úzkého kruhu vedení aktivních lidí a uvádí: „*Mně to baví, ale my jsme si ten fotbal chtěli uchovat pro sebe.*“ O tak malém počtu oslovených lidí hovoří Vaněk jako o neúspěchu a vrací se k ekonomické síle, kterou tedy družstvo nemohlo mít a tedy si ani nemohlo nárokovat vstup do struktur klubu. Při snahách o získání silného ekonomického partnera pak navíc družstvo zjistilo, že jsou rozehrány nová jednání o nových majitelích a družstvo se tak fakticky stalo figurkou bez možnosti reálného získání vlivu. Tento si však družstvo v závislosti na malých vlastních prostředcích uvědomovalo a uvědomuje. Jako velký problém uvádí Vaněk také roztržitost fanouškovské obce, v tomto možno shledat podobu s tvrzení Provanzніка z DFB, a jejich zvládnutí, které je také velmi zásadní a vyžaduje si, dle názoru Vaňka, práci na plný úvazek, což je problematické. Dalším z problémů, který

patrně přispívá k tomu, proč se družstvu nepodařilo naplnit předem stanovené, je zjištění, podle něhož Vaněk usuzuje, že dnešní fotbal v podobě produktu, který přijímá většinová společnost, se prakticky oddaluje fanouškům. Uvádí k tomuto: „*prostě to už je pro úplně jiný lidi, to už je úplně jinej produkt,*“ a tvrdí, že dnes je důležité, aby celkový obraz fotbalu jako produktu byl především líbivý v televizi, přičemž opravdovým fanouškům se paradoxně oddaluje.

Co se týče stávajících konkrétních aktivit subjektů, jak již bylo zmíněno v případě ostravského sdružení, se jedná o určitou setrvačnost a spíše vyčkávání na to, co se bude dít s tím, že každý, ať už člen či nečlen, má možnost přijít s konkrétním návrhem toho, co realizovat. Sdružení Baník Baníku pod svou záštitou organizuje setkávání vedení klubu s fanoušky, kteří prostřednictvím diskuse mohou majitelům a představitelům klubu klást různé otázky. Mezi další konkrétní aktivity, které sdružení realizovalo, byl například protest fanoušků před ostravskou radnicí za podporu, zachování a setrvání fotbalu a klubu na stadionu Bazaly a také apel na majetkový vstup města do klubu, který by pomohl stabilizovat jeho finanční situaci. Tento protest však, dle respondenta i vlivem velmi špatného počasí, skončil doslova fiaskem a to z důvodu malé účasti lidí. Sdružení také uspořádalo koncert pro příznivce klubu, jež se naopak setkal s obrovským úspěchem. V současnosti se tedy zejména rozvažuje, jakým aktivitám se dále věnovat. Jako možnou oblast pak Bialek vidí již zmiňovanou práci s mládeží.

V případě Bohemians se sektáváme s mnohem pestřejší paletou aktivit. Těmi mohou být činnosti zaměřené na uspořádání nějaké akce, ale zejména jsou pak propojeny s podporou klubu, ať už snahou získávat finance či jinou materiální i nemateriální podporou. Družstvo fanoušků a jeho zástupci jsou určitou spojkou a dodavatelem informací fanouškům o dění v klubu. Družstvo je tedy s klubem úzce provázáno. Fanoušci prostřednictvím družstva organizují sbírky finančních prostředků, díky kterým se podařilo zakoupit například sekačku na trávník, či zrealizovat vyhřívání hřiště. Další aktivitou jsou pak brigády fanoušků, prostřednictvím kterých pomáhají klubu. V minulosti se jednalo například o sběr odpadu po zápase, zvelebovací práce na stadionu, či právě zmiňovaná pomoc s realizací instalace vyhřívání trávníku. Tyto brigády a aktivní propojenost příznivců s klubem dle mého představují velmi dobrý prostředek, jak umožnit lidem a fanouškům stát se opravdovou součástí klubu a mít vliv na to, co se v něm děje. Tuto úvahu Provazník podtrhuje tvrzením, kdy říká: „*my jsme byli před tím, jako voni jako klub a my jako fanoušci, že jo. A dneska jsme my.*“ Jednoznačně tento příklad a tvrzení dokládá také funkce prostředníka či tvůrce vazeb,

keré sdružení představuje ve vztahu propojení fanoušků s klubem, ale také v rámci propojení samotných fanoušků, kdy Provazník říká: *„Ty lidi se docela měněj, ale v podsatě to jádro je furt stejný, takže já si myslím, že aktivních je takovejch sto, akorát, že někdy maj čas tydle, někdy maj čas jiný, ale tak těch 60 nám tam vždycky přijde.“* Brigádnickými aktivitami, i když, jak říká Provazník, se mnohdy jedná o partyzánštinu, se fanoušci snaží přesvědčit politiky, že nejsou jen *„nějaký křiklouni támhle z ulice“* a snaží se je tak získat na svou stranu. Z výpovědi je zajímavé také to, že vedení klubu se zprvu pracím a aktivitám fanoušků formou brigád zprvu poněkud zdráhalo a fanoušci si je museli poněkud vydobýt. Ony partyzánské akce, jak brigády označuje Provazník, dle mého také velmi dobře dokreslují specifikum chování fanoušků, které již bylo rozebíráno výše. Tedy formu okamžité akce a reakce na vzniklou situaci či mobilizace v rámci skupiny. Z dalších uskutečněných aktivit zmiňme například přejmenování zastávky MHD z Oblouková na Bohemians za přítomnosti některých minulých hráčů klubu. Stejně jako v případě sdružení Baník Baníku pak DFB realizuje setkávání fanoušků s vedením. Provazník říká: *„říkáme tomu pergola, setkání na Ďolíčku, na tom náměstíčku pod tou pergolou, kde máme ten kiosek, tak tam si pozveme třeba někoho z vedení klubu, trenéra, sportovního ředitele a tam prostě diskutujeme.“* Zajímavá je důvěra, která mezi klubem a fanoušky panuje. Provazník uvádí, že na těchto setkáních je možné se dovědět některá fakta, která běžně na povrch nevyplují. Příznivci z řad družstva pak sami poznají a uznají za vhodné, které informace je možné propustit na světlo světa a které ne.

Jak již bylo lehce nastíněno, mnohé z aktivit DFB jsou zacíleny na získání finančních prostředků pro klub. Družstvu se tak například podařilo vybrat téměř jeden milion korun na vyhřívání, se samotnou rekonstrukcí travnaté plochy pak také fanoušci přímo pomáhali. Další z aktivit, jak získat finanční prostředky je sběr vratných kelímků od piva či prodej náramků v klubových barvách, které mezi sebou fanoušci distribuují. Ke všem těmto aktivitám Provazník uvádí zajímavé zamyšlení, kdy přemýšlí nad tím, čeho se vlastně fanouškům za jejich neustálou podporu dostává. *„Tady prostě ono až někdy i jakoby to lidem vadí jo, že vlastně říkaj, ty jo, my si tady za všechno platíme furt jenom, zaplat' todle, vejdeš do Ďolíčku, to je: kup si klokana, hod' nám sem kelímek, dej nám tady, pak tam je stoleček, kde prodáváme samolepky, kup si todle to, zaplat' todle to, takže vlastně to je furt jenom plat', plat', plat' jo. A a co ty fanoušci za to maj? Přijdou, viděj mizernej fotbal jo, jo atmosféra, kterou si sami jako udělaj dobrou...“* Tento úryvek je dle mého opět dobrým dokladem toho, jak mohou být fanoušci

s klubem úzce spjati a zejména pak, co pro některé z nich fotbal a jejich klub znamená. Opět je zde pak možno vyčíst určitou semknutost, provázání s klubem a ochotu pomoci mu, v tomto případě zejména z pohledu financí a prostředků.

Co se týká aktivit v režii družstva Věříme Zbrojovce, není moc o čem hovořit. Jak Vaněk uvedl, svou historickou a aktivní roli sehrálo družstvo snad jen v období 3-4 měsíců. Vaněk se tedy zmiňuje jen o petici, která byla v podstatě předzvěstí založení družstva či letmé zmínění aktivit podobných ostatním subjektům, jako například setkávání s hráči. K určitému a spíše uvolněnějšímu setkávání a způsobu komunikace s představiteli vedení pak dochází i dnes, ovšem není možné brát toto za příliš seriózní. Jednou z větších aktivit pak byla také již výše zmíněná snaha představitelů družstva oslovit a získat partnera pro vstup do klubu. Některé aktivity, především pak v počátcích, byly spojovány s občanským sdružením a spíše pak fanclubem nesoucím název Zbrojováci, kde se sdružují lidé, jež se zaslouhují především o aktivity jako tvorba optických prezentací či atmosféry na stadionech při zápasech. Jedním z cílů tak, jak je definován také v materiálech družstva Věříme Zbrojovce, bylo právě budování fanclubu (Dostupné z: <<http://www.bohemians.cz/DFB/cohceme.aspx>>).

Při zpětném probírání se textem a výpovědmi respondentů nad jednotlivými odpověďmi vznikla síť několika zásadních témat a okruhů, ze kterých je nyní možná určit a vyvodit funkce, které zkoumané subjekty plní a zastávají a to v různých rovinách. Těmito rovinami mohou být roviny fanoušků a to i cizích klubů či příznivců sportu a fotbalu či společnosti obecně, nebo také rovina vnímání samotných klubů.

Mezi okruhy a témata, která vzešla a která jsou pro určení rolí či funkcí zásadní, patří zejména finance a aktivita či pasivita lidí, potažmo fanoušků či prostředí, v němž se fotbal u nás pěstuje. Tato témata prostupují postupně výpovědmi respondentů a jsou pro určení rolí, funkcí a vyvození závěrů opravdu důležité. Domníval jsme se zprvu, že ony role či funkce jež by subjekty mohly představovat, budou popsány a výjmenovány respondenty po dotázání. Nicméně již v průběhu samotného zjišťování a dotazování různých otázek se tyto role začaly postupně stávat zřejmými. V okamžiku, kdy byl respondentům položen dotaz, jaké role a funkce by subjektům z jejich pohledu určily, byli schopni některé výjmenovat a popsat, nicméně nejzásadnější výpovědi o nich vyvstaly již v průběhu rozhovorů. Pro někoho byla úloha hovořit o funkcích a rolích poněkud složitější, především pak v případě výpovědi Vaňka z důvodu obsáhlejší a ze široka podaného vysvětlení.

Výjmenuji nyní, co jsem vyzpovídal a také rozepsal již výše v textu. Na samotnou otázku, jakou a zda nějakou funkci a roli subjekty plní, odpovídá Provazník z DFB takto: *„Je to takový vzor no.“* Na mysli má vzor ve smyslu inspirace pro některé další kluby v ČR, respektive pro jejich příznivce. Uvádí, že v případě některých ostatních klubů, jako například v Ostravě je to tak, že se příznivci spíše vezou na určité vlně, kdežto v případě DFB je to slovy Provazníka: *„Tady jako je to víc takový aktivní no.“* Důvody jsou pak dle něj zřejmé: *„A je to téma brigádama právě. Je to tím tím, že ty lidi, my se tady známe, my jsme, v podstatě spoustu lidí já se znám od těch osmdesátých let jo, prostě se potkáváme tady jo.“* Z tohoto tvrzení můžeme, vedle role vzoru družstva, definovat zcela jistě také funkci budovatele komunity mezi fanoušky a příznivci. Na doplňující otázku, co znamená družstvo pro klub, je odpověď následující: *„Já myslím, že my jsme tam pro ten klub, jsme taková jakoby jistota...“* Onu jistotu je pak možno chápat jakožto určitou oporu v přízni fanoušků a zejména pak jistotu pravidelného přísunu určité výše financí. Tento fakt, jak uvádí Provazník, je na jednu stranu příjemný, zároveň však velmi zavazující. Klub totiž dle něj očekává, že fanoušci jsou velmi jednotní, což ovšem, dle respondenta není pravda, naopak, jsou mezi nimi velké názorové rozdíly. Klub a jeho představitelé pak také očekávají, že DFB disponuje velkým množstvím prostředků a vlivem, což ovšem není také úplně pravda. Stejně tak je DFB vnímáno ze strany samotných fanoušků. Provazník v této souvislosti říká: *„Zároveň, zase někerý fanoušci si myslí, že když jsme v tom spolumajitelé klubu, že prostě můžeme ty věci jako víc ovlivnit“* a dodává: *„Je potřeba ty věci diskutovat, je potřeba někdy někomu vyhovět, někdy zase od někoho něco očekává a věřit, že nám pomůže jo a tak dále. Není to jednoduchý, je to prostě, není to zelenobílý.“*

Je tedy možno tvrdit, že DFB plní funkci tvůrce komunity, na druhou stranu jsou v této komunitě přítomny různé názorové proudy, které se, dle Provazníka, mnohdy střetávají. Vedle toho, že družstvo představuje pro fanoušky určitý komunikační kanál a možnost, jak se podíle a ovlivňovat dění v klubu, jsou s jeho postavením spjata také určitá negativa. Provazník tvrdí, že mnozí lidé očekávají, že družstvo může ovlivnit opravdu vše, tak to mu však v žádném případě není. Zároveň vnímá, jak někteří lidé pochybují o představitelích DFB. Na vrub těchto lidí uvádí: *„Zase, jsou mezi náma některý, který si myslí, že jako z toho něco máme jo.“*

Velmi důležitým prvkem, který je možno vyčíst z výpovědi respondentů DFB i sdružení Baník Baníku, je pak možnost společného setkávání se a vytváření určitého živného prostředí mezi fanoušky. Toto společného setkávání se, ať už na brigádách

nebo při různých akcích a to například i ve spolupráci s klubem, je podstatné zejména v případě DFB. Tímto tedy jednoznačně dochází k utužování vztahů mezi příznivci a vytváří se pozitivní a živné prostředí.

V případě sdružení Baník Baníku, jak se zdá, není tento aspekt příliš vyvinutý, přičemž potenciál zde je. Důvodem je pak především nedostatečný zájem ze strany fanoušků a příznivců, neochota vstoupit do sdružení a aktivně se tak podílet na aktivitách. Zástupce sdružení Bialek přitom několikrát uvádí, že přesně v tomto spočívá role subjektu, tedy místa, kde mají lidé možnost se setkávat, navrhnout určité aktivity. Bialek k tomuto říká: *„Co to znamená pro ty lidi nevím, já doufám že, já doufám, že to chápou podobně jako my, že mají, mají možnost se potkat s, s lidma, mají možnost se vyjádřit, mají možnost něco říct, můžou to říct tomu vedení...“* Zda budou komunitní aktivity a funkce sdružení v budoucnu fungovat lépe, závisí především na samotných fanoušcích a jejich aktivitě, respektive na budoucím vývoji a aktivitách sdružení.

Jednou z hlavních funkcí, kterou představuje DFB, je funkce, která možná není pojmově správná či shodná s některou z funkcí teorie občanské společnosti, ovšem pojmenovat ji jinak by dle mého mohlo být zavádějící. Jedna se o funkci či úlohu, kterou bych popsal jako být aktivní. Aktivní ve směru ke klubu a to ve smyslu ovlivňování jeho chodu, spolufinancování a spoluvlastnictví, dále aktivní ve vztahu k fanouškům navenek a také ke členům uvnitř družstva. Dále pak také aktivita ve smyslu ovlivňování fotbalového prostředí obecně, kdy se např. DFB angažuje také v oblasti prosazování zájmů vůči fotbalové asociaci a to například v kauze několika klubů s názvem Bohemians. Sám Provozník ostatně v souvislosti s aktivitou hovoří o proměně vedení DFB, jeho nahrazením a zvolením nových zástupců uvádí: *„Jsme chtěli být prostě aktivní.“* V této souvislosti pak můžeme uvažovat o funkci iniciátora, či inovátora ve smyslu zavádění nových opatření, nebo zavádění a realizace nápadů v praxi a také o úloze uchovatele hodnot, jelikož, jak v případě sdružení Baník Baníku tak i DFB v aktivitách subjektů převažují snahy za zachování či záchranu stadionu, tradic, fotbalu a klubu jako takového.

Je velmi důležité ještě jednou zmínit roli peněz a prostředků, které jsou pro veškeré aktivity a tedy také funkčnost, jež subjekty mohou zastávat, zásadní. Několikrát již byla zmíněna absence dostatečného počtu aktivních lidí, tedy i financí a potažmo prostředků v případě ostravského sdružení. V závislosti na nepříznivé situaci není pak pro Bialka snadné definovat roli družstva. Uvádí, že jediným možným je zřejmě býtí opozicí vedení klubu s možností případné spolupráce s vedením. Bialek se však domnívá, že

sdužení v současné době nikdo fakticky vážně nebere a tvrdí: „*Prostě myslím si, že, že nás víceméně moc vážně nikdo nebere.*“ Klub pak zřejmě postavení sdužení vnímá jako určitého mluvčího fanoušků. Dle Biálka je těžké, aby klub vnímal sdužení jinak, jelikož nedisponuje dostatečným počtem členů ani finančními prostředky. Jedná se tedy zejména o zprostředkovatelskou funkci vztahu mezi fanoušky a klubem, který s nimi potřebuje být za dobře.

V současnosti se mnoho akcí ze strany ostravského sdužení nekoná, současná stav je tedy setrvale vyčkávací s možností zásahu v případě některé z dalších krizí. Akce, které se pod záštitou sdužení konají, mají pak alespoň, právě díky zaštitě sdužením větší váhu, než kdyby se konaly nahodile.

Družstvo Věříme Zbrojovce, dle slov respondenta, sehrálo určitou historickou a zásadnější roli v délce trvání 3-4 měsíců. Po svém vzniku se stalo subjektem, ke kterému měla řada jedinců zprvu podezřívavé mínění. Družstvo se dostalo do středu zájmu dění a podporu mu vyjadřoval ne jeden jednotlivec. Ještě před vydefinováním funkcí či rolí, kterou družstvo zastává, bych si dovolil uveřejnit první odpověď Vaňka týkající se určení těchto funkcí, která možná lecco vypoví: „*Ty vole, já nevím, jestli tady dorůstá generace lidí, která o to má zájem vůbec jo.*“ V první řadě se po svém vzniku družstvo stalo komunikátorem masy lidí, se kterou se v neinstitucionalizované podobě nechtěl nikdo bavit. Družstvo zpočátku usilovalo o prostý cíl a to záchranu klubové tradice fotbalu v Brně a zachování fotbalu zde. Proto je možné, stejně jako ve dvou zbývajících případech, hovořit o funkcích uchovatele či zachránce. Postupem času a vlivem okolností zmíněných ve výpovědi respondenta se však z družstva stala spíše loutka a subjekt, který sice existuje, nicméně větší činnost nevykazuje a jeho role tedy přešla v čekatele na další krizovou situaci, která může údajně kdykoli nastat a s největší pravděpodobností taky nastane. Zde shledáváme podobnost s ostatními subjekty. V reálných možnostech družstva jsou pak dle Vaňka snahy a aktivity týkající se např., zachování barev klubu či jiných a lze tedy v této souvislosti hovořit o snahách vedoucích k zachování hodnot, tradice či historie s tím, že tyto záležitosti jsou pro fanoušky naprosto zásadní.

Funkce a zastávané role sledovaných subjektů pak mohou být pozorovány také ve vztahu k jejich členům a příznivcům daných klubů. V případě sdužení Baník Baníku by dle Biálka nemělo být cílem, aby ze členství ve sdužení měli lidé nějaké výhody či privilegia. Uvádí, že pro příznivce by sdužení mělo sloužit jako prostor pro setkávání s možností vyjádřit se. Otázkou pak dle něj je, proč je členů tak málo. S tímto souvisí již

několikrát zmiňovaná otázka financí, respektive nemohoucnost lidí finančně podporovat tento subjekt. Tento předpoklad, však může být mylný a není zřejmě tím pravým důvodem malé účasti.

Jednou ze zajímavostí v případě DFB, jak již bylo zmíněno, je fakt, že jedním z čelních představitelů sdružení je veřejně známá osobnost, konkrétně politik, pan Jiří Dienstbier. Mezi další známé příznivce Bohemians a také pravidelné přispěvatele sdružení patří herec Ivan Trojan. Provazník uvádí údaje o finanční podpoře známých osobností: *„Třeba Ivan Trojan 17 600 Kč do dnešního dne. Takže ten vlastně má taky nějaký trvalej příkaz jo. Jirka Dienstbier taky 69 ty jo.“* Bialek hovoří o podpoře či záštitě známých veřejných osobností a říká: *„pro sdružení to znamená hodně moc.“* Především pak v rovině toho, že známá tvář může veřejnost namotivovat a dodat subjektu určitou symbolickou vážnost. Zároveň dle Bialka působí také jako určité lákadlo. V případě sdružení Baník Baníku podporují sdružení někteří bývalí fotbalisté ale například i písničkář Jaromír Nohavica. K jejich motivaci poskytnou záštitu či podporu sdružení Bialek dodává: *„Z velké části to bylo, jako že nic mi to neudělá, třeba z toho něco bude.“* Také družstvo Věříme Zbrojovce ve svých řadách přivítalo několik známých tváří a to například politika Michala Haška či ligového gólmana Martina Lejsala.

Vnitřní procesy a vůbec ustavení subjektů jsou podrobně definovány v dokumentech organizací a jsou rozvedeny v části věnující se obecnému popisu subjektů. Z rozhovorů pak vyplynulo, že se družstvo Věříme Zbrojovce neuchylovalo k zavádění opatření proti případnému zneužití tak, jako v případě subjektů z Ostravy a z Prahy. Žádné pojistky proti zneužití tak zavedeny nebyly a nezazněly ani žádné podobné úvahy, v čemž se družstvo Věříme Zbrojovce oproti dvěma zbývajícím, může dosti lišit. Vstup do družstva je podmíněn složením částky 3000 Kč včetně poplatku ve výši 300 Kč. Vaněk k nepotřebnosti zavádění dalších vstupních opatření dodává: *„v podstatě tam, i kdyby se přihlásil nějaký spartan a zaplatil tu částku, tak v podstatě my jsme byli vděční za cokoliv.“* V této souvislosti bych snad jen doplnil, že ačkoli představitelé družstva nevnímali žádnou hrozbu ze strany potenciálního zneužití, bylo v počátcích naopak právě družstvo vnímáno jako cosi nedůvěryhodného. V rozhovoru respondent doslova říká: *„My jsme hráli otevřenou hru, ale hlavně my jsme pro všechny byli na začátku obrovským překvapením, protože když proti nám stáli ti padesáti, šedesáti letí lidé a oni si, oni nevěděli, oni prostě tou pokřivenou mysl si říkali, o co jim jde, kdo za nima stojí?“* Další informace týkající se procesů rozhodování apod. se pak v rámci rozhovoru

získat nepodařilo, z dat získaných z materiálů družstva pak také žádné další opatření typu pravidla veta ze strany vedení družstva nejsou. V případě družstva Věříme Zbrojovce se pak při rozhodování klasicky hlasuje.

Finance a finanční prostředky jsou velmi důležité. Zmiňovali je všichni respondenti a ve své výpovědi to potvrzuje i Vaněk z družstva Věříme Zbrojovce, když opět podává poněkud širší vysvětlení, které je ovšem pro dokreslení situace velmi přínosné. Ve spojitosti s financemi hovoří Vaněk o výši dluhů klubu v období, kdy vzniklo družstvo, které se tou dobou pohybovaly okolo 15-20 milionů, což dle Vaňka nebyla neřešitelná situace. Družstvo své příjmy generovalo z poplatků ze vstupů do družstva, které byly ovšem minimální a to především díky malému počtu lidí. Pokud by se družstvu ročně podařilo přinést klubu např. 20 milionů, byla by situace určitě jiná. Takto zadarmo však není možné očekávat, že majitel bude ochoten podrobit družstvu část svého majetku. Ze strany vedení dokonce zaznívaly výroky, ve kterých stálo, že vzhledem k ekonomické síle družstva není možné jim část majetku dát. Tento fakt a svou nedostatečnou sílu si samo družstvo uvědomuje. K oblasti financování bych ještě dodal jeden poznatek, který Vaněk zmiňuje a to když hovoří o produktu, který fotbal produkuje a který je svou kvalitou na tom špatně. V podobném duchu hovořil také pan Provazník z DFB, přes to všechno zůstávají někteří lidé a příznivci svým klubům věrni a pokračují v aktivitách, což potvrzuje význam, který fotbal pro společnost a jednotlivce může mít. I vlivem nízké kvality produktu se pak nedaří získat silné partnery, kteří by mělo zájem do klubu vstoupit a prostor tak zůstává hráčům, kteří mohou být silní, nicméně z hlediska koncepce fotbalu nedávají jako sponzoři příliš smysl. Vaněk se zamýšlí nad tím, koho osloví developerská firma či firma na výstavbu železničních objektů na dresech klubu a do kontrastu staví sponzory úspěšných zahraničních klubů, kde se objevují například nízkorozpočtové aerolinie či pojišťovny.

Co se týče vnitřních struktur sdružení Baník Baníku a rozhodovacích procesů, záležitosti týkající se členství jsou popsány již výše v práci v části, která se zaměřuje na představení jednotlivých subjektů. Ve zkratce se tedy členem může stát fyzická osoba starší 18 let, právnické osoby se pak mohou stát jen členy honorárními. O tom, zda se jedinec stane či nestane členem, se pak hlasuje (Baník, 2012a). Jak zmiňuje Bialek, nedokáže si představit situaci, kdy by sdružení mělo někoho odmítnout. Toto opatření, kdy se o přijetí člena rozhoduje, je však nastaveno jako preventivní. Bialek doslova říká: „*Jo ale je to víceméně taková pojistka...*“ Následně dodává: „*Máme, máme tam v tom sdružení udělané některé pojistky proto, aby to sdružení nebylo zneužitelné.*“

Odpovědí na otázku, kým by sdružení mohlo být zneužité je například případný majetný člověk, který by na základě výše vkladu do sdružení mohl mít tendence rozhodovat o veškerém dění. *„Že ten člověk nebude moct dělat, dělat věci, které by byly vyložené proti smyslu, proti smyslu toho sdružení...“* dokresluje Bialek. Tomuto stavu se má za cíl sdružení vyhnout, a proto si jeho představitelé zachovávají určitá práva veta, kdy zakládající členové sdružení mají právo veta vůči rozhodnutí členské schůze (Baník, 2012a). *„To je prostě proti tomu, aby se nedalo to sdružení zneužít...“* vysvětluje respondent. Prosazování návrhu pak funguje tak, že členové a v podstatě i nečlenové, kteří projeví zájem, mohou přijít s návrhem, který je následně odhlasován a schválen či neschválen.

Obdobná opatření jsou zavedena také ve strukturách DFB. Družstvo také hlasuje o návrzích a ty, které jsou schváleny, jsou následně realizovány. Ne vždy jsou všichni jednotní. Provozník na příkladu hlasování o zakoupení sekačky pro klub uvádí názor jednoho z vrcholných představitelů družstva pana Dientsbira, jehož představa, dle slov Provozníka, je servisní funkce družstva, v jehož gesci by záležitosti jako koupě sekačky být neměly. O těch by si měl rozhodnout až samotný klub. Přesto se podařilo najít podporu a návrh odhlasovat. *„My se domluvíme vždycky, jsou tam pak třeba věci, kdy to trošku skřípe...“* říká Provozník a uvádí některé další případy, kdy je potřeba o věcech diskutovat tak, jako například při rozhodování o tom, zda vzít několika milionový úvěr. Stejně obavy ze zneužití jako v případě sdružení Baník Baníku pak panují také v případě DFB, kdy Provozník říká: *„my jsme, máme třeba obavu takovou jakoby paranoidní, když to řeknu, že jednoho dne, by to naše družstvo moh někdo převzít.“* Je tedy zavedeno opatření, kdy *„Při rozhodování členské schůze hlasováním má člen družstva jeden hlas za každých započatých deset tisíc Kč jeho splacené části členského vkladu (součtu splacené části základního členského vkladu a splacené části dalších členských vkladů) (Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/stanovy-os-banikbaniku/>>.)“* Případní zájemci o členství jsou tak prověřováni a o jejich přijetí či nepřijetí se rozhoduje. Provozník k rozhodovacím procesům a členství dodává: *„tak prostě ten mechanismus je tak nastavenej, aby nás jako nemoh vykostit jo, když to řeknu.“*

V závěru rozhovorů byli respondenti dotázáni na budoucnost, konkrétně pak jak vidí budoucnost subjektů, jež reprezentují a zároveň také, zda věří koncepci fanouškovských sdružení v ČR a jejich uplatnitelnosti v našich podmínkách. Odpověď provozníka z DFB na tuto otázku je jednoznačná, když říká: *„je to všechno o penězích“*, a dodává:

„To je prostě nechutný jako jo, ale je to tak prostě. Ta doba je taková. Prostě je to o penězích. Takže když budou lidi posílat ty příspěvky, budeme silnější, můžeme si víc dupnout.“ Vzhledem k relativní finanční i členské stabilitě lze dle mého předpokládat další setrvání družstva a realizaci aktivit. Provazník se v souvislosti s budoucností zmiňuje také o aktivitách, jež přesahují hranice klubu a cílí také na ovlivňování fotbalu a podmínek k jeho realizaci, zejména pak ve vztahu k fanouškům v ČR a je tedy možné očekávat i dílčí veřejnou angažovanost družstva.

Reakce na zamyšlení se nad budoucností je v případě Bialka z ostravského sdružení značně skeptičtější a také nejistější. Již bylo zmíněno připodobnění sdružení k blanickým rytířům čekajícím na dobu, kdy bude potřeba zasáhnout a pomoci klubu v období nejistoty či možné krize, která je dle Bialka neustále na místě. Sdružení se nehodlá bezhlavě pouštět do aktivit, spíše bude vyčkávat na podporu relevantního projektu. Stejně tak obezřetně hodlá nakládat s případným financováním vhodného projektu. Preferencí do budoucna by pak mohly být aktivity na podporu mládeže v oblasti sportu na Ostravsku. Sdružení je tedy otevřeno možným nápadům z řad členů i veřejnosti. Budoucnost také závisí na tom, zda budou lidé aktivní či pasivní tak, jak je tomu doteď. Ona aktivita či pasivita má pak na budoucí aktivity sdružení poměrně zásadní vliv. Ohledně vize uplatnění konceptu fanouškovských subjektů je pro Bialka náročné toto zhodnotit a to zejména z důvodu zatíženosti jeho názoru současnou skepsí z neochoty lidí angažovat se. Bialek uvádí: *„Těžko říct, já jsem v tomhle tom, asi teď mám v současné době období, kdy jsem strašně skeptický tady v těch věcech.“* Díky neochotě lidí angažovat se, kterou kolem sebe ve všech sférách momentálně pozoruje, pak Bialek budoucnost konceptu hodnotí takto: *„Takže já si myslím, že v současné době u nás, moc si to nedovedu představit.“* Myšlenku ještě dále rozvádí o zajímavý postřeh, proto si dovolím jej nyní odcitovat v celé délce: *„Nevím, jestli to venku až tak funguje, ale asi funguje no, třeba, třeba možná v té Anglii, a teď se nebavíme o, nebavíme se o nějaké Premier league nebo co, ale v té Anglii třeba, ta, ta provázanost těch lidí s tím klubem je daleko větší. Prostě tam asi, tam na každé, v každém trošku větším městě, které má svůj fotbalový klub, tam najdeš 10 čtyřicátníků, nebo 50 čtyřicátníků, padesátníků, kteří mají vytetovaný znak klubu, kteří prostě s tím klubem žijou. U nás to tak není.“* Bialek pak ještě výše zmíněné tvrzení podtrhuje poznámkou, kdy říká: *„Proč to tak je, to nevím. Já si, já osobně mám pocit, že u nás opravdu tohle to nemá moc šanci v současné době.“*

Oproti dvěma předešlým respondentům je Vaněk jakožto reprezentant družstva Věříme Zbrojovce velmi sdílný a k problematice opět přistupuje poněkud komplexněji. Vlivem již zmiňované ekonomicko-politické lobby a systému přítomného ve fotbale, v rámci kterého se řeší jiné a vedlejší záležitosti subjektů, přičemž divák a fanoušek jakožto konzument fotbalu zůstává v pozadí zájmu, je budoucnost, existence a úspěšnost fanouškovských subjektů nejistá. Velmi bude záležet, zda lidé, respektive příznivci budou mít o tento model zájem. K tomuto Vaněk uvádí: *„Věřím, věřím jo, tady, já to řeknu takhle, ta generace nová, která tady dorůstá, aktivistická, aktivní, obě dvě ty formy, který v sobě nesou něco jinýho jo, ale je otázka, jestli o to budou mít zájem, protože já už rozhodně nejsu ten, kdo tady toto bude dělat. Jsou ti mladí, jsou i připraveni na tom se podílet na chodu toho klubu. Vlastně když to dneska vezmu, tak zaměstnancem klubu je jeden z prvních představitelů té petice Jára Hain, on zároveň figuruje i v těch Zbrojovácích.“* Jak se Vaněk několikrát zmiňuje, pochybuje o tom, pro koho je dnešní fotbal určen a vyjadřuje obavy, že běžným fanouškům už nikoli. I tento fakt dle něj bude mít vliv na potencionální vývoj. Vaněk také říká: *„A já mám obavu, že v tom Brně je to o tom fotbale až v druhé řadě, že pro všechny je ten fotbal jen záminka.“* Zdůrazňuje také několikrát, že o fotbal jde v našich podmínkách až na druhém místě. Důležité do budoucna pak je, aby s aktivitami přicházeli sami fanoušci a ne například představitelé fotbalu, jako svaz tak, jak je tomu např. v Německu. Jako zdůvodnění pak uvádí: *„Protože to je prostě, to je, když máte něco zadarmo, tak to je prostě socialismus, jo.“* Dalším důležitým faktorem, který ovlivní situaci přímo v Brně, pak bude výstavba stadionu, pokud k ní tedy dojde. Pokud ne, mohlo by to také znamenat velké problémy. *„Jakmile se zjistí, že nebude stadion, tak si myslím, že je tady obrovské problém. Protože spoustu lidí u toho klubu drží právě ta vize té stavby toho stadionu.“* Tvrdí Vaněk a říká, že on a stejně tak i lidé kolem družstva, budou bojovat dál, je ale realistou a ne aktivistou, takže si uvědomuje realnost sil a možností, kterých se dá dosáhnout.

3.4. Shrnutí

Skrze data získaná z rozhovorů bylo jasně potvrzeno, co je uvedeno i v literatuře, tedy tvrzení, podle něhož fanouškovské subjekty vznikají především v období různých krizí, v nichž se kluby ocitly. Doložit tento fakt je možné například z příspěvku Democracy and fandom: developing a supporters' trust at Northampton Town FC, kdy

je uvedeno, že lidé podporující svůj tým za ním pak mnohdy stojí i v dobách, kdy se mu příliš nedaří (viz. např. str 34). Vůbec první subjekt, jež vzešel ze setkávání fanoušků pak také vznikl v období finančních potíží klubu. Jednalo se o družstvo fanoušků Northampton city, jak zmiňuji již výše v práci. Hlavním cílem přitom byla záchrana klubu a zabránění tomu, aby podobná situace ještě někdy nastala. SD zase hovoří o nárůstu komercializace ve fotbale a vzniku tzv. kasino kultury, která sebou nese rizika (viz. str 37) (Supporters, 2012: 12). Z tohoto je také možné odvodit příčiny, jež vedou ke vzniku fanouškovských subjektů.

Pan Vaněk z družstva Věříme Zbrojovce k okolnostem vzniku družstva uvedl, že tehdejší vlastníci klubu zkrátka nerozuměli své práci ve vedení klubu. Můžeme zde odkázat na teoretickou část práce, ve které se věnujeme vedení klubu z podnikatelského hlediska, tedy podnikatelským přístupem, kdy právě různí podnikatelé přistupují ke klubům mnohdy jako spásní zachránci, kteří ovšem skrze řízení klubů mohou sledovat různé cíle (viz. str. 19) (Morrow; Senaux citováno in Gammelsaeter, 2010: 578). Více pak o podnikatelském přístupu a pohnutkách např. na straně 19 a dále. Jedná se tedy o příklad, kdy k intervenci ze strany fanoušků a následnému zakládání fanouškovských sdružení dochází zejména v obdobích krizí v klubech.

O sportu a jeho přínosu pro společnost pojednává již teoretická část. Jen pro připomenutí uvádím, již jednou zmiňované. Brown spatřuje jedinečnost fotbalu v tom, jak velké vášně a pocity přináležet někam, ať už v rámci místních či mezinárodních měřítek, je schopen vyvolávat. Není to dle něj jen pouhá zábava, jako například mít svou oblíbenou kapelu či druh vína. Takovýchto případů je pak na světě jen velmi málo (viz. str.9) (Sugden, Tomilson citováno in Brown, 2000: 139). K dokreslení bych zde uvedl pasáž zmíněnou na straně 5, kdy Putnam připodobňuje občanská sdružení k pěveckým sborům a sportovním oddílům, které posilují demokracii skrze učení se politickým ctivostem (Putnam, 1993, s. 167 in Skovajsa, 2010). Na straně 6 pak zmiňuji Putnama hovořícího o sportovních organizacích jako o důležitých představitelích pro fungování sociálního kapitálu, které by měly být v centru zájmu sociologů zabývajících se občanskou společností (Seippel, 28: 69-80).

Respondenti ve svých výpovědích představují jednotlivé subjekty, jako určité mluvčí fanoušků a příznivců. Prostřednictvím těchto subjektů pak mají příznivci možnost dostat se blíže klubům a zároveň se účastnit rozhodování o tom, čemu se organizace budou ve své činnosti či případné součinnosti s klubem věnovat. Připomeňme, jak bylo zmíněno již v teoretické části týkající se vývoje fanouškovské

participace ve Velké Británii, kde vznikem těchto subjektů dochází k tzv. demokratizaci fotbalu (Jary et al. citováno in Martin, 2007: 639) na straně 33 v práci. Jednalo se přitom o nezávislá hnutí, jejichž demokratický charakter a rovnostářství v nich přítomné, bylo pro mladou populaci atraktivní (Giulianotti citován in Martin, 2007: 639-640). Zde je možno spatřovat soulad s hlasovacími standardy v případě rozhodování v jednotlivých subjektech.

Jako pozitivní je respondenty hodnocen fakt, že skrze fanouškovské subjekty je možno jaksi prezentovat společný názor, participovat společně, zasadit se společně za danou věc a to například za záchranu fotbalu či zachování tradic. Kladně a jako přínosné jsou pak označovány aktivity jako setkávání s vedením klubu či v případě DFB také brigády fanoušků. Dochází tedy určitému utužování komunity a sblížení se. O solidaritě a spolupráci prostoupené ve sportu pak hovoříme již na straně 5 a dále, kdy je zmiňován Putnam a jeho koncept sociálního kapitálu (Putnam citován in Skovajsa, 2010: 44). O přínosu sportu tímto způsobem pak hovoří také Seippel na straně (Smelser et al. citován in Seippel, 2008: 69-80). Je zmíněno také Putnamovo rozdělení sociálního kapitálu na svazující či přemostující (Putnam; Lin; Burt; Tilly citováno in Seippel, 2008: 69-80) kdy je v případě utužování vztahů a vazeb mezi fanoušky uplatňován především svazující sociální kapitál. Putnam také hovoří o významu každého bytí malého setkání ve sportu (Putnam citován in Perks, 2007: 393).

Supporters direct na straně 11 pak zastává názor, kdy sport představuje obrovský prostor pro aktivitu a participaci jedinců (Supporters, 2012: 1-40). Tento fakt následně výše potvrzuje také Brown, který uvádí jedinečnost fotbalu a jeho schopnosti propojovat, jako málo co jiného na světě (Sugden, Tomilson citováno in Brown, 2000: 139).

Supporters direct dále hovoří o demokracii přítomné ve fanouškovských sdruženích (Brown citován in Supporters, 2012: 24), o demokratickém nastavení rozhodování pak hovoří také respondenti, kdy někteří ovšem zmiňují zavedení takových opatření, která by vedla k potenciální možnosti zneužití subjektů ku prospěchu jednotlivce .

Respondenti často hovořili o emocích, respektive jejich výklad byl mnohdy zatížen určitým emotivním pocitem ve vztahu k diskutovanému tématu. Zejména pak v případech týkajících se zneužitelnosti, přivedení klubu do krize, zachování stadionu, či fotbalu vůbec nebo také v oblasti týkající se tradičních záležitostí či charakteristik klubu. O emocích přítomných ve fanouškovství se pak práce zmiňuje např. na straně 7 a

dále, kde je zmiňován průměr fanouškovství k náboženství (Birell; Burstym; Frey, Eitzen; Hunt citováno in Cottingham, 2012: 169).

Brown hovoří o nových potenciálních sociálních či kulturních rolích fotbalu, které může vlivem vývoje v dnešní době zastávat (Brown, 2000: 129-151). Mezi cíle preferované zahraničními uskupeními, autory či platformami, které podporují koncept fanouškovských subjektů, patří například podpora demokratického prostředí ve fotbale, což potvrzuje například Marti (viz str. 33) (Jary et al. citováno in Martin, 2007: 639) či dále Lomax (Lomax, 2000: 86). Podporu demokratičnosti pak vidí jako důležitou také SD (Supporters, 2012: 6). Zároveň je kladen důraz na participaci fanoušků v klubech a to i v oblasti spoluvlastnění klubů. V případě zkoumaných subjektů v prostředí českého fotbalu se dá hovořit o snahách k demokratizaci prostředí, nicméně je otázkou, nakolik se tyto snahy setkávají s úspěchem. Větší úspěchy se v této oblasti daří jen DFB, které, jak je zmíněno, je zčásti vlastníkem klubu, přičemž se daří propojovat příznivce s klubem, kteří tak mohou být přímo účastni na některých dílčích záležitostech. V této souvislosti jsou zmiňovány případy, jako setkávání s představiteli klubů, případně brigády a jiné dílčí aktivity. Situace je však zřejmě oproti zahraničí odlišná v míře, jaké jsou těmto aktivitám nastaveny samotné kluby, kdy si fanoušci v tuzemsku mnohdy musí složitě klesat a probojovávat přístup ke klubům či jejich představitelům.

Propojenost mezi kluby a fanouškovskými subjekty je ve všech případech různá. V případě DFB je možno hovořit o velmi intenzivním propojení, ve zbývajících dvou případech tomu tak není. Jak bylo uvedeno již výše v práci, je sport schopen oslovit a aktivizovat jedince. Nelze však vyzorovat větší míru aktivizace ze strany klubů směrem k subjektům a jejich činnosti. Subjekty naopak musejí o svých kvalitách a aktivitách kluby přesvědčovat a jak bylo zmíněno, mnohdy si k sobě navzájem hledají důvěru, kterou evidentně ne vždy najdou. V rozhovorech jsme se pak mohli setkat i s pojmenování fanoušků jako opozice vůči vedení, což může vhodně demonstrovat situaci, která v této oblasti u nás panuje. Hodnoty a cíle, o které fanouškovské subjekty v prostředí českého fotbalu usilují, se poměrně shodují s cíli, o které se usiluje v zahraničí, ovšem, co je zásadní, odlišují se v míře jejich naplnění.

Provozník hovoří o praporu či historii, který sebou klub Bohemians nesl a jež chtěli příznivci zachovat. V názvu klubu Bohemians se navíc vyskytuje číselný údaj 1905, jež je rokem založení klubu, což podtrhuje jaký význam má tradice či symbolismus v této souvislosti. O zachování tradic, historie a fotbalu se postupně v určité míře zmiňují všichni respondenti. Příznivci se tedy snaží tyto hodnoty zachovat.

Jednotlivé subjekty realizují větší či menší množství aktivit, které jsou spojeny se setkáváním se komunity příznivců ať již mezi sebou či v rámci vztahu klub a jeho příznivci. Tyto činnosti pak vykazují aktivity související s utvářením vztahů mezi členy a příznivci vůbec. Subjekty se stávají prostředníky v komunikaci mezi příznivci a kluby. Jsou skrze ně formulovány požadavky či názory. Jak bylo zmíněno, mohou se stát také opozicí představitelům klubu. Jedná se tedy i aktivity související s komunikační funkcí, prostřednictvím které se příznivci snaží prezentovat svá stanoviska. Mnohé aktivity subjektů jsou směřovány směrem k získání či akumulaci prostředků, aktivní participaci členů a příznivců či snahám k propojení či sblížení, kdy na jedné straně stojí právě příznivci a na druhé pak kluby a jejich představitelé. Míra úspěšnosti realizace těchto aktivit se liší subjekt od subjektu, přičemž je možno vyzorovat, že v našich podmínkách není prozatím pro tyto subjekty příliš místo, jelikož se ne vždy setkávají s pochopením ze strany klubů. Na iniciaci petice, která stála před vznikem družstva Věříme Zbrojovce, je možno sledovat aktivitu příznivců klubu, prostřednictvím které usilovali o to, aby byl jejich hlas formulován a prezentován. Můžeme tedy pozorovat aktivitu srovnatelnou se sebe-prezentační funkcí.

Zajímavé je propojení subjektů s veřejně známými osobnostmi. Této tématice jsme se věnovali již výš v práci, přičemž analýza rozhovorů ukázala, proč může být toto propojení přínosné. Toto v sobě totiž může nést určitou symboliku, může tímto být přiznána váha a důležitost tématu, což může mít pozitivní vliv pro skupinu příznivců a potenciálních členů. Financování subjektů je realizováno především skrze vlastní přínos členů, kteří při vstupu do subjektů shodně skládají příspěvek v určité výši. Tímto dochází k prohlubování pocitu odpovědnosti, přičemž míra s jakou se daří finance získat je ve všech případech rozdílná. Pravomoci a míra participace pak souvisí právě s podmínkou splacení příspěvku, přičemž ve dvou případech, tedy u DFB a sdružení Baník Baníku jsou v organizačních strukturách zavedeny opatření, která můžeme připodobnit k právu veta, jež by mělo zaručit nezneužitelnost subjektů jedinci, proti vůli, za kterou byly subjekty založeny. Na tomto je pak možno demonstrovat onu hodnotnost, o jejíž zachování subjekty usilují a o kterou jím skrze mnohé aktivity souvisejícími s vytvářením těchto subjektů jde primárně.

4. Závěr a diskuse

V teoretické části práce jsem se pokusil nastínit spojitost mezi oblastí sportu a nazelení jejího místa v občanské společnosti. Pozornost byla věnována sportu, jako z hlediska studia občanské společnosti, hodnotné oblasti, které stojí za to věnovat pozornost. Postupně jsme se seznámili s vývojem sportu, fotbalu a přesahem těchto oblastí do společnosti z pohledu jejich přínosu. Vzhledem k oblasti zacílení pozornosti byl prostor věnován také podmínkám sportu a především pak fotbalu v České republice.

Cílem práce bylo zanalyzovat situaci v oblasti vývoje fanouškovské angažovanosti ve světě a participaci v prostředí českého profesionálního fotbalu se zacílením na tři vybrané subjekty. Tyto pak ve své činnosti analyzovat, porovnat a zjistit, zda se některé z jejich aktivit přibližují některým z funkcí občanské společnosti a zda mohou přispívat k jejich naplňování. Postupnou analýzou všech tří případů a zkoumání prostředí, v němž se jejich činnost odehrává, se ukázalo, že subjekty skrze své některé aktivity a také svou existencí mohou některé funkce občanské společnosti naplňovat či se jim přibližovat. U zkoumaných subjektů bylo možno vypořádat prvky podobné funkcím ochrany hodnot či zachování stávající situace (klubů, tradic apod.), dále pak aktivity podporující utváření komunity příznivců a s tím související formulaci, demonstraci a prezentaci názorů, jež tito příznivci zastávají. Bylo tak možno vypořádat aktivity související s funkcemi občanské společnosti, jako jsou funkce budování komunity, funkce expresivní, též označovaná jako funkce ochrany hodnot. S aktivitami souvisejícím se záchranou klubů a fotbalu pak často souvisely snahy získat různými formami finanční prostředky na případný majetkový vstup, kdy by příznivci měli možnost prosazovat své zájmy. S těmito aktivitami by pak mohla být také spojena funkce expresivní.

Všechny subjekty se do určité míry ve způsobu, jakým tyto funkce naplňují či nenaplňují, podobají. Stejně tak se podobají i ve svém uspořádání, aktivitách, zacílení činnosti a dalších ať už organizačních či procesních záležitostech. Je tomu tak především proto, že si navzájem do určité míry stojí za vzor, což potvrzují výpovědi respondentů a také proto, že i příčiny jejich vzniku jsou do značné míry obdobné. Zmíněné funkce a jejich naplňování prostřednictvím realizace činnosti subjektů jsou vzájemně propojeny. Respondenti uváděli, že prostřednictvím subjektů se snaží uchovat fotbal, či jej zachránit tak, aby kluby nezanikly. Prostřednictvím fanouškovských subjektů pak mají příznivci možnost propojit se, setkávat či formulovat vlastní požadavky. Zároveň se domáhají jisté míry kontroly a snah o možnosti ovlivňovat dění

přímo v klubech či alespoň dílčími způsoby bojovat za zachování stávajících hodnot, jako například loga klubu, stadionu či tradic tak, aby tyto nebyly žádným způsobem v současné době i v době budoucí zneužity. V neposlední řadě se subjekty podobají také ve svých obtížích, které jim realizaci stanovených cílů komplikují či zcela znemožňují. Ne ve všech případech se pak subjektům daří plnit stanovené cíle, zejména je tomu pak kvůli nedostatečnému oslovení veřejnosti a příznivců, respektive z důvodu nedostatečného množství získaných financí a prostředků, které by bylo možno alokovat právě skrze příznivce. Subjekty se pak často setkávají s nepochopením ať ze strany samotných fanoušků, tak ze strany samotných klubů. Někde se budovat komunitu příznivců daří více, jako například v případě DFB, naopak v případě sdružení Baník Baníku je již situace horší.

Velmi silná je ve všech případech realizace aktivit souvisejících s vyjádřením názorů, tedy aktivity související s expresivní funkcí neboli funkcí uchovatele hodnot. Prostřednictvím subjektů jsou ve všech případech formulovány názory a požadavky příznivců jednotlivých klubů. Jak již bylo zmíněno, ti velmi často usilují o zachování klubů a fotbalu v takových podmínkách, které odpovídají jejím dlouholetým tradicím.

Každý ze zkoumaných subjektů má své dílčí cíle. Existuje však jeden, který je v určité modifikované podobě společný všem třem organizacím. Je jím již zmiňované, tedy zachování fotbalu či záchrana klubu v daných podmínkách a pokud možno na základě dlouhodobých, tradičních a hodnot, které jsou danému klubu vlastní. Od tohoto cíle se pak odvíjejí velké množství dalších aktivit a způsoby či provedení jejich realizace. Jak již bylo zmíněno, příznivci a fanoušci se mají díky existenci subjektů možnost setkávat, družít, spolupodílet se a participovat a v určitých intencích a s různou mírou úspěchu se pokoušet ovlivňovat dění v klubech či kolem nich.

Z důvodů nedostatečné praxe v podmínkách České republiky a nedostatečného množství existujících případů, na základě kterých by bylo možné posoudit, zda má koncept fanouškovských subjektů šanci na uplatnění, není snadné předpovídat, jaký bude v této oblasti u nás vývoj. Na základě praxe ze zahraničí by se dalo očekávat, že se podobný model v našich podmínkách uplatní. Tento fakt by mohla podpořit dobrá praxe DFB, ovšem vesměs stagnující situace u ostatních dvou zkoumaných subjektů tento předpoklad příliš nepodporuje. Nejistě a možná i poněkud skepticky či spíše s otazníkem vidí budoucnost konceptu také samotní respondenti, přesto by tito v jeho uplatnění rádi věřili. Zřejmě tedy budoucnost a čas ukáže, zda se tento, v našich podmínkách ne zcela ojedinělý a stále nový koncept občanské participace a

angažovanosti má šanci uplatnit či nikoli. Domnívám se a to i vzhledem k faktu, že je této problematice věnována pozornost také na akademické půdě, že se jedná o oblast, která si zaslouží pozornost také do budoucna. Stejně tak s postupem času bude možno hlouběji vypořádat míru, jakou se subjekty ve svých aktivitách mohou přibližovat některým z funkcí a rolí, které náležejí do oblasti organizací občanské společnosti.

Seznam použité literatury a zdrojů

Webové stránky

www.bohemians.cz, Bohemians [cit. 13. 10. 2013].

www.banikbaniku.cz, o. s. Baník Baníku [cit. 13. 10. 2013].

www.bofor.cz, Nezávislý web fanoušků Bohemians – Fanoušci Bohemky sobě! [cit. 7. 10. 2013].

www.verimezbrojovce.cz, družstvo fanoušků Věříme Zbrojovce [cit. 7. 10. 2013].

www.supporters-direct.org, Supporters direct [cit. 13. 10. 2013].

Online dokumenty

Česká televize. 2013. *Spor tří "Bohemek" se chýlí ke konci, FAČR bude na dohodě tratit.* [online]. [cit. 7. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://www.ceskatelevize.cz/sport/fotbal/cesky-fotbal/249103-spor-tri-bohemek-se-chyli-ke-konci-facr-bude-na-dohode-tratit/>>.

Fotbalová asociace České republiky. 2011. *Směrnice pro evidenci profesionálních a neamatérských smluv.* [online]. [cit. 13. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://nv.fotbal.cz/cmfs/Legislativa/index.php>>.

Fotbalová asociace České republiky. 2011. *Stanovy fotbalové asociace České republiky.* [online]. [cit. 13. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://nv.fotbal.cz/cmfs/Legislativa/index.php>>.

Fotbalová asociace České republiky. 2010. *Organizační a kompetenční řád FAČR.* [online]. [cit. 13. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://nv.fotbal.cz/cmfs/Legislativa/index.php>>.

Vajdová, Tereza, 2004. *Zpráva o neziskovém sektoru v České republice.* [online]. [cit. 13. 10. 2013]. Dostupné z <<http://www.culturenet.cz/res/data/002/000331.pdf>>.

O. s. Baník Baníku. 2012. *Stanovy sdružení.* [online]. [cit. 13-10-2013]. Dostupné z: <<http://www.banikbaniku.cz/stanovy-os-banik-baniku/>>.

Literatura

Allison, Lincoln. 1998. Sport and civil society. *Political Studies* 46 (4): 709-726.

Brown, Adam. 2000. European football and the European Union: governance, participation and social cohesion - towards a policy research agenda. *Soccer & Society* 1 (2): 129-150.

Cottingham, Marci D. 2012. Interaction Ritual Theory and Sports Fans: Emotion, Symbols, and Solidarity. *Sociology of Sport Journal* 29(2): 168-185.

Franck, Egon. 2009. Private Firm, Public Corporation or Member`s Association – Governance Structures in European Football. *Working Paper No. 106*. Zurich: Institute for Strategy and Business Economics University of Zurich.

Frič, Pavol, Martin Vávra. 2012. *Tři tváře komunitního dobrovolnictví: neformální pomoc, organizovaná práce a virtuální aktivismus*. Praha: AGNES, o.s.

Giddens, Anthony. 2004. *Třetí cesta a její kritici*. Praha: Mladá fronta.

Gammelsaeter, Hallgeir. 2010. Institutional Pluralism and Governance in 'Commercialized' Sport Clubs. *European Sport Management Quarterly* 10 (5): 569-594.

Hendl, Jan. 2005. *Kvalitativní výzkum. Základní metody a aplikace*. Praha: Portál.

Macho, Milan. 2006. *Zlatá kniha fotbalu*. Praha: Libertas, a.s. 2006.

Jelínek, Radovan, Jenšík, Miloslav a kol. 2005. *Atlas českého fotbalu od roku 1890*. Praha: Radovan Jelínek.

Keller, Jan. 2007. *Sociologie organizace a byrokracie*. Praha: Sociologické nakladatelství.

Komise Evropských společenství. 2007, *Bílá kniha o sportu*. Brusel: Komise Evropských společenství.

- Kovář, David. 2013. „Český olympijský výbor děkuje dobrovolníkům ve sportu“. *Sportuj s námi* (6): 5.
- Lomax, Brian. 2000. Democracy and fandom: Developing a Supporters' Trust at Northampton Town FC *Soccer & Society* 1 (1): 6-87.
- Martin, Paul. 2007. Football, Community and Cooperation: A critical Analysis of Supporter Trust in England. *Soccer & Society* 8 (4): 636-653.
- Macho, Milan. 2006. *Zlatá kniha fotbalu*. 1. vyd. Vydal Radovan Jelínek, Praha: Libertas, a.s.
- Müller, Karel. 2002. *Češi a občanská společnost. Pojem, problémy, východiska*. Praha: Triton.
- Mansfeldová, Zdenka, Aleš Kroupa, (EDS.). 2005. *Participace a zájmové organizace v České republice*. Praha: SOCIOLOGICKÉ NAKLADATELSTVÍ.
- Novotný, Jiří. 2000. *Ekonomika Sportu*. Praha: ISV nakladatelství.
- Perks, Thomas. 2007. Does Sport Foster Social Capital? The Contribution of Sport to a Lifestyle of Community Participation. *Sociology of Sport Journal* 24 (4): 378-401.
- Porat, Amir Ben. 2010. Football fandom: a bounded identification. *Soccer & Society*. 11 (3): 277-290.
- Pospíšil, Miroslav, Neumayer, Michaela, Simona Škarabelová, Ivan Malý, Michael Meyer, Ulrike Schneider. 2009. *Neziskové organizace a jejich funkce v demokratické společnosti*. Brno: Společnost pro studium neziskového sektoru.
- Seippel, Ørnulf. 2008. „Sports in Civil Society: Networks, Social Capital and Influence“. *European Sociological Review* 24 (1): 69–80.

Skovajsa, Marek a kol. 2010. *Občanský sektor. Organizovaná občanská společnost v České republice*. Praha: Portál.

Supporters Direct Europe. 2012. *Position paper* [online]. Londodon: Supporters Direct Europe [cit. 7. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://www.supporters-direct.org/homepage/what-we-do/europe-2/sd-europe-paper>>.

Supporters Direct Europe. 2009. *Position paper* [online]. Londodon: Supporters Direct Europe [cit. 7. 10. 2013]. Dostupné z: <<http://www.supporters-direct.org/wp-content/uploads/2012/07/SDEurope-Full-Report.pdf>>.

Švaříček, Roman, Klára Šed'ová a kol. 2007. *Kvalitativní výzkum v pedagogických vědách*. Praha: Portál.

UEFA. 2011. *Supporter Liaison Officer* [online]. UEFA [cit. 7. 10. 2013]. Dostupné z: <[Handbookhttp://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Tech/uefaorg/General/01/84/35/28/1843528_DOWNLOAD.pdf](http://www.uefa.com/MultimediaFiles/Download/Tech/uefaorg/General/01/84/35/28/1843528_DOWNLOAD.pdf)>.

Rozhovory:

Rozhovor 1. Lukáš Bialek, spoluzakladatel o. s. *Baník Baníku*. Vedl Ondřej Klügl 15. 2. 2014.

Rozhovor 2. Luděk Provazník, člen vedení *Družstva fanoušků Bohemians*. Vedl Ondřej Klügl 17. 1. 2014.

Rozhovor 3. Roman Vaněk, spoluzakladatel *Družstva Věříme Zbrojovce*. Vedl Ondřej Klügl 4. 4. 2014.

Rejstřík

Fanoušci – 1, 3, 12, 16-17, 20, 25, 31, 35-36, 39, 52-53, 62-63, 65, 72-73, 76, 83, 86, 90

Funkce – 9, 21-27, 29, 38, 55, 58, 61, 69, 75-77, 79, 81, 88

Gammelsaeter – 11-14, 16-20, 84

Hodnoty – 4, 8-9, 12-13, 19-20, 23, 27, 33, 59, 86

Komunita – 14-17, 24-25, 27, 36, 61

Participace – 1, 5-6, 10, 20, 28, 31, 36, 39, 59, 61, 71, 85, 87, 90

Pospíšil – 21 - 25

Putnam – 4-6, 39, 84-85

Seippel – 4-6, 9, 39, 60, 85

Supporters Direct – 4, 8, 28, 33, 35, 37, 85, 86, 91, 94-95

Seznam příloh

Příloha číslo 1: Okruhy otázek k rozhovorům

Příloha číslo 1:

Okruhy otázek k rozhovorům

- Co vedlo k založení družstva?
- Byla při založení nějaká inspirace z domova či zahraničí?
- Co bylo cílem na počátku při založení subjektu?
- Daří či nedaří se naplňovat předem stanovené cíle, proč?
- Jaké jsou konkrétní aktivity, kterými se organizace snaží naplňovat cíle?
- Jaké je vnitřní uspořádání, jak fungují rozhodovací procesy a demokracie?
- Jak funguje mechanismus financování organizace?
- Jakou úlohu hraje přítomnost veřejně známých osobností
- Zastává organizace ve společnosti nějakou funkci či funkci ve vztahu k fanouškům nebo klubu, pokud ano, jaké?
- Jaký máte názor na budoucnost a uplatnění konceptu fanouškovských subjektů v prostředí fotbalu u nás?